

SLUŽBENI VJESNIK

Broj 3/2018.

BISKUPIJA
MOSTARSKO-DUVANJSKE
I TREBINJSKO-MRKANSKE

SLUŽBENI VJESNIK

Biskupijâ
Mostarsko-duvanjske i
Trebinjsko-mrkanske

Nakladnik

Biskupski ordinarijat Mostar
Ulica nadbiskupa Čule b.b., 88000 Mostar

Glavni urednik

Don Željko Majić
generalni vikar

Grafička obrada

Crkva na kamenu

Tisak

Suton, Široki Brijeg

Slika na naslovnici

Katedrala i Biskupski ordinarijat u Mostaru

Slika na zaslovnici

Katedrala u Trebinju

Sadržaj

Biskupova Božićna čestitka	271
I. DOKUMENTI SVETE STOLICE	273
Poruka pape Franje za 52. Svjetski dan sredstava društvene komunikacije	274
II. BISKUPSKA KONFERENCIJA BOSNE I HERCEGOVINE	277
Odluka o prestanku izdavanja Slobodnog lista	278
Poslanica biskupa Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine o proglašenju Misijske godine od početka listopada 2018. do kraja listopada 2019. i izvanrednoga misionarskog mjeseca tijekom listopada 2019. godine	279
Priopćenje sa 74. zasjedanja BK BiH	281
III. MOSTARSKO-DUVANJSKA I TREBINJSKO-MRKANSKA BISKUPIJA	283
Imenovanja i razrješenja	284
OKRUŽNICE	285
Dijeljenje sakramenta sv. potvrde 2019.	285
Odluka o prestanku izdavanja Slobodnog lista	286
ĐAKONSKO REĐENJE	287
Kratki životopisi ređenika	289
Obveze župnih ureda prema Ordinarijatu	291
Calendarium missarum pro iuventute et familia christiana anno 2019.	292
Druga sjednica Zbora savjetnika u sazivu: 2018.-2023.	293
Uputa o studijima kanonskoga prava u svjetlu reforme ženidbenoga postupka	294
Sjednica Prezbiterskoga vijeća	296
Izvješće o Biskupskoj sinodi <i>Mladi, vjera i razlučivanje zvanja</i>	298
Izvješće sa Skupštine Svećeničke uzajamnosti	302
Iz izvješća o stanju u Svećeničkom domu	302
Raspored dijeljenja sv. krizme u 2019. godini	304
Tečajevi priprave za sakramentalni brak u hercegovačkim središtima i Imotskom za 2019. godinu	306
OBLJETNICE I SLAVLJA	307
25. obljetnica pogibije 33 katolika	307
Slavlja u Katedrali	309
Čestitka generalnoga vikara	311
Vinkova civilizacija milosrđa	312
Miholjdan - otvorenje jubilarne godine u Prenju	314
Dan Trebinjske biskupije	315
Sveta Misa za poginule	317

DUHOVNOST	320
Izabrana zvanja	320
Uz dvadesetu obljetnicu beatifikacije bl. Alojzija Stepinca	322
Misa zaziva Duha Svetoga	323
VIJESTI KATOLIČKOGA INFORMATIVNOG UREDA MOSTAR	325
Rukopoložen episkop Dimitrije Rađenović	325
Svetkovina sv. Franje	326
Sv. krizma u "znaku nade"	328
Drugi sprovod Jele Krivodolke	329
Proslava sv. Mitra na Oblatu	330
Svetkovina Svih Svetih	331
Sv. Misa za pokojne sestre	331
8 diplomiranih i 8 prvostupnika	332
ZAVRŠILI STUDIJE	335
Magistrirao don Josip Čule	335
Diplomirao bogoslov Domagoj Markić	336
Diplomirao bogoslov Petar Filipović	337
PREDSTAVLJANJE KNJIGA	338
Žanićev zbornik	338
MEĐUGORSKI FENOMEN	341
Razlikovati pšenicu od kukolja	341
USNUŠE U NADI USKRSNUĆA	344
Don Damjan Raguž	344
OBAVILI SU DUHOVNE VJEŽBE	347
BISKUPOVA KRATKA KRONIKA	349

BISKUPOVA BOŽIĆNA ČESTITKA

MILOSTI PUNA = KRIŽEVA PUNA

Po svetom Luki (1,26-38): Nazaret u proljeću. Proljeće u cvatu. Oko 25. ožujka u Proljeće naše kršćanske ere Glasnik Dobre vijesti Anđeo Gospodnji Gabrijel pojavi se u kući mlade Djevice Marije Nazarećanke. Onako spontano i srdačno. Kao da je kućno čeljade. Oči u oči. Ogłosi se s porukom: *Milostipuna! Gospodin s tobom!* Ne čudi se ona pozdravu *Gospodin s tobom*, jer sličnih ima u Starom Zavjetu. A *Milostipuna* - prvi put. Bilo je u pojedinim osobama Božje milosti, naklonosti, ljubavi, ali djelomično, a ne ovako: *Milostipuna*. Po čemu *Milostipuna*? Ona se smete i stade razmišljati odakle taj pozdrav? Izakovoj Rebeki? - Nije. Samuelovoj majci Ani? - Nije. Ne znam. Anđeo će njoj: *Milostipuna* po začecu Djeteta - Sina Božjega - Isusa = Spasitelja - koji je pun Milosti i Istine. Velik. Sin Svevišnjega. Prijestolje Davidovo. Dom Jakovljevi. Uvijeke. Kraljevstvo bez kraja. Marija radosna na te riječi, ali se ipak ne snalazi.

Govoriš o Djetetu, Anđele Gospodnji, a ne govoriš o ocu. Zar ima djeteta bez oca? A zaručnik Josip nije muž? Samo zaručnik. Štoviše, zajedno odlučili po nadahnuću Božjem živjeti čisto i prečisto, kao brat i sestra. Nitko ne zna do li njih dvoje. I Bog koji je primio njihov zavjet.

Kako će to biti? - Našla si Milost u Boga. Duh Sveti silazi na te. Sila će te Svevišnjega osjeniti. Čedo Sveto. Sin Božji. Zato si *Milostipuna*. I Anđeo otiđe od nje, a da nije odveć jasno riješio pitanje zaručništva. I kada se pokaže da je Marija "trudna", a oni "zaručnici", i to odvojeno žive, ta će zaručnica po starozavjetnom zakonu morati biti kamenovana kao nevjerna Bogu.

Po svetom Mateju (1,18-21): Betlehem zimi. Zima ledena. Oko 25. prosinca naše Ere: "Njegova majka Marija, zaručena s Josipom, prije nego će se sastati, nađe se trudna po Duhu Svetom", a da to nije znao zaručnik Josip. Djevica začeti i roditi sina, zvat će se Emanuel: S-nama-Bog? Kada se Marija, nakon tri mjeseca odsutnosti, vratila u Nazaret iz Ain Karima od rođakinje

Elizabete, već su se i na njoj mogli primijećivati znakovi trudnoće.

Josip u krizi. Glavom mu se motaju razne misli, a srcem strahovi: *prvo*, razvrgnuti zaruke u sinagogi, znači izvrgnuti je sramoti i kamenovanju; *drugo*, zadržati je kao zaručnicu potom ženu, znači uzeti tuđe dijete i posvojiti ga i tako živjeti s "nevjernom" ženom; *treće*, potajno je otpustiti, ona osta bez života, a ja bez zaručnice i žene. O, Adonaje! O, Sabaote! Prosvijetli! Dok je on to kombinirao i molio, a nikako na pravu izaći, javi mu se onaj isti Anđeo Gospodnji i reče mu: "Josipe, sine Davidov, ne boj se uzeti k sebi Mariju, ženu svoju. Što je u njoj začeto, doista je od Duha Svetoga". Rađa Sina. Isusa - Spasitelja. Spašava narod svoj od grijeha njegovih.

Milosti puna znači križeva puna, kojima Bog prokušava Marijinu volju, slobodu, predanost, poslušnost, poniznost. Križ u služenju Elizabeti i Zahariji. Križ u povratku u Nazaret gdje počinje priča kako je uzorna Djevica - trudna. Križ u zbunjenosti što će Josip poduzeti. Križ Augustova dekreta: svaki muškarac u svoj rodni grad na popis. Križ u Betlehemu gdje ih nitko ne prima u kuću. Križ u štali gdje rađa Sina Božjega. Bože, ove nedostojnosti, šapuću. A Bog sve tako nagodio da nema druge. Križ koji mladoj Rodilji stari Šimun u Hramu navješćuje da će joj ljuti mač probosti srce. Kao da do sada nije bilo ljutih mačeva. Milosti puna - križeva puna. Ali križeva spasonosnih, spasotvornih. Bog križeve pretvara u životne plusove, u uspjehe, u pobjede, u uvjerenje da se s pomoću križa gradi život, novi svijet.

Svima vjernima - kleru, redovništvu i bogoljubnu puku - na dobro došao Božić - Sveto Porodenje Isusovo! I sa svim križevima, seljenjem iz Nazareta u Betlehem, odlaskom u tuđi Egipat, pred bedemom ljudskoga zatvaranja vrata. Spasenje dolazi od Boga, a ne od ljudi. Ljudi trebaju spasenja. Svi do jednoga! Prihvatimo spasenje iz Božje ruke s Njegovim milostima i križevima!

† Ratko Perić, biskup

I.
DOKUMENTI SVETE STOLICE

PORUKA PAPE FRANJE ZA 52. SVJETSKI DAN SREDSTAVA DRUŠTVENE KOMUNIKACIJE

Draga braćo i sestre,

komunikacija je dio Božjeg nauma sa čovjekom i osnovni način na koji doživljavamo zajedništvo. Čovjek, stvoren na sliku i priliku svoga Stvoritelja, može izraziti i dijeliti sve što je istinito, dobro i lijepo. Kadar je opisati svoja iskustva i svijet koji ga okružuje, i tako stvarati povijesno sjećanje i razumjeti zbivanja. Ali ako čovjek slijedi vlastitu oholost i sebičnost, tada može i svoju sposobnost komunikacije koristiti na krivi način kao što se vidi od samih početaka iz biblijskih izvješća o Kajinu i Abelu i Babilonskoj kuli (usp. Post 4,4-16; 11,1-9). Iskrivljivanje istine tipični je znak toga izobličavanja, kako na pojedinačnoj razini tako i na razini zajednice. Naprotiv, kad smo vjerni Božjem planu, komunikacija postaje djelotvoran izraz našeg odgovornog traganja za istinom i našeg stremljenja dobru.

U današnjem svijetu sve brže komunikacije i digitalnih sustava, svjedoci smo širenja onoga što se naziva "lažne vijesti", takozvane *fake news*. To nas poziva na razmišljanje i zato sam odlučio u ovoj poruci vratiti se temi istine o čemu su već više puta govorili moji predšasnici počevši od pape Pavla VI.¹: Na taj način želim dati doprinos zajedničkom nastojanju oko sprječavanja širenja lažnih vijesti i ponovnom otkrivanju dostojanstva novinarskog zanimanja i osobne odgovornosti novinara u priopćivanju istine.

1. Što je to lažno u "lažnim vijestima"

Fake news je izraz o kojem se mnogo raspravlja i govori. Općenito se odnosi na širenje dezinformacija putem interneta ili tradicionalnih medija. Pod tim se izrazom dakle misli na lažne informacije, utemeljene na nepostojećim ili iskrivljenim činjenicama a koje imaju za cilj zavaravanje i čak manipuliranje čitateljima. Širenjem lažnih vijesti može se težiti postizanju određenih ciljeva, vr-

šenju utjecaja na političke odluke i pogodovanju gospodarskim interesima.

Učinkovitost lažnih vijesti prvenstveno se ogleda u njihovoj sposobnosti oponašanja stvarnih vijesti, to jest njihovoj sposobnosti da izgledaju uvjerljive. Kao drugo, ove lažne, ali uvjerljive vijesti su zavodljive, u smislu da su kadre privući pažnju onih kojima su namijenjene, pribjegavajući stereotipima i predrasudama raširenim u društvu i iskorištavajući emocije koje se mogu lako i brzo pobuditi poput tjeskobe, prezira, ljutnje i frustracije. U širenju takvih lažnih vijesti često se pribjegava manipulativnom korištenju društvenih mreža i načina na koji one funkcioniraju. Tako se sadržaji, iako neutemeljeni, mogu tako brzo proširiti da se i njihovim službenim opovrgavanjem teško više uspijeva popraviti nanесenu štetu.

Fake news je teško razotkriti i iskorijeniti među ostalim i zato što se interakcija među mnoštvom osoba odvija u homogenim digitalnim okruženjima u koja ne prodiru različiti pogledi i mišljenja. Plod te logike dezinformacija je izostanak zdrave poredbe s drugim izvorima informacija što bi moglo dovesti do pozitivnog sraza s predrasudama i otvoriti konstruktivan dijalog; namjesto toga javlja se opasnost da se osobe pretvori u nenamjerne sudionike u širenju pristranih i neutemeljenih ideja. Tragedija dezinformiranja je u tome da se diskreditira drugoga kojega se predstavlja kao neprijatelja do te mjere da ga se demonizira što može imati za posljedicu raskinivanje sukoba. Lažne vijesti ukazuju tako na prisutnost nesnošljivih i odviše osjetljivih stavova i vode jedino prema širenju arogancije i mržnje. To je konačni ishod neistine.

2. Kako ih prepoznati?

Nitko se od nas ne može smatrati oslobođenim dužnosti suprotstavljanja tim lažima. To nije

¹ Usp. Poruku iz 1972. godine: "Društvene komunikacije u službi istine".

lak zadatak, jer se u širenju dezinformacija često namjerno pribjegava uvijenom govoru i retorici koja suptilno dovodi u zabludu, a katkad se koriste i sofisticirani psihološki mehanizmi. Hvalevrijedne su stoga odgojne inicijative i obrazovni programi koji imaju za cilj pomoći osobama da tumače i vrednuju informacije koje pružaju mediji i podučavaju ih da ne budu nesvjesni širitelji dezinformacija, nego protagonisti razotkrivanja laži. Hvalevrijedne su također one institucionalne i zakonske inicijative koje su usmjerene na razvijanje propisa za suzbijanje tog fenomena, kao i inicijative koje poduzimaju tehnološke i medijske tvrtke sa ciljem definiranja novih kriterija za provjeru osobnih identiteta koji se skrivaju iza milijuna digitalnih profila.

No, sprječavanje i prepoznavanje mehanizama dezinformacije zahtijeva također duboki i pažljivi proces razlučivanja. Moramo razotkriti ono što bi se moglo nazvati "zmijskim taktikama" koje koriste oni koji se prerađavaju kako bi mogli udariti u bilo koje vrijeme i na bilo kojemu mjestu. To je bila strategija kojoj je pribjegli "lukava zmija" o kojoj se govori u Knjizi Postanka, koja je, u počecima čovječanstva, bila tvorcem prve "fake news" (usp. Post 3,1-15), a što je dovelo do tragičnih posljedica grijeha, počevši od prvog bratoubojstva (usp. Post 4) i bezbrojnih drugih vrsta zala počinjenih protiv Boga, blišnjega, društva i stvorova. Strategija ovog vještog "oca laži" (Iv 8,44) upravo je prikrivanje, podli i opasni oblik zavođenja koji probija put do čovjekova srca lažnim i privlačnim argumentima.

U izvješću o istočnome grijehu napasnik se približava ženi pretvarajući se da joj je prijatelj, da se zanima za njezino dobro i počinje svoj govor tvrdnjom koja je samo djelomice istinita: "Zar vam je Bog rekao da ne smijete jesti ni s jednog drveta u vrtu?" (Post 3,1). Bog, zapravo, nikada nije rekao Adamu da ne jede ni s jednog drveta, već samo s jednog stabla: "sa stabla spoznaje dobra i zla da nisi jeo!" (Post 2,17). Žena je, istina, u svome odgovoru ispravila zmiju, ali je "zagrizla" na njezinu provokaciju: "Samo za plod stabla što je nasred vrta rekao je Bog: 'Da ga niste jeli! I ne dirajte u nj, da ne umrete!'" (Post 3, 3). Njezin je odgovor formuliran u legalističkom i negativnom smislu: nakon što je povjerovala varalici i dopustila da bude uvedena u njezinu verziju činjenica, žena podliježe zavođenju. Tako najprije posveću-

je pažnju njezinu uvjeravanju: "Ne, nećete umrijeti!" (r. 4). Napasnikova "dekonstrukcija", zatim, poprima privid istine: "Nego, zna Bog: onog dana kad budete s njega jeli, otvorit će vam se oči, i vi ćete biti kao bogovi koji razlučuju dobro i zlo" (r. 5). Božja očinska preporuka, koja je bila za njihovo dobro, osporavana je privlačnim zavođenjem neprijatelja: "Vidje žena da je stablo dobro za jelo, za oči zamamljivo, a za mudrost poželjno" (r. 6). Taj nam biblijski prikaz otkriva dakle bitnu činjenicu za naše razmišljanje: ne postoje bezopasne dezinformacije. Štoviše, vjerovati u laži može imati kobne posljedice. Čak i blago iskrivljavanje istine može imati opasne učinke.

U tome je uključena naša pohlepa. *Fake news* često postaju viralne, šire se naime tako brzo da ih je teško zaustaviti, ne zbog logike dijeljenja koja karakterizira društvene medije, već zato što oni koji ih šire igraju na kartu nezasićene pohlepe koju je lako pobuditi kod čovjeka. Sami ekonomski i oportunistički razlozi za širenje dezinformacije ukorijenjeni su u žeđi za moći, želji za posjedovanjem i uživanjem, što nas u konačnici čini žrtvama još tragičnije prevare: prijevarnoj moći zla koje ide od jedne laži do druge kako bi nam otelo slobodu srca. Zato poučiti istini znači podučavati ljude kako razlučiti, procijeniti i razumjeti naše najdublje želje i sklonosti, da ne bismo izgubili iz vida što je dobro podliježući svakoj napasti.

3. "Istina će vas osloboditi" (Iv 8,32)

Stalno trovanje lažima završava potamnjenjem našeg unutarnjeg života. Dostojevski je mudro primijetio: "Onaj, koji sam sebi laže i sluša vlastitu laž svoju, dotjerat će dotle da neće više poznati nikakve istine ni u sebi, ni oko sebe, nego će, dosljedno, prestati poštovati i sebe i druge. A ne štjući nikoga, prestajete ljubiti, a da bi se bez ljubavi zabavio i razonodio, odaje se strastima i grubim slastima, te postaje prava životinja u svojim porocima, a sve zato, jer neprestano laže i drugima i samom sebi".²

Kako se dakle obraniti? Najradikalniji protuljek za "virus laži" jest čišćenje istinom. U kršćanskom shvaćanju, istina nije samo pojmovna stvarnost koja se tiče suda o stvarima, koje se definira kao istinite ili lažne. Istina nije samo iznošenje na vidjelo stvari koje su skrivene, "otkrivajući stvarnost", na što upućuje drevni grčki pojam *aletheia* (koji dolazi od *a-lethēs*, "neskriven"). Istina ima veze sa čitavim našim životom. U Bibliji uključuje

² Braća Karamazovi, II, 2.

značenja kao što su podrška, postojanost i povjerenje, kako što se vidi iz korijena 'aman, od kojeg dolazi također naš liturgijski izraz Amen. Istina je nešto na što se možeš osloniti da ne padneš. U ovom relacijskom smislu, jedini uistinu pouzdan i vrijedan povjerenja - onaj na koga možemo računati - odnosno "istiniti", jest živi Bog. Isus kaže: "Ja sam... Istina" (Iv 14,6). Čovjek, dakle, otkriva istinu i iznova otkriva istinu kada je doživljava u sebi samom kao vjernost i pouzdanost Onoga koji ga ljubi. Jedino to može osloboditi čovjeka: "Istina će vas osloboditi" (Iv 8,32).

Oslobođenje od laži i traženje odnosa: to su dva neizostavna sastojka da bi naše riječi i djela bili istiniti, vjerodostojni i pouzdani. Da bismo prepoznali istinu trebamo razlučiti sve što potiče zajedništvo i promiče dobrotu od svega onoga što teži izoliranju, razdvajanju i suprotstavljanju. Istina se, prema tome, ne dohvaća kad se nameće izvana kao nešto neosobno, nego jedino kad proistječe iz slobodnog odnosa među osobama, iz međusobnog slušanja. K tome, istinu se nikada ne prestaje tražiti jer se laž uvijek može ušuljati, pa i onda kad tvrdimo stvari koje su istinite. Besprijeckorni argument može se, naime, temeljiti na neospornim činjenicama, ali ako se koristi zato da se povrijedi drugoga i da se tu osobu diskreditira u očima drugih, koliko god izgledao ispravno, nije istinit. Istinitu izjavu možemo prepoznati po njezinim plodovima: potiče li svađu, raspiruje li podjele, širi li rezignaciju, ili, pak, promiče informirano i zrelo promišljanje koje vodi prema konstruktivnom dijalogu i plodonosnim rezultatima.

4. Istina je prava novost

Osobe, a ne strategije najbolji su protulijek za laži. Osobe koje su oslobođene od pohlepe, koje su spremne slušati i koje se trude stupiti u iskreni dijalog da bi na svjetlo dana izašla istina; osobe koje privlači dobrota i koje se odgovorno služe riječima. Ako je odgovornost odgovor na širenje lažnih vijesti, tada je velika odgovornost na onima čiji je zadatak pružati informacije, a to su novinari, čuvari vijesti. U današnjem svijetu njihov posao nije samo zanat, već pravo i istinsko poslanje. Oni imaju zadatak, u vrtlogu vijesti i silnoj pomami za senzacionalnim vijestima, sjetiti se kako u središtu vijesti nije brzina njezinog objavljivanja niti njezin utjecaj na publiku, nego osobe.

Informirati druge znači oblikovati ih, to znači biti u doticaju s ljudskim životima. Zato su jamčenje točnosti izvora i čuvanje komunikacije stvarna sredstva u promicanju dobra, stvaranju povjerenja i otvaranju puta prema zajedništvu i miru.

Želim, dakle, pozvati sve na promicanje novinarstva mira. Pod time ne mislim na sladunjavu vrstu novinarstva koje niječe postojanje ozbiljnih problema i ima prizvuk sentimentalizma. Naprotiv, pritom mislim na novinarstvo koje je istinito i protivi se lažima, dojmljivim sloganima i senzacionalnim naslovima; na novinarstvo koje su stvorili ljudi za ljude, koje je u službi svih ljudi, posebno onih - a oni čine većinu u našem svijetu - koji nemaju glasa; na novinarstvo koje je manje usredotočeno na izvanredne vijesti, koje je zaoкупljeno traženjem stvarnih uzroka sukobâ, kako bi potaknulo dublje razumijevanje i pridonijelo njihovoj rješavanju pokretanjem blagotvornih procesa; na novinarstvo koje se stalno zalaže za to da upućuje prema rješenjima koja predstavljaju alternativu eskalaciji vike i verbalnog nasilja.

U tome smislu, nadahnjujući se na jednoj franjevačkoj molitvi, mogli bismo se ovako obratiti Istini u osobi:

Gospodine, učini nas oruđima svoga mira. Daj nam da prepoznamo зло koje je prikriveno u komunikaciji koja ne izgrađuje zajedništvo; Pomozi nam da uklonimo otrov iz naših prosudbi. Pomozi nam da govorimo o drugima kao našoj braći i sestrama.

Ti si vjeran i vrijedan povjerenja; daj da naše riječi budu sjeme dobra za svijet:

gdje je buka, da naučimo slušati;
gdje je konfuzija, da nadahnjujemo sklad;
gdje je nejasnoća, da donosimo jasnoću;
gdje je isključivost, da donosimo solidarnost;
gdje je senzacionalizam, da koristimo trezvenost;
gdje je površnost, da postavljamo prava pitanja;
gdje je predrasuda, da pobuđujemo povjerenje;
gdje je neprijateljstvo, da donosimo poštivanje;
gdje je laž, da donosimo istinu.
Amen.

Iz Vatikana, 24. siječnja 2018.,
spomendan sv. Franje Saleškoga

Franjo

II.
BISKUPSKA KONFERENCIJA
BOSNE I HERCEGOVINE

ODLUKA O PRESTANKU IZDAVANJA SLOBODNOG LISTA

Prot.br. 184/2018
Sarajevo, 19. rujna 2018.

**Nadbiskupski ordinarijat vrhbosanski
Biskupski ordinarijat u Banjoj Luci
Biskupski ordinarijat u Mostaru**

Ovim se daje na znanje Nad/biskupskim ordinarijatima da su biskupi Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine, na svom 73. redovitom zasjedanju održanom 13. i 14. srpnja 2018. u Banjoj Luci, donijeli odluku da se prestane izdavati dokument *Izjava o slobodnom stanju za ženidbu* (BKBIH/SL). Umjesto dokumenta *Izjava o slobodnom stanju za ženidbu* neka se ubuduće u rubrici *Naknadni upisi i bilješke* u dokumentu *Krsni list*, koji se izdaje stranci radi stupanja u kršćanski brak, napiše da je dotična osoba slobodnog stanja za ženidbu i neka se ta napomena također opečati

župnim pečatom kako bi se spriječila eventualna zloraba.

U tom duhu neka Nad/biskupski ordinarijati pošalju obavijest župnim uredima i neka ovu odluku objave u dijecezanskim službenim glasilima.

*Vinko kardinal Puljić
nadbiskup metropolit vrhbosanski i
predsjednik BK BiH*

*Mons. Ivo Tomašević
generalni tajnik BK BiH*

POSLANICA BISKUPA BISKUPSKE KONFERENCIJE BOSNE I HERCEGOVINE O PROGLAŠENJU MISIJSKE GODINE OD POČETKA LISTOPADA 2018. DO KRAJA LISTOPADA 2019. I IZVANREDNOGA MISIONARSKOG MJESECA TIJEKOM LISTOPADA 2019. GODINE

U jesen 2019. godine navršit će se cijelo stoljeće otkako je papa Benedikt XV. objavio apostolsko pismo *Maximum illud* (30. studenoga 1919.), koje je poznato kao *magna charta* suvremenih misionarskih nastojanja i početak novoga razdoblja evangelizacije.

U povodu te obljetnice papa je Franjo 22. listopada 2017. uputio pismo kardinalu Fernandu Filoniju, pročelniku Kongregacije za evangelizaciju naroda, koja ravna sveukupnim misionarskim djelovanjem Katoličke Crkve. Tim pismom Papa je mjesec listopad 2019. godine proglasio "Izvanrednim misionarskim mjesecom" u cijeloj Crkvi, s nakanom da se u Crkvi još više razbudi svijest o misijama i novim zanosom započne misionarska preobrazba života i dušobrižništva.

Kardinal Fernando Filoni potom se 8. travnja 2018., u ime Kongregacije za evangelizaciju naroda, obratio svim kardinalima i biskupima, predvoditeljima zajednica vjernika širom svijeta, potičući ih da u svojim sredinama odgovore na Papinu želju i na prikladan način provedu njegovu inicijativu.

Na zasjedanju naše Biskupske konferencije ove 2018. godine u Banjoj Luci odlučili smo pozvati sve vjernike, svećenike, redovnike i redovnice da se pridruže, posebice molitvom i dobrim djelima, ovim nastojanjima Crkve - koja je po naravi misijska - da se misionarsko poslanje ojača u životu i pastoralu svih naših zajednica. Naša je obveza u tom smislu još veća, jer su sve naše biskupije kroz malo manje od četiri stoljeća, od 1622. do 2006. godine, bile pod izravnom jurisdikcijom Kongregacije za evangelizaciju naroda

i vrlo su joj zahvalne za svesrdnu i svakovrsnu potporu i pomoć. Stoga, ujedinjeni s nakanom i djelom cijele Crkve, pozivamo vas da zajedno podržimo ovu plemenitu nakanu pape Franje i predložimo:

- Uključiti Nacionalne uprave PMD i dijecezanske misijske urede da se stave na raspolaganje župnicima u smislu organiziranja predavanja ili neke promidžbe misija;

- Preporučiti župnicima da se iskoristi prisutnost misionara i misionarki radi animiranja misijskoga djela Crkve;

- Preporučiti zajedničku molitvu za misije u župama naših biskupija na kraju Misa na sve nedjelje i svetkovine, od početka listopada 2018. do svršetka listopada 2019. godine, prema obrascu koji predložimo;

- Održati jedan od narednih redovitih koronjskih sastanaka svećenika o temi misija, prema pismima pape Benedikta XV. i Franje, Dekretu o misijama *Ad gentes* Drugoga vatikanskog sabora i drugih crkvenih dokumenata o misijama;

- Održati predavanja o misijama na Dan Fakulteta u Sarajevu 2019.;

- Prikupljati materijalnu pomoć za misionare i njihove suradnike, gradnju molitvenih i pastoralnih prostora i školovanje svećeničkih i redovničkih pripravnika u misijskim zemljama;

- Moliti misijsku krunicu svakoga dana tijekom mjeseca listopada 2019. u obiteljima i zajednicu u župnim zajednicama, a bilo bi poželjno da župnici tada za vjernike pripreme dovoljan broj "misijskih krunica", koje sa svojih pet boja simboliziraju Crkvu na svih pet kontinenata: zelena

boja predstavlja Afriku, crvena Ameriku, bijela Europu, plava Oceaniju i žuta Aziju.

Proglašavajući misijsku godinu i izvanredni misionarski mjesec u našim biskupijama, sve vas srdačno pozdravljamo i, po zagovoru svih svetih zaštitnika misija, želimo vam svaki Božji blagoslov.

Sarajevo, 18. rujna 2018.

Vaši biskupi:

*Vinko kardinal Puljić, nadbiskup metropolit
vrhbosanski i predsjednik BK BiH, s. r.*

Mons. Tomo Vukšić, vojni biskup, s. r.

Mons. Franjo Komarica, biskup banjolučki, s. r.

*Mons. Ratko Perić, biskup mostarsko-duvanjski i ap.
upravitelj trebinjsko-mrkanski, s. r.*

Mons. Pero Sudar, pomoćni biskup vrhbosanski, s. r.

Mons. Marko Semren, pomoćni biskup banjolučki, s. r.

Dodatci:

1. Molitva za misije (*od početka listopada 2018. do svršetka listopada 2019. svake nedjelje i svetkovine na Misama s narodom*)

Otkupio si, Gospodine, krvlju svojom ljude iz svakoga plemena i jezika, puka i naroda, i postali smo kraljevstvo Boga našega!

- Kličite Gospodinu svi narodi!

- I služite mu u veselju!

Pomolimo se: Pogledaj, Bože, naš stvoritelju, i obazri se na zasluge Krista svoga, koji je samoga sebe dao kao otkupninu za sve ljude, te učini da od istoka sunčanoga do zapada svi narodi, po djelovanju misionara, veličaju tvoje Ime i da se na svakome mjestu prinosi i prikazuje čista žrtva Tvom Imenu! Po istom Kristu Gospodinu našem. Amen.

PRIOPĆENJE SA 74. ZASJEDANJA BK BiH

Biskupska konferencija Bosne i Hercegovine održala je, 5. i 6. studenog 2018. u prostorijama Nadbiskupskog ordinarijata vrhbosanskog u Sarajevu, svoje 74. redovito zasjedanje. Predsjedao je nadbiskup metropolit vrhbosanski kardinal Vinko Puljić, predsjednik BK BiH, a sudjelovali su svi članovi Biskupske konferencije BiH. Na zasjedanju su također sudjelovali: delegat Hrvatske biskupske konferencije mons. Mate Uzinić, biskup dubrovački, i mons. Ladislav Nemet, biskup zrenjaninski i predsjednik Međunarodne biskupske konferencije sv. Ćirila i Metoda. Delegati su prenijeli pozdrave i izraze blizine svih članova svojih Konferencija te izvijestili o najvažnijim crkvenim događanjima u Hrvatskoj odnosno u Srbiji, Crnoj Gori, Kosovu i Makedoniji.

Tijekom zasjedanja s biskupima se susreo apostolski nuncij u Bosni i Hercegovini mons. Luigi Pezzuto. Iznio je svoje razmišljanje o tijeku i odjecima nedavno završene Biskupske sinode kao prostoru djelovanja Duha Svetoga koji potiče krajevne i mjesne Crkve na konkretno djelovanje u pastoralnom radu s mladima. Osvrćući se na trenutno društveno-političko stanje, rekao je da "sa žaljenjem, osim toga, u Bosni i Hercegovini živimo trenutak u kojemu su Hrvati praktično na neki način isključeni iz njihova sudjelovanja u institucijama".

Biskupi su saslušali izvješća svojih delegata: s Obiteljskog dana BiH održanog na Kupresu 29. srpnja 2018. i Trećeg nacionalnog susreta hrvatskih katoličkih obitelji upriličenog 15. i 16. rujna 2018. u Splitu i Solinu, s IX. Međunarodnog susreta obitelji održanog od 20. do 27. kolovoza 2018. u Dublinu, s XXI. Redovničkog dana održanog 1. rujna 2018. u Visokom, sa susreta predstavnika biskupskih konferencija Središnje i Istočne Europe održanog 6. i 7. rujna 2018. u Bratislavi, s Plenarnog zasjedanja Vijeća europskih biskupskih konferencija (CCEE) održanog od 13. do 16. rujna 2018. u poljskom gradu Poznau te

s 22. međunarodnog kongresa Renovabis održanog 26. rujna 2018. u Berlinu.

Jedan od 266 sinodskih otaca mons. Marko Semren, pomoćni biskup banjolučki, informirao je biskupe o svom sudjelovanju kao njihov delegat na XV. redovitoj Biskupskoj sinodi o *Mladima, vjeri i razlučivanju zvanja* koja je započela svečanom Svetom misom na trgu sv. Petra, 3. listopada 2018., a završila 28. listopada 2018. Euharistijskim slavljem koje je predvodio papa Franjo u bazilici sv. Petra u Rimu. Istaknuo je da je Sinoda uvijek snažni trenutak crkvenog zajedništva u kojem se svaki sudionik osjeća predstavnikom mjesne Crkve ugrađujući svoj kamenčić u mozaik zajedništva pa je u tom duhu govorio i o pastoralnom radu s mladima na razini Crkve u Bosni i Hercegovini. Kazao je da je ova Sinoda praktični kontinuitet dviju prethodnih sinoda o obitelji tj. o obnovi Crkve i društva pomoću obitelji i mladih koji dolaze u obitelj i djeluju iz obitelji kao temelja za rast mladih. Spomenuo je da sinodski hod nije završen jer predviđa fazu provedbe koja, osim kreativnog i vjernog preuzimanja završnog dokumenta s ciljem njegove prilagodbe vlastitom okruženju, uključuje i širenje načina postojanja i zajedničkog rada mladih i starih, u međusobnom slušanju i razlučivanju.

Biskupi su pobliže upoznati s pohodom tajnika za sjemeništa pri Kongregaciji za kler nadbiskupa mons. Jorgea Carlosa Patróna Wonga koji se, tijekom svog boravka u Sarajevu od 5. do 8. listopada 2018., susreo s odgojiteljima u bogoslovnim i malim sjemeništima i dijecezanskim referentima za zvanja u Bosni i Hercegovini te s bogoslovima i sjemeništarcima kao i sa svećenicima, redovnicima i redovnicama. Na spomenutim susretima predstavljene su Temeljne odredbe o svećeničkom odgoju i izobrazbi (Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis), a bilo je govora i o ljudskoj dimenziji u početnoj i trajnoj formaciji sjemeni-

štaraca, bogoslova, redovnika i svećenika kao i načinu današnje formacije odgojitelja.

Osvrćući se na život i djelovanje Crkve u aktualnoj društveno-političkoj situaciji s posebnim naglaskom na nedavno održane izbore s obzirom na katoličku odnosno hrvatsku populaciju na cijelom području BiH, biskupi su razmišljali o načinu davanja doprinosa boljoj, pravednijoj i sigurnijoj budućnosti članova svojih biskupijskih i župnih zajednica i otklanjanju sadašnjih barijera među političkim predstavnicima tri konstitutivna naroda i svih drugih u Bosni i Hercegovini te stvaranju još boljeg ozračja među vjerskim predstavnicima i pripadnicima njihovih zajednica, osobito mladih ljudi. Ostajući čvrsto na načelima Evanđelja i učiteljstva Katoličke Crkve, biskupi pozivaju sve članove svojih zajednica, ali i sve ljude dobre volje, da međusobno surađuju na promicanju općeg dobra. U tom duhu očekuju od izabranih predstavnika vlasti da rade na istinsko dobro onih koji su ih birali, ali i svih ljudi te da donose takve zakone koji će promicati jednakopravnost sva tri konstitutivna naroda i ljudska prava svih građana u svakom dijelu BiH. Očekuju od predstavnika međunarodne zajednice da, potičući promjenu Izbornog zakona, omoguće legitimno predstavljanje svakog naroda kako na razini cijele BiH tako i na entitetskim i drugim razinama, kako bi se u budućnosti onemogućila legalizacija nepravde i postavili temelji za napredak Bosne i Hercegovine na demokratskim načelima. Odaju priznanje i zahvalnost svima koji, unatoč svim poteškoćama, ostaju svoji na svome i daju svoj doprinos izgradnji mira i suživota u ovoj zemlji. Potiču ih da se ne daju zavesti raznim politikama kojima nije u središtu čovjek i njegovo dobro nego uskogrudni vlastiti interes. Sve katolike pozivaju da događaje i ovo vrijeme prosuđuju prema evanđeoskim načelima vođeni najvažnijom zapovijedi ljubavi prema Bogu i bližnjemu kojoj je jedino istinsko mjerilo spremnost na žrtvu. Posebno ohrabruju obitelji da budu mjesta odgoja i rasta u istinskim vrijednostima. Biskupe raduju svaki, makar i mali pomaci, koje poduzimaju domišljati ljudi provedbom raznih projekata i u sredinama gdje su manje brojni. Te hrabre pothvate vide kao znak da je ipak moguć

opstanak i povratak i u mjestima odakle su prognani tijekom nedavnoga rata.

Pošto su se osvrnuli na aktualnu temu s migrantima, biskupi pozivaju sve mjerodavne strukture vlasti da preuzmu vlastitu odgovornost te pronalaze najbolja rješenja koja će biti na dobro i sigurnost stanovnika ove zemlje u svakom njezinom dijelu i koja će biti od pomoći onima kojima je pomoć nužna pri čemu i Crkva nastoji dati svoj doprinos.

Biskupi ponovo ukazuju na potrebu donošenja pravednog zakona o restituciji i denacionalizaciji kako bi imovina, koja je nepravедno oduzeta nakon Drugog svjetskog rata, bila vraćena njezinim vlasnicima. Od mjerodavnih vlasti očekuju da, do donošenja spomenutog zakona, zaštite oduzetu imovinu i stave je na raspolaganje njezinim vlasnicima te tako omoguće njezinu obnovu i korištenje u skladu s potrebama vlasnika.

Biskupi ponavljaju nepromjenjivi biblijski i crkveni nauk, da je Bog stvorio čovjeka kao muško i žensko i pozivaju zakonodavne vlasti da poštivaju tu Božju volju i prirodni zakon.

Biskupi su dogovorili sljedeće termine: 75. redovito zasjedanje BK BiH u Mostaru bit će održano 20. i 21. ožujka 2019., a započet će 19. ožujka zajedničkim Misnim slavljem u katedrali Marije Majke Crkve; 76. redovito zasjedanje BK BiH održat će se u Banjoj Luci, 16. i 17. srpnja 2019., a započet će 15. srpnja svečanim Misnim slavljem na patrona biskupije u katedrali sv. Bonaventure; 77. redovito zasjedanje BK BiH održat će se 4. i 5. studenog 2019. u Sarajevu, a započet će Svetom misom 3. studenog u katedrali Srca Isusova; Međudekanski susret Bosne i Hercegovine bit će održan 9. svibnja 2019. u Travniku.

U nedjelju, 4. studenog 2018. biskupi su slavili Svetu misu u katedrali Srca Isusova. Predsjedao je kardinal Puljić, a propovijedao je nuncij Pezzuto. U ponedjeljak, 5. studenog biskupi su slavili Euharistiju u kapeli Vrhbosanskog bogoslovnog sjemeništa i susreli se s bogoslovnom zajednicom. Predsjedao je kardinal Puljić, a propovijedao biskup Uzinić.

Sarajevo, 6. studenoga 2018.

Tajništvo BK BiH

III.
MOSTARSKO-DUVANJSKA
I
TREBINJSKO-MRKANSKA BISKUPIJA

IMENOVANJA I RAZRJEŠENJA

Dekretima biskupa i apostolskog upravitelja, mons. Ratka Perić, izvršena su sljedeća imenovanja i razrješenja:

- **Don Petar Filipović**, đakon, poslan kao đakonski pomoćnik u župe sv. Marka i sv. Luke, evanđelista, u Mostaru, br. 1562/2018., od 27. listopada 2018.

- **Don Domagoj Markić**, đakon, poslan kao đakonski pomoćnik u župu sv. Tome apostola u Mostaru, br. 1563/2018., od 27. listopada 2018.

- **fra Dragan Bolčić**, đakon, poslan kao đakonski pomoćnik u župu sv. Mihovila arkandela u Duvnu, br. 1568/2018., od 29. listopada 2018.

- **fra Nikola Jurišić**, đakon, poslan kao đakonski pomoćnik u župu sv. Ante Padovanskoga na Humcu, br. 1569/2018., od 29. listopada 2018.

- **fra Robert Pejičić**, đakon, poslan kao đakonski pomoćnik u župu sv. Ante Padovanskoga na Humcu, br. 1570/2018., od 29. listopada 2018.

- **fra Mario Ostojić**, imenovan privremenim župnim upraviteljem u župi sv. Ante Padovanskoga u Šuici, br. 1586/2018., od 29. listopada 2018.

- **fra Anthony Burnside**, imenovan župnim vikarom u župi sv. Ante Padovanskoga u Šuici, br. 1587/2018., od 29. listopada 2018.

Dekretima biskupa i apostolskog upravitelja, msgr. Ratka Perić, podijeljene su kanonske misije za predavanje vjeronauka u školama:

- **Kristini Vučić**, u Osnovnoj školi Vladimira Pavlovića u Čapljini, u školskoj godini 2018./2019., br. 1420/2018., od 25. rujna 2018.

- **Gabrijeli Sušac**, u Osnovnoj školi fra Didaka Buntića u Čitluku, u školskoj godini 2018./2019., br. 1720/2018., od 28. studenoga 2018.

OKRUŽNICE

DIJELJENJE SAKRAMENTA SV. POTVRDE 2019.

Mostar, 31. listopada 2018.
Prot.: 1639/2018.

ŽUPNIM UREDIMA HERCEGOVAČKIH BISKUPIJA

Poštovani župnici!

Pozivamo vas da dostavite prijedloge s obzirom na podjeljivanje sakramenta svete krizme, i to prema sljedećim smjernicama:

- Župnik koji želi da u župi Biskup, ili njego delegat, podijeli sakrament sv. krizme tijekom 2019. godine, treba najkasnije **do 20. studenoga 2018.** napismeno (poštom, faksom ili elektroničkom poštom) dostaviti na Ordinarijat datume (tri različita termina; po mogućnosti jedan u travnju, drugi u svibnju, treći u lipnju/srpnju, a ne sva tri u travnju i početkom svibnja!) koji bi njemu, kao i vjernicima, pastoralno najviše odgovarali. Moguće je predložiti i neki drugi termin izvan ovih navedenih mjeseci.

- Ako župnici ne dostave termine do navedena datuma, smatrat će se da u tim župama ne će biti podjeljivanja sv. krizme tijekom ove školske godine, odnosno u 2019.

- Ordinarijat će, imajući u vidu i župničke prijedloge i opće pastoralno stanje, do početka prosinca 2018. godine nastojati složiti raspored datuma krizama te ga objaviti u *Službenom vjesniku*, 3/2018.

- Župnici su se dužni držati Odredaba o sv. krizmi koje su poslane župnim uredima, 4. ruj-

na 1996., prot.: 1208/96. (*Vrhbosna*, 4/1996., str. 331-332) i 12. siječnja 2001., prot.: 26/2001. (*Vrhbosna*, 1/2001., str 80-82). Napose, s obzirom **na kandidate: od osmog/devetoga razreda naviše; na kumove: bez miješanja rodova**, i na **priručnik** ovoga Ordinarijata: *Primi pečat dara Duha Svetoga*.

- Neka se ne pripuštaju sv. krizmi kandidati bez sigurno provjerena, a ne samo olako pretpostavljena krštenja!

- Provjeru znanja - ispit krizmanika - dogovoriti s Ordinarijatom najmanje tri tjedna prije zakazana termina sv. krizme.

- Neka župnici upozore na pristojno odijevanje krizmanika/ca i njihovih kumova/kuma kao i na dostojanstvo i ljepotu liturgijskoga slavlja pazeći posebno da čitanja budu razgovijetna, a pjesme u sv. Misi usklađene s liturgijskim propisima. Pohvala svim onim župnicima koji su uveli uniformu za krizmanike i krizmanice.

- U prilogu *obrazac* koji treba popuniti i vratiti na Ordinarijat do 20. studenoga 2018.

S poštovanjem vas pozdravljamo

Don Željko Majić
generalni vikar

ODLUKA O PRESTANKU IZDAVANJA SLOBODNOG LISTA

Mostar, 2. studenoga 2018.
Prot.: 1642/2018.

ŽUPNIM UREDIMA HERCEGOVAČKIH BISKUPIJA

Poštovani župnici!

Naši su nad/biskupi, na 73. redovitom zasjedanju BK BiH, održanom u Banjoj Luci, 13. i 14. srpnja 2018., donijeli odluku da se više ne izdaje zaseban dokument *Izjava o slobodnom stanju za ženidbu* (BK BiH/SL). Umjesto dokumenta *Izjava o slobodnom stanju za ženidbu* nad/biskupi su odlučili da se u dokument *Krsni list*, u rubrici *Naknadni upisi i bilješke*, koji se izdaje stranci radi stupanja u kršćansku ženidbu i ne smije biti

stariji od 6 mjeseci, napiše da je dotična osoba slobodnoga stanja za ženidbu. Također su donijeli odluku da se ova ubilježba, kako bi se izbjegla bilo kakva zloraba, opečati župnim pečatom.

Ovo novo pravilo za područje Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije stupa na snagu, 1. siječnja 2019. godine.

S poštovanjem vas pozdravljamo

Don Željko Majić
generalni vikar

ĐAKONSKO REĐENJE

REVERENTIAM ET OBOEDIENTIAM

Polog, 27. listopada 2018. - Prije 44 godine i 4 mjeseca više bilo je i prvo i posljednje ređenje u župnoj crkvi u Pologu kod Mostara. Zaređeno je sedam đakona za svećenike, 29. lipnja 1974. Trojica su već pokojna: don Stanko Puljić (1949.-1984.), don Ljubo Majić (1948.-2001.) i don Boško Obradović (1949.-2006.). Četvorica su među živima: don Đuro Bender, don Ivica Komadina, don Mato Puljić i don Ivan Zovko, mještanim. Redio ih je biskup Petar Čule (1898.-1985.).

Prošlo je toliko godina da se u istoj položnoj crkvi Male Gospe podijeli sv. Red ovaj put đakonata dvojici kandidata Mostarsko-duvanjske biskupije: Petru Filipoviću i Domagoju Markiću, mještanim, u subotu, 27. listopada 2018. u 11.00 sati.

U početku sv. Mise župnik don Pero Marić pozdravio je sve nazočne: biskupa Ratka Perića, svećenike kojih je u koncelecijaciji bilo 34, đakona iz Zagreba, časne sestre, vjernike, rodbinu ređenika i same ređenike.

Biskup je uputio pozdrav župniku i dvojici kandidata koji imaju toliko toga zajedničkoga:

Obojica rođena u Mostaru 1994. godine i uzrasla više od 190 cm.

Obojica pohađala Srednju Elektrotehničku školu u Mostaru: 2009.-2013.

Obojica se javila istoga ljeta u bogosloviju, 2013.

Obojica završila dvogodišnji filozofski tečaj u Sarajevu: 2013.-2015.

Obojica diplomirala iz teologije: Petar u Zagrebu, Domagoj u Rimu, 2018.

Obojica obavila petodnevne duhovne vježbe u rujnu 2018. u vidu đakonata.

Obojica pohađaju đakonska predavanja u Zagrebu, a pastoralnu godinu u Mostaru, jedan kod Sv. Marka i Sv. Luke, evanđelistâ, a drugi kod Sv. Tome apostola.

I, evo, obojica zaređena istoga dana u Pologu. Evanđelje je pročitao đakon Marko Čolić, Domagojev kolega sa studija, a pjevao je župni zbor Pologa pod vodstvom prof. Lucije Zovko.

Don Ivan Štironja, povjerenik za zvanja, prozvao je kandidate i pročitao njihove kratke životopise. Asistirali su bogoslovi, ceremonije vodio tajnik, litanije pjevao don Ivan Marčić iz Sv. Mateja.

Prije polaganja ruku biskup je napomenuo da se tim činom daje sakrament sv. Reda đakonata kako su to učinili i apostoli onoj prvoj sedmorici izabranih za đakone. Razumije se, uz popratnu posvetnu molitvu.

Na svršetku sv. Mise zahvalnost je izrazio Bogu na njegovu daru kao i svim sudionicima slavlja don Željko Majić, generalni vikar. Domjenak za sve nazočne: u župnoj dvorani i pod šatorima u crkvenom dvorištu.

Prenosimo biskupovu propovijed

Pozdravljamo braću svećenike i sve bogoljubne vjernike!

A vi ćete, poštovani ređenici Domagoje i Petre, u obredu đakonskoga ređenja na jedan od upita: Obećavate li meni i mojim nasljednicima poštovanje i poslušnost - *reverentiam et oboedientiam* - pojedinačno odgovoriti: Obećavam. Je li tako? Obećanje je to neopozivo. Zahvaljujemo Bogu na tom daru i pozdravljamo vašu odluku da pristupite đakonskomu ređenju.

Lažna obećanja. Poglavarima je, kažu, preteška zadaća premještati svećenike. Zašto? Zato što se, na primjer, jedan župnik kroz godine navikao na svoje župljane i rad, na kuću i osoblje, i sada ga iznenada dekret prisiljava i preseljava na drugo mjesto gdje nikada nije bio ni kapelan, gdje treba prihvatiti nepoznate ljude, gradnju crkve i

kuće, drukčije križeve i nevolje. I? - Ima ih koji se odupiru.

Velečasni, jesmo li stavili ruke u ruke na dan tvoga ređenja i đakonskoga i prezbiterskoga? veli mu biskup. Odakle sada nećkanja i otpori?

Jesmo mi stavili ruke, ali ja ne mogu. Ne kažem: ne ću, nego ne mogu. Nije pobuna, odgovara velečasni.

Kada sam ti isticao *poštovanje i poslušnost*, nisam isključio ovu župu, a evo vidim da si je ti isključio.

Ja je ne isključujem, nego ne mogu. I onda slijede "evanđeoske" isprike: imam obaviti još poslova na ovoj župi; ima i nekih dugova koje bih trebao podmiriti; pred nama su i neke važne obljetnice, dovršetak vjeronaučne dvorane, da ne duljim. Ne ide mi se pa ne ide. I tako se nižu planovi iz budućih vremena u kojima nije on nego svemogući Bog vlasnik i gospodar.

Taj tvoj "ne mogu" za mene znači "ne ću", kršenje obećanja, osim, ako dokažeš da je "pitanje savjesti" ili pitanje "teške bolesti".

Nije ni jedno ni drugo. Nego? Kao da čitam da je on potreban ovoj župi, a možda župa još više njemu. Ovdje je tek nekoliko godina, brani se marljivi župnik kojemu nedostaje, ne riječi nego poštovanja i poslušnosti. I još se pred drugima hvali kako se uspješno odupro dekretu.

O, velečasni Galaćanine, tko te to općara? Zar nije pred tvojim očima Isus Krist ocrtan kao Raspeti? (Gal 3,1). I u vrijeme bogoslovije, i na ređenju đakonskom i prezbiterskom, i kroz sve dane tvoga svećeništva? O čemu to ti naklapaš svojim Galaćanima u župi?

Najteže je to što će ti isti obećavatelji, a neizvršitelji, koji se sada otimaju kao Šimun Cirenac ispod Isusova križa, za koju godinu, kada ipak tamo prijeđu, otimati se i ne će htjeti otići iz te župe u koju sada ne žele ući! Jer oni ni iz jedne župe ne žele milom nego nepopustljivim protokoliranim dekretom!

Crkvena predaja kaže da se Šimun Cirenac obratio, i on i supruga mu i oba sina, Ruf i Aleksandar (Mk 15,21), svjestan da nitko nije imao tolike povlastice da pomogne Isusu nositi križ kao on osobno. A Isus je obećao: Tko god dadne čašu vode najmanjemu od Njegove braće, ne će mu propasti plaća na nebesima. Koliko li će tek primiti onaj tko mu pomogne iznijeti križ na Golgotu?

Podsjećanje. Dok se sjećamo ovoga prizora Šimuna Cirenca, dolazi nam pred oči ona Isusova životno istinita: "Hoće li tko za mnom, neka se odreće samoga sebe, neka uzme svoj križ i neka

ide za mnom" (Mk 8,34). Odreći se sebe, znači razapeti svoje "tijelo sa svim strastima i požudama" (Gal 5,24), tj. ne slijediti norme ovoga svijeta neposluha i nepoštovanja. A znamo iz Pavlove Druge Timoteju koji su to standardi posljednjih vremena. Evo ih: "Ljudi će doista biti

- sebeljupci: sebeljublje je izvor drugih grijeha, vrhunac zala, zato na prvom mjestu;

- srebroljupci: lakše se izgubiti u bogatstvu nego u siromaštvu; sjeti se deve i iglenih ušiju!

- preuzetnici: koji misle da imaju i umiju, a niti imaju, niti umiju; zavaravaju sami sebe;

- oholice: uvjereni da znaju upravljati Crkvom, a ne znaju ni svojom buntovnom voljom;

- hulitelji: koji misle da znaju više od Boga pa onda Boga preziru, grde, hule;

- roditeljima neposlušni: koji krše 4. Božju zapovijed, prezirući one koji su im život dali;

- nezahvalnici: koji ne priznaju što duguju Bogu i ljudima; niti Boga štiju, niti ljude časte;

- bezbožnici: koji su iskušali sve prirodne užitke, pa onda idu na neprirodne, perverzne, abnormalne, sodermske i gomorske;

- bešćutnici: koji preziru i mrze sve obiteljske odnose i veze - oca, majku, braću, sestre;

- nepomirljivci: koji kažu da će svoga neprijatelja mrziti i na času svoje smrti;

- klevetnici: koji se svojim lažima ne obogaćuju, a oklevetane osiromašuju; tko im je zaštitnik?

- Lucifer i njegovi jataci!

- neobuzdani: koji nisu kadri imati nadzora nad svojim osjećajima i strastima;

- goropadnici: koji su ogrezli u svome divljaštvu tako da se popnu na "goru" i s nje "padnu";

- neljubitelji dobra: hrane se neslanim časopisima, a ona im vrijedna knjiga ne znači ništa;

- izdajice: koji na sudu izdaju i svoju rođenu majku samo da se oni oslobode;

- brzopletnici: oni koji pod pritiskom strasti osvete i mržnje nešto čine a da uopće ne misle;

- naduti: praznoglave osobe koje nemaju ništa osim vlastite umišljene i šuplje "veličine";

- ljubitelji užitka više nego ljubitelji Boga: to su oni koji u središte svoje ljudske misli i djela stavljaju svoju samovoljnu želju, a ne razumnu i providnosnu Božju volju.

- Imaju obličje pobožnosti, ali snage su se njezine odrekli (usp. 2 Tim 3,2-5). To znači da su izvana kršćani, a iznutra pogani; izvana obavljaju sve formalnosti, a u nutрини nemaju nikakve milosti, ni snage poštovanja, ni moći znanja da im to preusmjeri srce i nutrinu. Od ovoga dvadeset i

jednoga obilježja priznaš li da imaš barem jedno! Ako imaš jedno, kud ćeš više?!

Opredjeljenje za Isusa. Mi se u životu ne možemo ne opredijeliti prema Isusu. Bolje milom nego silom. Isus nije došao na ovaj svijet ni anonimno ni bezrazložno. Došao je ponuditi svakomu čovjeku Božje spasenje: i Kajfi, i Pilatu, i Herodu, i Judi, i Petru, i Pavlu... Ponuditi, a ne prinuditi! Nudi to preko križa, koji je Židovima sablazan, Grcima ludost, a židovskim i grčkim kršćanima spasenje. Izvan križa spasa nema! Jer izvan Krista spasa nema. Svaki čovjek ima priliku opredijeliti se za Isusa: u izvršenju njegovih zapovijedi, u nošenju njegova križa. Blago onom tko je kadar radosno nositi svoj križ za Isusom.

Novoređenici, do sada su svi drugi pomagali vama nositi križ. Hoćete li vi od sada, kao Kristovi sljedbenici, htjeti pomoći nositi križ, ne prinudno nego svojevolutno, svojoj Crkvi? Božjim darom i svojim radom?! I s križem i na križu! To se od vas očekuje! Takvi nam trebate!

I vi, stariji i iskusniji svećenici, prihvatite ove nadobudne, koji nadu bude. Imaju oni svojih pogriješaka i nestašluka. Imali smo ih i mi kada smo bili njihovih godina. Ali imaju nešto silno od čega nema ništa silnije: imaju ljubavi prema ovoj Crkvi. Pokazivali su to u opredjeljenju za svećeništvo, kroz bogosloviju, kroza školu, u prisegama svojim, i prekjučer na Ordinarijatu, u slobodnu

opredjeljenju da služe ovoj Crkvi, trajno i vjerno, u poštovanju i posluhu. Oni ljube ovu zajednicu, vole svoju braću, i mlade i stare, bolesne i zdrave. Oni žele preporučiti ovaj svijet. Nemojmo, čupajući kukolj, počupati i pšenicu. Nemojmo, prolijevajući vodu, izbaciti iz škipa i maloga Ivana. Imajmo prema njima dužna povjerenja. Kada se pokaže da nešto nije u redu, pritežimo. Nismo ih mi tjelesno rodili, ali ih duhovno trebamo preporoditi. Pratimo ih mnogo više bratskim srcem negoli prijekim okom.

A vi, mladi, bogoslovi i svećenici, nemojte ići za razornom revolucijom svoje bogoslovije i biskupije, svoje Crkve i njezinih zdravih običaja i zakona. Imajte razumijevanja prema starima, umirovljenima, prema poglavarima, odgovornima.

Nemojte se hvaliti koliko ste mladi, nego koliko ste zreli, mudri, razboriti, pravedni, suzdržljivi i strpljivi.

Ne uzdajte se u prirodnu kosu i kožu, nego se brinite za dušu svoju i svojih vjernika.

Ono duhovno razvijajte, a ono tjelesno suzbijajte.

Podvrgnite tijelo duhu, a ne obratno.

U vašem je razumu plan, u vašem je srcu plam.

Ugradite i planove i plamenove u zgradu Crkve Božje.

Pokažite poštovanje i poslušnost! Jer samo nam takvi trebate!

KRATKI ŽIVOTOPISI REĐENIKA

Petar Filipović rođen je u Mostaru, 30. lipnja 1994. kao treće od četvero djece u obitelji Marka i Marice r. Buconjić. Nakon završene osnovne škole upisao je Srednju elektrotehničku školu Ruđera Boškovića u Mostaru. Stupio je u bogosloviju 2013. godine. Nakon dvogodišnjega studija filozofije i jedne godine teologije u Sarajevu, Biskup ga je poslao na dovršetak teološkoga studija u Zagreb na Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, koji je afiliran Papinskom sveučilištu Gregorijani. Boravio je u Kolegiju Družbe na Jordanovcu. Vrativši se ovoga ljeta u Mostar, stavio se na pastoralno raspolaganje. Biskup ga je, nakon obavljenih petodnevnih duhovnih vježbi u rujnu ove godine, i nakon što je 20. rujna položio diplomski ispit, u dogovoru sa župnikom don Ivanom Perićem, poslao u pastoralnu praksu u župe Svetoga Marka i Svetoga Luke, evanđeli-

stâ, u Mostaru. Pastoralnu godinu u spomenutim župama pri zajedničkoj crkvi Krista Dobroga Pastira, kompletira pohađanjem povremenih predavanja iz pastoralne teologije u Zagrebu u Nadbiskupskom Pastoralnom centru za đakone iz više biskupija i redovničkih provincija. Nedavno je predstavio Ordinariju molbu za primanje sv. Reda đakonata.

Domagoj Markić je župljanin župe Polog kod Mostara. Rođen je 14. studenoga 1994. kao treće dijete u obitelji Ljube i Danice r. Ramljak. Završio je Srednju elektrotehničku školu u Mostaru. Prijavio se u bogosloviju 2013. godine. Nakon dvogodišnjega studija filozofije u Sarajevu, Biskup ga je poslao u Rim na studij teologije. Boravio je u Papinskom zavodu Germanicum-Hungaricum, a pohađao predavanja na Teološkom fakultetu

Papinskoga sveučilišta Gregorijane. Vrativši se u Mostar ovoga ljeta, stavio se na pastoralno raspolaganje. Biskup ga je, nakon obavljenih petodnevnih duhovnih vježbi u rujnu ove godine, u dogovoru sa župnikom don Krešom Puljićem, poslao u župu Svetoga Tome apostola na Bijelom Brijegu u Mostaru. Pastoralnu godinu u župi dopunja pohađanjem povremenih crkveno-teoloških predavanja u Zagrebu u Nadbiskupskom Pastoralnom centru za đakone iz više biskupija i redovničkih provincija. Nedavno je predstavio Ordinariju molbu za primanje sv. Reda đakonata.

Zagreb, 13. listopada 2018. - Zagrebački nadbiskup kardinal Josip Bozanić predvodio je u subotu 13. listopada 2018. godine euharistijsko slavlje u zagrebačkoj prvostolnici u zajedništvu s pomoćnim biskupima zagrebačkim mons.

Ivanom Šaškom i mons. Mijom Gorskim te okupljenim provincijalima, našim provincijalom fra Miljenkom Štekom, svećenicima, redovnicima, redovnicama i Božjim narodom, zaredivši šesnaest novih đakona.

Među kandidatima koji su primili sveti red đakonata bila su i trojica članova Hercegovačke franjevačke provincije:

fra Dragan Bolčić, rođen 21. 6. 1989., župa sv. Jakova, Međugorje.

fra Nikola Jurišić, rođen 2. 10. 1992., župa Bezgrješnog začeca BDM, Posušje.

fra Robert Pejičić, rođen 15. 3. 1992., župa sv. Petra i Pavla, Mostar.

Đakonima, don Petru, don Domagoju, fra Draganu, fra Nikoli i fra Robertu molimo od Boga obilje pastoralna rada, duhovne radosti i svakovrsne milosti u životu i izabranu svećeničkom zvanju!

BOŽIĆNA ČESTITKA BISKUPA RATKA

Mostar, 29. studenoga 2018.
Prot.: 1734/2018.

SVIM ŽUPNIM UREDIMA MOSTARSKO-DUVANJSKE i TREBINJSKO-MRKANSKE BISKUPIJE

Velečasni župniče!

U prilogu Vam dostavljamo *Božićnu čestitku* našega dijecezanskog biskupa, msgr. Ratka Perića. Čestitku ćete pročitati vjernicima na glavnoj sv. Misi svetkovine Božića, a na drugim sv. Misama prenesite iz nje vjernicima one dijelove i misli s čestitkom koje sami odaberete.

Šalje Vam se također raspored podmirivanja obveza župnih ureda prema Ordinarijatu i *Calen-*

darium missarum pro iuventute et familia christiana za 2019.

Sretan Božić i blagoslovljenu Novu 2019. godinu želi Vam osoblje Ordinarijata.

Uz iskrene pozdrave

don Željko Majić
generalni vikar

OBVEZE ŽUPNIH UREDA PREMA ORDINARIJATU

Mostar, 29. studenoga 2018.
Prot. br.: 1735/2018.

SVIM ŽUPNIM UREDIMA MOSTARSKO-DUVANJSKE i TREBINJSKO-MRKANSKE BISKUPIJE

1. - polu(godišnji) blagajnički obračun: VII. - XII. mjesec 2018.

2. - statistički izvještaj,

3. - prijepise svih Matica za 2018. godinu i

4. - detaljan pisani izvještaj o važnim događajima u župi: stanje vjerskoga života, vjernika, osoblja, objekata (gradnja: obnove, novogradnje). Molimo da prigodom blagoslova kuća, dakako koliko je moguće, utvrdite koliko je vjernika s područja župe u 2018. godini odselilo i taj podatak uvrstite u Izvješće o stanju vjerskoga života.

Uobičajeni pohod župnika Ordinarijatu radi sređivanja župničkih poslova i obveza za 2018. godinu predviđen je kako slijedi:

ponedjeljak, 14. siječnja 2019.

Ljubuški i Širokobriješki dekanat

utorak, 15. siječnja 2019.

Mostarski i Čapljinski dekanat

srijeda, 16. siječnja 2019.

Trebinjski i Stolački dekanat

četvrtak, 17. siječnja 2019.

Duvanjski i Posuški dekanat

petak, 18. siječnja 2019.
Broćanski i Grudski dekanat

Pozivam velečasne župnike i župne upravitelje da na Ordinarijat dođu osobno, u vrijeme označeno prema rasporedu za vlastiti Dekanat. Neka župnici ne donose dokumente drugih župnika, osim u dogovoru s biskupom.

Neka se polugodišnje uplate vrše **isključivo** preko žiroračuna, i to općom uplatnicom koju ćete naći u prilogu uz ovo pismo, a koju ćete - nakon ovjere s banke - priložiti prilikom pohoda Ordinarijatu.

Važno: Nemojte uplate obveza vršiti prije 1. siječnja 2019.!

Dijecezanski svećenici na isti ovaj način - putem banke - podmiruju i svoje osobne obveze prema zajedničkim fondovima: *Seminaristicum* i *Svećenička uzajamnost*.

Molim sve župnike da za tu prigodu uredno pripreme sva tražena izvješća i dokumente. Nedopustivo je da se prijepisi i drugi spisi s nekih župa iščekuju mjesecima. Kancelarija također ima obveze prema višim ustanovama i mora njima dostaviti na vrijeme svoje izvještaje.

don Željko Majić
generalni vikar

CALENDARIUM MISSARUM PRO IUVENTUTE ET FAMILIA CHRISTIANA ANNO 2019.

Mostar, 29. studenoga 2018.
Prot. br.: 1736/2018.

SVIM ŽUPNIM UREDIMA MOSTARSKO-DUVANJSKE I TREBINJSKO-MRKANSKE BISKUPIJE

12.01.	Mostar: Katedrala	06.07.	Sutina i Vinjani
19.01.	Mostar: sv. Petar i Pavao	13.07.	Gorica i Šuica
26.01.	Goranci i Polog	20.07.	Tihaljina i Gorica - Struge
02.02.	Jare i Ljuti Dolac	27.07.	Široki Brijeg
09.02.	Čapljina i Dračevo	03.08.	Posušje
16.02.	Blagaj i Stolac	10.08.	Prisoje i Duvno
23.02.	Nevesinje	17.08.	Ledinac i Raskrižje
02.03.	Neum i Gradac	24.08.	Grabovica i Drinovci
09.03.	Hrasno i Hutovo	31.08.	Vir
16.03.	Stjepan Krst i Rotimlja	07.09.	Kočerin,
23.03.	Prenj i Domanovići	14.09.	Izbično i Crnač
30.03.	Čeljevo i Aladinići	21.09.	Gradac Posuški
06.04.	Čitluk i Međugorje	21.09.	Grljevići i Grude
13.04.	Ploče-Tepčići i Potoci	28.09.	Bukovica i Roško Polje
27.04.	Gabela i Trebinja	05.10.	Gradac Mostarski
04.05.	Gabela Polje i Šipovača-Vojnići	12.10.	Rakitno i Zagorje
11.05.	Drežnica i Jablanica	19.10.	Seonica i Vinica
18.05.	Veljaci i Klobuk	26.10.	Rašeljke i Kongora
25.05.	Gradnići i Čerin	09.11.	Rasno i Buhovo
01.06.	Humac i Gradina	16.11.	Mostar: sv. Toma
08.06.	Vitina i Kruševo	23.11.	Ravno i Trebinje
15.06.	Konjic i Glavatičevo	30.11.	Mostar: sv. Matej, ap. i ev.
22.06.	Studenci	07.12.	Mostar: sv. Marko i sv. Luka, ev.
29.06.	Ružići	14.12.	Mostar: sv. Ivan, ap. i ev.

Molimo sve župnike da odmah, po primitku ove Okružnice, unesu u svoje Kalendare (Direktorije) dan u koji je njegova župa određena za slavljenje sv. Mise za mladež. Preporučuje se da župnik, u nedjelju prije dotične subote, vjernike pozove na tu sv. Misu kako bi oni koji mogu, a posebno mladi, u što većem broju sudjelovali u

misnom slavlju i molili na tu nakanu naše mjesne Crkve. Kao i do sada, sve su sv. Mise određene na dan subotni. Ako je netko spriječen subotom, dužan je odslužiti ovu Misu u neki drugi dan.

Don Željko Majić
generalni vikar

DRUGA SJEDNICA ZBORA SAVJETNIKA U SAZIVU: 2018.-2023.

U prostorijama Biskupskoga ordinarijata u Mostaru, 21. studenoga 2018., održana je Druga sjednica Zbora savjetnika u sazivu: 2018.-2023.

Bili su nazočni: biskup Ratko Perić, predsjedatelj, zatim don Željko Majić, generalni vikar, te župnici: don Ante Đerek iz Gabele, don Đuro Bender s Gradine, don Blaž Ivanda iz Grabovice, don Ante Luburić iz Nevesinja, fra Marinko Šakota iz Međugorja i don Nikola Menalo iz Blagaj-Bune. Od devetorice na vrijeme obaviještenih i pozvanih u posljednji su se trenutak ispričala dvojica članova pastoralnim obvezama.

- Biskup je napomenuo da se takve isprike uoči sjednice ne mogu olako uvažavati osim zbog smrtnoga slučaja. I ispričnica treba biti na vrijeme.

- Sjednica je počela zajedničkom molitvom i biskupovim pozdravom nazočnima.

- Tajnik Zbora don Nikola Menalo, sudski vikar, prelistao je glavne točke Zapisnika s prošle sjednice koja je održana 28. veljače ove godine. Nije bilo primjedaba.

- Na prošloj sjednici jedan je od sudionika prikazao stanje duhovnih zvanja u Hercegovini, objavljeno u *Službenom vjesniku*, 1/2018., str. 49-51.

- Biskup je obrazložio da se svećenička i redovnička zvanja prepoznaju i uzdržavaju molitvom i radom. U molitvi valja uskladiti tri volje, odnosno Crkvinu volju i kandidatovu volju s Božjom voljom. Kada se zvanje prepozna, treba sve poduzeti što je u ljudskoj moći da se ono i ostvari: i u obitelji i u župi i u biskupiji. Molitva na prvom mjestu. Smutnje u Crkvi imaju negativna odraza na zvanja.

- U vezi sa svećeničkim i redovničkim pozivima, biskup je napomenuo da je zagrebački nadbiskup kardinal Josip Bozanić ove jeseni u zagrebačkoj katedrali, 13. listopada, zaredio trojicu članova Hercegovačke franjevačke provincije

za đakone. Zaređena su dvojica bogoslova za đakone za Mostarsko-duvanjsku biskupiju u Pologu kod Mostara, 27. listopada 2018. Pastoralnu ili šestu godinu studija sva petorica hercegovačkih đakona pohađaju u Pastoralnom centru u Zagrebu. Četiri-pet tjedana, raspoređenih po mjesecima, pohađaju predmete u Centru, a ostalo vrijeme iskorištavaju u pastoralu na župama u Mostarsko-duvanjskoj biskupiji. Konzultori su prvi pozvani da svojom molitvom prate đakone na župama i, ako ih poznaju, dužni su dati svoje mišljenje o njihovoj prikladnosti za svećeničko ređenje.

- Jednako tako savjetnici pomažu biskupu u vodstvu bogoslova, pogotovo kada dolaze na red da se pripuštaju među kandidate za đakonat i prezbiterat, zatim u višim tečajevima za lektorat i akolitat. Biskup je zahvalan na svakoj takvoj pozdanoj informaciji o kandidatima.

- Jedan od važnijih događaja u ovoj godini bilo je imenovanje 31. svibnja i dolazak 21. srpnja nadbiskupa Henryka Hosera, Apostolskoga vizitatora, u Međugorje. Odluka je to Svetoga Oca pape Franje. Budući da su se tih dana, tj. u vrijeme održavanja sjednice konzultora, određivali termini za dijeljenje sakramenta sv. krizme u školskoj godini 2018./19. po župama, željelo se znati ima li Apostolski vizitator u planu dijeliti sv. krizmu u Međugorju i da s tim u skladu odredi i termin. Vizitator je naknadno dao na znanje, po župniku, članu Konzultorskoga zbora, da dijeljenje sv. krizme ulazi u kompetenciju dijecezanskoga biskupa.

- Prema župniku, u međugorskoj župi i okolicama djeluje i do četrdesetak raznih udruga, humanitarnoga i drugoga karaktera, a između njih možda desetak većega opsega djelovanja. Dijecezanski biskup od početka, od 1981. godine, nijednoj takvoj udruzi, koja je došla s priznanjem i

razglašavanjem međugorskih "ukazanja, nije dao crkveno odobrenje djelovanja ni u Međugorju ni na području biskupije.

- Kongregacija za katolički odgoj, 29. travnja 2018., objavila je *Uputu o studijima kanonskoga prava u svjetlu reforme ženidbenoga postupka*. Budući da Uputa dotiče ne samo sveučilišne i fakultetske institucije, nego i *personalne pretpostavke* za vršenje "sudske vlasti" i "sudskoga pastoralala",

smatralo se korisnim zamoliti mr. Nikolu Menala da sažeto prikaže dokument. Njegov sažetak donosimo u nastavku ovog Izvješća.

Konzultori su statutarно ujedno članovi Prezbiterskoga vijeća, pa su zamoljeni da ostanu na objedu i dođu na popodnevno zasjedanje Vijeća.

(Sažetak sastavljen na temelju Zapisnika sjednice Zbora savjetnika, koji je vodio don Nikola Menalo).

UPUTA O STUDIJIMA KANONSKOGA PRAVA U SVJETLU REFORME ŽENIDBENOGA POSTUPKA

Kongregacija za katolički odgoj, 29. travnja 2018., objavila je *Uputu o studijima kanonskoga prava u svjetlu reforme ženidbenoga postupka*. Budući da Uputa dotiče ne samo sveučilišne i fakultetske institucije nego i *personalne pretpostavke* za vršenje "sudske vlasti" i "sudskoga pastoralala", ukazalo se korisnim u okviru jednoga izlaganja učiniti kratak osvrt na njezin sadržaj.

Kongregacija za katolički odgoj, u skladu sa svojom mjerodavnošću, Uputom ohrabruje *crkvene akademske ustanove* da razvijaju **studije** kanonskoga prava u svjetlu reforme ženidbenoga postupka.¹ Razvojem novih formativnih tečajeva i studijskih programa želi se olakšati pristup studiju kanonskoga prava te učvrstiti i promicati kvalitetu formacije djelatnika crkvenih sudova diljem svijeta.

Provedba reforme ženidbenoga postupka pretpostavlja adekvatnu formaciju, osobito akademsku. Prije objavljivanja Upute, 8. prosinca 2017., papa je Franjo donio apostolsku konstituciju o crkvenim sveučilištima i fakultetima *Veritatis gaudium*, koja i dalje potvrđuje postojeći put stjecanja akademskih naslova *licencijata/magisterija* i *doktorata* u kanonskom pravu na fakultetima i institutima kanonskoga prava.

Za službe na crkvenom sudu, npr. službu sudskoga vikara, pridodana sudskoga vikara, sudca, promicatelja pravde, branitelja veza i dalje se zahtijeva posjedovanje licencijata ili doktorata u kanonskom pravu, kao što se za njihovo imenovanje tražilo i do sada. Uputa jasno kaže da mjesto, akademska ustanova njihova stjecanja, ostaje nepromijenjeno, a to su isključivo fakulteti i instituti kanonskoga prava. Dakle, *redovit oblik formacije* za vršenje sudske vlasti ostaje stalan kao i do sada.

Što Uputa donosi nova? Novo je u Uputi uvođenje tzv. *izvanredna oblika formacije*. Kongregacija se u Uputi obraća fakultetima i institutima kanonskoga prava na koje su, očito u posljednje dvije godine, počeli pristizati brojni zahtjevi za formacijom osoba za vršenje *sudskoga pastoralala* i *pastoralala braka i obitelji*, ali tako **da se tim osobama ne podjeljuju kanonski akademski stupnjevi**. Kako bi se odgovorilo na zahtjeve i izazove reforme, Uputa otvara put formacije za **različite uloge** uključene u sudski *ženidbeni postupak* u svjetlu novih kanonskih odredaba.

Osim **tradicionalnih** službi već uspostavljenih i normiranih, za koje se ne traži posjedovanje licencijata ili doktorata, kao npr. biskup su-

¹ Uputa je na tragu odrednica što su ih pokazale nedavne Sinode o obitelji, a sve za to da bi se olakšao pristup kanonskim studijima, osnažujući i promičući kvalitetu formacije djelatnika crkvenih sudova u svijetu, odnosno da novim studijskim programima promiču primjenu reforme kanonskoga ženidbenog postupka, napose njezinih načela: 1. "biti blizu onima koji se osjećaju izdvojenima"; 2. "brži i jednostavniji postupci kako srca vjernika koji čekaju rješenje ne bi bila dugo u tminama sumnje".

dac, istražitelj, preslušatelj, prisjednik, kancelar, bilježnik, stručnjaci (vještaci), odvjetnici, stalni odvjetnici, nego se traži da budu "doista stručni" (*vere periti*),² Uputa se usredotočuje osobito na **savjetnike** koji sudjeluju u fazi *prethodne istrage*. Riječ je o savjetnicima koji su najčešće u izravnu kontaktu sa ženidbenim drugovima u krizi, kao i s onima koji dvoje o ništavosti svoje ženidbe.

U Uputi se navode tri kategorije *savjetnika*:

1. župnici i "drugi" (npr. župni vikari, rektori crkava, kapelani...) koji posjeduju odgovarajuće kompetencije, a koje ne moraju biti isključivo kanonsko-pravne naravi (prva razina);

2. djelatnici *stabilnih struktura* (klerici, laici, osobe posvećena života) kao što su savjetnici (za pastoralnu, pravnu i psihološku pomoć) - stručnjaci u humanističkim znanostima - koji vrše zadaće u obiteljskom savjetovalištu, pastoralnim uredima (druga razina);

3. *odvjetnici* koji pomažu u prikupljanju elemenata za pokretanje parnice ili prate stranke tijekom procesa (treća razina).

Za tradicionalne osobe savjetnika Uputa predviđa *uspostavu prilagođene formacije* s naglaskom na adekvatnoj teološkoj i kanonskoj formaciji, a nakon koje se može podijeliti diploma: *Diploma iz ženidbenoga i procesnoga prava* ili *Diploma za bračno i obiteljsko savjetovanje*. Neki fakulteti i instituti kanonskoga prava već su od ove akademske godine pošli s novim programima, kao i s mogućnošću *studiranja na daljinu* (*on-line* pratiti i usvajati znanja na daljinu), no polaganje ispita zahtijevat će dolazak u sjedište ustanove. Takav način studiranja ide u prilog klericima i laicima koji zbog vršenja povjerene im službe, zadaće, životnoga statusa nisu u mogućnosti redovito pohađati predavanja.

Uputa jasno ističe da nova izvanredna formacija nipošto ne umanjuje važnost i potrebu *redovite formacije* za stjecanje licencijata i doktorata, nego naprotiv, "treba je poticati i promicati" (br. 3). Uputa dopušta da se kolegiji što ih je polaznik pohađao tijekom izvanredne formacije priznaju kod eventualnoga kasnijeg upisa u ciklus stjecanja licencijata (u okviru redovite formacije).

Sadržaj Upute izazov je partikularnim Crkvama ne samo u vidu da se dostatan broj klerika, redovnika i laika upućuje na redoviti studij ili izvanredne formativne tečajeve u inozemstvo, nego i da se na nacionalnim razinama uspostave izvanredni programi formacije. Uputa, naime, otvara mogućnost da se od sada na teološkom fakultetu uspostavi odsjek (odjel) kanonskoga prava za formaciju savjetnika druge razine. Isto tako, Uputa otvara mogućnost da se pri katedrama kanonskoga prava, bilo onima koje se nalaze na teološkim fakultetima bilo onima u okviru pravnih fakulteta na katoličkim sveučilištima, uspostavi program formacije za savjetnike prve razine.

Nad novim kanonskim strukturama (odsjeku i katedri kanonskoga prava) Kongregacija zadržava visok stupanj nadzora. To je u Uputi vidljivo u odredbama koje reguliraju čin uspostave, određuju minimalan broj stalnih nastavnika i njihove kvalitete, propisuju nužne sadržaje u programima i njihovo odobrenje, potreban broj ECTS bodova, vrijeme trajanja programa, naziv diplome, određuju potrebne kvalitete same ustanove i drugo.

Za promicanje pastoralnoga braka i obitelji u Crkvi u BiH, osobitim se izazovom može smatrati uspostava *odsjeka kanonskoga prava na teološkom fakultetu*, izvođenje programa na kraju kojega bi se izdala *Diploma za bračno i obiteljsko savjetovanje* za drugu skupinu savjetnika. S obzirom na sadržaj, naglasak bi se mogao staviti na pastoral, pravo i psihologiju, a formacija polaznika mogla bi biti usmjerena prema "pripravi za sklapanje ženidbe" i prema "pastoralu braka i obitelji te pružanju stručne pomoći u kriznim situacijama".

Pred nama su novi izazovi. Očito je da su teološki fakulteti u Hrvatskoj i BiH, na svim razinama studija, pozvani da odgovore na nove izazove. Od strane crkvenih pravника i pastoralnih teologa očekuju se prijedlozi, a od strane mjerodavne crkvene vlasti na razini biskupija, crkvenih pokrajina i biskupske konferencije konkretne odluke.

Don Nikola Menalo

² S obzirom na istražitelje ili prisjednike, Uputa posebno ukazuje na to da je priprava korisna kako kod redovitih, tako i kod postupaka na temelju isprave, jer su istražitelj i prisjednik u kraćim procesima ("processus brevior") dužni konzultirati mjerodavnoga biskupa ne samo o činjenicama, nego i njihovu pravnom aspektu. Upravo zbog toga Uputa sugerira redovitu formaciju za stjecanje licencijata i doktorata.

SJEDNICA PREZBITERSKOGA VIJEĆA

U Mostaru je 21. studenoga 2018. održana Druga sjednica Prezbiterskoga vijeća u sazivu: 2018.-2023.

- Nakon molitve pročitan je zapisnik s prethodne sjednice koja je održana 28. veljače 2018. na Ordinarijatu. Nije bilo primjedaba.

- Biskup otvara mogućnost dodatne rasprave na temu iseljavanja u inozemstvo, koja je bila centralna na prošloj sjednici.

Crkve, kapelice, oltari: u Vučkovinama, župa Duvno, 10. svibnja, blagoslov kapelice u čast bl. Ivana Merza. Želi se popularizirati i uprisutniti blaženike s domaćega terena i iz hrvatskoga naroda.

Župna crkva na Buni 1. srpnja 2018. posvećena Presvetomu Tijelu i Krvi Kristovoj. Titular: Tijelovo, od 30. lipnja 2018. Dvije su crkve, obje se koriste. Crkvi Presvetoga Trojstva u Blagaju ne može se mijenjati titular, a nova crkva na Buni posvećena je Drugoj Božanskoj Osobi - Euharistijskom Kristu. Ova je crkva praktično postala župna crkva.

U filijalnoj crkvi sv. Petra i Pavla u Sovićima, župa Gorica, 26. lipnja 2018. posvećen je oltar.

U Nevesinju, 15. kolovoza župna crkva Velike Gospe, iz temelja obnovljena, sada je blagoslovljena, a oltar posvećen.

Na Maslinama u Mostaru, 1. studenoga, grobljanska kapelica blagoslovljena u čast Svih Svetih.

- Kodeks upozorava da se ne dopušta gradnja novih crkava ako se za to ne upita za mišljenje Prezbitersko vijeće i župnike okolnih župa. Novi zahtjev za jednom takvom gradnjom pristigao je iz župe Čitluk. Želi se graditi nova crkva nekoliko stotina metara od sadašnje. Nije bilo suprotnih glasova.

Pokojni biskup i svećenici. Kosti biskupa Pavla Žanića prenesene su 2. svibnja, a stoljetnica rođenja 18. svibnja 2018., proslavljena je 21. svibnja 2018. Izišao je i biskupov zbornik i spomenica. Poduzeta je akcija da se posmrtni ostatci četvorice svećenika dovezu iz inozemstva: don Marka i don Joze Zovke iz Buenos Airesa, don Petra Buluma iz Los Angelesa i don Ivana Tomasa iz Rima. Bit će svi svećenici obaviješteni o njihovom zajedničkom "sprovodu" na Šoinovcu.

Provincijal fra Miljenko Šteko dodaje da je slična praksa i u Provinciji. Svi oni koji preminu u Europi dovoze se u Hercegovinu, dok Kustodija u Americi ima vlastito groblje za svoje preminule članove.

U ovoj su godini preminula trojica dijecezanskih svećenika - don Nedjeljko Galić: 20. I. 2018.; don Srećko Čulina: 7. IV. 2018. i don Damjan Raguž: 11. X. 2018., te dvojica franjevac: fra Oton Bilić: 14. I. 2018. i fra Hadrijan Sivrić: 16. II. 2018. Pokoj vječni daruj im, Gospodine!

Susreti sa župnicima. Od 15. do 19. siječnja 2018. primanje župnika prigodom podnošenja župnih statistika i računa na Ordinarijatu za prošlu godinu. Sve teče dosta uredno i uhodano.

U ožujku 2018. vratio se, nakon petogodišta, don Bernard Marijanović iz misija iz Tanzanije. U rujnu imenovan župnikom u Ravnu, i upraviteljem u Trebinji. Sedmorici dekana ovih dana istječe petogodišnji mandat, pa su u procesu nova imenovanja.

Ekshortaciju za Pepelnicu 6. ožujka 2019. preuzima trebinjski dekan don Ivica Puljić.

Četvorica dijecezanskih svećenika na studiju u Rimu: don Drago Ćurković, don Josip Čule ovoga ljeta magistrirao iz dogmatike, don Marin Skender i don Tomislav Zubac.

Sedmorica franjevac: fra Vjekoslav Milićević, fra Branimir Novokmet u Rimu; fra Ante Bekavac doktorirao iz moralne teologije u Zagrebu, 14. svibnja 2018.; fra Serđo Ćavar, fra Frano Musić na studiju u Zagrebu; fra Ivan Penavić u Freiburgu; fra Mario Knezović doktorirao iz komunikologije u Mostaru, 18. srpnja 2018.

Zaređena su za prezbitere na Petrovo, 29. lipnja ove godine, četvorica đakona: fra Jure Barišić, fra Jozo Hrkać, fra Robert Kavelj i don Josip Radoš.

Zaređena su za đakone petorica bogoslova: tri franjevca, 13. listopada u Zagrebu: fra Dragan Bolčić, fra Nikola Jurišić i fra Robert Pejičić, te dva dijecezanska u Pologu, 27. listopada 2018. don Domagoj Markić i don Petar Filipović.

Nova duhovna zvanja: Ove se godine prijavio 1 dijecezanski sjemeništara; 2 bogoslova prešla iz travničkoga i zadarskoga sjemeništa u sarajevsku bogosloviju, a 2 se nova kandidata javila u bogosloviju iz Mostara, studiraju u Zagrebu. Tako su sada na školovanju: 9 sjemeništara i 20 bogoslova, uključujući i 2 đakona.

Provincijal dodaje s obzirom na Provinciju: ukupno je 50 kandidata - 1 sjemeništara, 6 postulanata, 4 novaka, 36 bogoslova i 3 đakona. Kaže da se na hrvatskom govornom području trenutačno nalazi 8 bogoslova Afričke provincije koji uče hrvatski jezik te će dogodne početi studirati teologiju.

Na Teološko-katehetskom institutu 8 prvostupnika, nakon 3. godine i 8 magistara, nakon 5. godine primili diplome, 15. studenoga 2018. na blagdan sv. Alberta Velikoga.

Doma za stare i nemoćne Ravno. Američka dobrotvorna udruga Sv. Josipa Radnika darovala je pomoć za izgradnju Staračkoga doma u Ravnom. Najprije je Općina darovala zemljište župi, zatim je podignut Dom koji je u vlasništvu župe, ali njime upravlja Općina s kojom župa ima Ugovor. O svemu je raspravljano i na Ekonomskom vijeću Biskupije. Za sada ima 20-ak korisnika i 10-ak djelatnika u Domu.

Predavanje don Mladena Šutala: *Biskupska sinoda o mladima u Rimu 2018.* - vidi poseban prilog.

Biskup je predavača zamolio za osvrt na Sinodu o mladima, te kako je ona prihvaćena u Crkvi i u javnosti.

Don Mladen odgovara da postoje različite reakcije u različitim crkvenim krajevima, ovisno o problematici mladih. Na globalnom planu don Mladen ističe problem da mladi traže uzore i odgovore na pitanja koja ih muče u virtualnom svijetu i na društvenim mrežama, kada svoju utjehu ne mogu naći u Crkvi i u svećenicima, koji su toliko puta svojim pristupima daleko od njihova traženja. Za naše crkveno područje kaže da se mladima ne daje dovoljno prostora kako bi mogli djelovati u radu župe. Postoji neaktivnost pojedinih župnika u radu s mladima. Čak i onda kada su pripremljeni materijali za rad s mladima, neki župnici daju različita opravdanja zašto kod njih nema susreta s mladima. Plodovi sinode bit će vidljivi u bližoj budućnosti. Ponekad se previše o nekoj temi samo razgovara i daju prijedlozi a pravi plodovi ne dođu nikada do izražaja. Predavač spominje da dobre i kvalitetne direktive za sustavan rad s mladima trebaju doći "odozgo" odnosno iz Ordinarijata.

Don Ante Luburić ima dojam da je skupina mladih u sinodskoj dvorani pljeskala onim biskupima i izlagačima koji su govorili o temama koje su godile ušima mladih.

Fra Mario Knezović navodi istraživanje o odnosu mladih prema vjeri a koje je objavljeno u pojedinim tiskovinama. Čak 68% mladih kaže da na svoj način živi vjeru, bez obzira na to što kaže Crkva i crkveni nauk. Istraživanje je provedeno i na Hrvatskom Katoličkom Sveučilištu. Od svih ispitanika samo oko 20% se izjasnilo da živi vjeru u skladu s naukom i propovijedanjem Katoličke Crkve.

Biskup napominje da među mladima postoji opća nezainteresiranost za službene crkvene sa-

držaje koji se nazočni na župnoj ili biskupijskoj razini. Sudjelovanje mladih u njima posve je neznačajno. Biskup hvali nazočnost mladih na programima u katedrali za maturante ili za početak akademske godine, iako bi i tu sudjelovanje moglo biti još bolje. Upozorava i na pasivnost mladih za čitanje korisnih duhovnih štiva. Predlaže da se organiziraju dekanatske korone o mladima i stanju mladih na području naših biskupija.

Don Mladen misli da se danas nude sadržaji za sve mlade kao i prigode za njihova druženja, ali svećenicima nije stalo da te inicijative podrže, primjerice međuzupnu nogometnu ligu. Problem im je nažalost naći 6 mladića, među svojim mladima za sudjelovanje. Ovaj projekt ne uključuje samo nogomet i natjecanja nego i duhovne obnove.

Fra Robert Jolić dodaje da se teško uključiti i sudjelovati u svim projektima: ministranti, Frma, liga jer oni redovito i zahtijevaju financijske troškove, ali unatoč svemu ne treba odustajati od rada s mladima. Od onih mladih s kojima se danas kvalitetno radi, sutra nastaju kvalitetne obitelji koje će uspješno odgajati i svoju djecu u vjeri.

Don Željko Majić pita se kako na kvalitetniji način poboljšati rad s mladima na poseban način ako se Mostar naziva Gradom mladosti i ako ima 15.000 mladih studenata, 5.000 srednjoškolaca? Predlaže da se održi tema o mladima na jesenjim koronama po dekanatima.

Don Ante Komadina stječe dojam da je rad s mladima u Mostaru kroz proteklih 15-ak godina dobro opao. Misli da su se mladi u prijašnje vrijeme preko tribina i predavanja koja su se organizirala daleko više držali zajedno nego li danas. Nakon što je uveden vjeronauk u škole, nema više kvalitetna katehetskog rada s mladima. Podržava temu "Nove metode rada s mladima" za dekanatske korone.

Don Mladen Šutalo napominje kako se danas uvode nove metode u katehetskom pristupu: *power point* prezentacije, duhovni crtani filmovi, video isječci, itd. ali je prisutna nezainteresiranost mladih za njih jer to sve oni već imaju kod kuće.

Don Ante Luburić govori o pogubnosti modernih tehnologija i njihovu korištenju. Nažalost djeca i mladi zatvaraju se u sebe, jer se samo bulji u mobitele, kompjutore te više nema međusobne komunikacije. Nesposobnost fonda riječi ali i pisana izražavanja.

Fra Mario Knezović upire prstom na novu modernu ateističku ponudu tzv. kulture tijela. Upravo u dane i sate kada bi bio moguć rad s djecom i mladima na našim župama, vanjski svijet

organizira športske treninge, natjecanja, turnire te tako djecu i mlade odvrćaju i od sv. Mise i od susreta koji bi se mogli organizirati pri župi. Svećenici koji žele raditi s mladima trebaju biti spremni žrtvovati svoju raspoloživost od 19.00 do 22.00 sata jer je to jedino vrijeme kada se može pridobiti mlade u župi za religiozne sadržaje.

Biskup kaže kako bi u budućim raspravama trebalo posvetiti više pozornosti ulozi Crkve, kakvu je vidi Sinoda, odabiru svećeničkoga i redovničkoga poziva kod mladih, s posebnim osvrtom na biblijski tekst susreta i hoda emauskih učenika s uskrsnim Kristom. Predlaže temu o mladima pod raznim vidovima za sljedeći Pastoralni dan u Uskrsnom tjednu.

Don Marko Šutalo prihvaća i dodaje da temu formulira Poslovodni odbor Prezbiterskog vijeća.

Don Željko Majić izvješćuje Vijeće o odluci BK BIH o ukidanju formulara "Slobodni list". Kako su već župni uredi obaviješteni, od 1. siječnja 2019. više se ne izdaju Slobodni listovi nego se samo u opasku Krsnoga lista upiše da je osoba slobodna stanja. Rubriku je također potrebno ovjeriti župnim pečatom. Isto tako ne će biti potrebno tražiti Slobodne listove iz drugih biskupija i država. Ubuduće veću pozornost i ozbiljnost treba staviti i na ženidbene navještaje uoči vjenčanja: ako netko zna za kakve ženidbene zapreke da ih prijavi u župni ured (a ne samo da se mladencima čestita).

Biskup je na kraju zahvalio svima na sudjelovanju. (Sažetak sastavljen prema Zapisniku sjednice Prezbiterskoga vijeća, koji je vodio don Davor Berezovski).

IZVJEŠĆE O BISKUPSKOJ SINODI MLADI, VJERA I RAZLUČIVANJE ZVANJA

Rim, 3. - 28. listopada 2018.

pripremio: don Mladen Šutalo

Najprije nekoliko osnovnih činjenica o Biskupskoj sinodi i ulozi Pape na tom skupu, makar smo svi na neki način u to upućeni

Biskupsku je sinodu ustanovio sv. Pavao VI., Papa (1963.-1978.), 15. rujna 1965. godine, motu proprio *Apostolica sollicitudo - Apostolska zauzetost*. Izraz "sinoda" potječe od grčkih riječi *συν*, što znači sa, zajedno; i *ὁδός*, što znači put, hod. **Sinoda** stoga znači hoditi zajedno, zajednički putovati. Biskupska se sinoda može definirati kao skupština predstavnika katoličkog episkopata koja ima savjetodavnu ulogu te pomaže Papi u upravljanju općom Crkvom. Zadaća je Biskupske sinode raspravljati o pitanjima koja treba proučiti i iznošenje prijedloga i želja, ali ne da ih rješava, niti da o njima donosi odluke. Biskupska sinoda nema učiteljsku ili pravnu, nego samo pastoralnu i savjetodavnu ulogu. Sinoda nije parlament čije odluke imaju izvršnu vrijednost, nego izražava mišljenja i savjetuje Papu, koji onda donosi odluke - u vezi s onim što je na Sinodi rečeno.

Opći podatci

U radu Sinode sudjelovalo je 267 sinodskih otaca, 49 "slušatelja i slušateljica", među kojima su 34 mlade osobe sa svih kontinenata, 23 "stručnjaka" ("periti") te 8 bratskih delegata (pripadnika nekatoličkih kršćanskih konfesija - anglikanski biskup iz Afrike, pastorica husitske crkve iz Praga, episkop Grčke pravoslavne Crkve iz Amerike, episkop Rumunjske pravoslavne Crkve iz Italije, brat Richard iz Taizea...). Hrvatsku biskupsku konferenciju predstavljao je šibenski biskup Tomislav Rogić, a Biskupsku konferenciju Bosne i Hercegovine pomoćni banjalučki biskup msgr. Marko Semren. Sinoda je trajala 25 dana od 3. do 28. listopada 2018.

Za ovu je Sinodu donesen novi pravilnik "Regolamento" gdje su nešto izmijenjena pravila tijekom sinode i rada po skupinama, te potreba da Sinoda završi dokumentom koji se uručuje Papi na prihvaćanje, odnosno dovršenje i potvrdu.

Dvogodišnja priprava i *Instrumentum laboris* (Radni dokument)

U svijetu postoji oko 1,8 milijardi mladih u dobi od 16 do 29 godina i čine četvrtinu cijeloga čovječanstva.

Sinoda o mladima imala je radni naslov: *Mladi, vjera i razlikovanje zvanja/poziva*, a pripremala se dvije godine. Priprema je obuhvaćala "Documento preparatorio" (DP) i pismo pape Franje mladima objavljeno 13. siječnja 2017. Taj Pripremni dokument sadržavao je *Upitnik* (Questionario) upućen Biskupskim konferencijama od 15 pitanja, a po tri su bila specifična za svaki kontinent. Mjesne Crkve bile su pitane i o dosadašnjim dobrim praksama rada s mladima.

Od 1. do 15. rujna 2017. održan je Internacionalni seminar o uvjetima u kojima mladi danas žive, a sudjelovali su mladi i stručnjaci (esperti) iz cijeloga svijeta. Upućen je tada i *Upitnik* putem Interneta (Questionario on line) na različitim jezicima. Na ovaj Upitnik odgovorilo je više od 100.000 mladih.

Sve to sabrano je i predstavljeno na predsinodskom susretu u Rimu, održanom od 19. do 24. ožujka 2018. Tu je sudjelovalo tristotinjak mladih sa svih kontinenata i oko 15.000 mladih putem društvenih mreža.

Od svega toga proizašao je *Radni dokument - Instrumentum laboris* - kao podloga rada Sinode o mladima, kompas za bolje razumijevanje mladih.

Pripremni dokument za Sinodu o mladima obuhvaća 214 brojeva teksta, a podijeljen je u tri gotovo podjednaka dijela, sa sljedećim naslovima:

(1) **Prepoznavanje:** Crkva osluškuje realnost - Izazovi i mogućnosti mladih ljudi u današnjem svijetu (mladi su ljudi zabrinuti, napose o pitanjima kao što su seksualnost, ovisnosti, slomljeni brakovi i obitelji, problem kriminala, trgovine ljudima, nasilja, korupcije, uništavanja okoliša itd.). Osim strjepnje tu je i kršćanska nada. Kada je posrijedi tehnologija, pitanje je njezine primjene: promiče naše živote i nepromišljena primjena može imati negativne posljedice. Ona je sastavni dio života mladih i mora se shvatiti kao takva. Paradoksalno je da u nekim dijelovima svijeta ima Internet, a još uvijek nedostaju osnovne potrebe i usluge. Potrebno je educiranje na ovom području. I Crkvi treba tehnologija - posebice Internet - jer u njoj vidi plodno tlo za evangelizaciju, jer mladi su otvoreni za duhovnost.

(2) **Interpretirati:** Vjera i razlučivanje poziva/zvanja - mnogi, na žalost, u nekim dijelovima svijeta napuštaju Crkvu u velikom broju. Mladi traže i žele Crkvu koja ima živo svjedočanstvo i autentičnost, posebice mladi očekuju da kao najjače primjere vide crkvene vođe. **Poziv** je postao sinonim za svećenički i religijski život u Crkvi. A svaki poziv ima svoje bogatstvo koje treba naglasiti.

(3) **Izabrati:** Putovi obraćenja, pastoralnog i misionarskog - pastoralno djelovanje. Mladi ljudi žude za autentičnom Crkvom, da bude transparentna, otvorena, iskrena, komunikativna, pristupačna, radosna. Mladi imaju puno pitanja o vjeri i traže odgovore koji nisu površni. Stavljen je naglasak da bi Crkva trebala pronaći nove kreativne načine za upoznavanje ljudi gdje se osjećaju spontano i ugodno: barovi, kafići, parkovi, dvorane, stadioni. Za mlade omiljena mjesta su gdje se mogu intelektualno, emocionalno, duhovno, društveno i fizički naći, a ne smije se zanemariti ni digitalni svijet. Inicijative koje treba ojačati jesu: svjetski susret mladih, molitvene skupine, hodočašća, kršćanske športske igre, biskupijski susreti, proučavanje Biblije, vjerske aplikacije itd.

Tematski slijed raspravljanja o mladeži predložen je u tri koraka. Prvi je kratak opis današnje kulturne i socijalne dinamike svijeta u kojemu mladi odrastaju i donose odluke. Zatim slijedi prikaz procesa razlučivanja gdje Crkva želi pomoći mladima da u svjetlu vjere spoznaju svoj vlastiti poziv i pronađu smisao života. U trećem koraku naznačene su neke teme za pastoral mladih i za pastoral zvanja.

Tijek Sinode

Sinoda je započela 3. listopada prijedopodnevnom svećanim Misnim slavljem na Trgu sv. Petra koje je predslavio papa Franjo, a već poslijepodne bila je prva generalna sjednica na kojoj je predstavljen dokument *Instrumentum laboris* (IL) i najavljen tijek rada Sinode. Rad Sinode zamišljen je tako da po dva dana sinodski oci iznose svoja razmišljanja (intervente od 4 minute) na generalnim zasjedanjima kada su svi na okupu, a nakon toga po dva dana radi se u skupinama. Ustanovljeno je 14 radnih skupina po jezičnim krugovima (Circoli minori).

"Potrudimo se u nastojanju da 'pohodimo budućnost' te da od ove Sinode iziđe ne samo dokument - koji obično malobrojni čitaju, a mnogi kritiziraju - nego nadasve da iziđu konkretne

pastoralne nakane, kadre ostvariti zadaću same Sinode, tj. da se omogući nicanje snova, da se potaknu proroštva i vizije, da se rascvatu nade, potakne pouzdanje, poviju rane, uspostave odnosi, da oživi zora nade, da jedni od drugih uče, da se stvori pozitivan imaginarij koji prosvjetljuje duše, grije srca, rukama vraća snagu te udahnuje mladima - svima mladima, bez iznimke - viđenje budućnosti ispunjene radošću Evanđelja", poručio je Papa na početku rada Sinode.

Za raspravu o prvom dijelu IL-a na zajedničkom zasjedanju javilo se sedamdesetak izlagača. Uslijedio je dvodnevni rad po skupinama, a na generalnom zasjedanju podneseni su prijedlozi svake skupine. Taj je redoslijed primijenjen tri puta za svaki dio IL-a, tako da se za ostale dijelove dokumenta javilo više izlagača (za drugi i treći gotovo po stotinu, zajedno sa slobodnim interventima popodnevnih sjednica kada je za to bilo vremena). Posljednji, četvrti tjedan bio je posvećen izradi završnoga dokumenta, za kojega su sinodski oci imali jedan dan vremena proučavati ga i jedan dan za podnošenje bilo pisanih bilo usmenih prijedloga i dopuna.

Posljednjega radnog dana sinode, subota 27. listopada, pred svima je pročitan cijeli završni dokument od 55 stranica (A4), ukupno 167 brojeva. Svaki je broj zasebno izglasan dvotrećinskom većinom prisutnih sinodskih otaca s pravom glasa (nazočnih 248). Dokument je predan papi Franji koji je potom zahvalio svima na sudjelovanju i radu ove Sinode.

Sinoda je već od prvoga dana naišla na velik odjek u medijima, posebice onim vatikanskim, koji su redovito izvješćivali. Twitter i Instagram je preko službenoga #Synod2018 objavio više od 100.000 poruka i priloga. Najviše zainteresiranih bilo je iz Europe i Amerike, a srednja dob korisnika, koji su aktivno sudjelovali u razgovorima na društvenim mrežama, jest između 18 i 34 godine.

Završni dokument

Završni dokument zadržao je naslov radnoga dokumenta: MLADI, VJERA I RAZLUČIVANJE POZIVA/ZVANJA. Najveći prostor dan je onim temama kojima je posvećeno najviše vremena u sinodskoj dvorani tijekom četiri tjedna - mladima. Tekst, podijeljen na 173 odlomka, rezultat je timskoga rada, koji je poslije pretočen u 167 brojeva. Njegovi su autori sinodski oci, sudionici Sinode, a posebice mladi. Kao okvir poslužila

je biblijska slika iz Evanđelja po Luki, o dvojici učenika koji iz Jeruzalema idu u Emaus nakon događaja muke, smrti i uskrsnuća Isusa Krista. Iz toga evanđeoskog ulomka preuzeti su naslovi triju dijelova završnoga dokumenta:

I. Hodio je s njima - Pođe s njima

II. Otvoriše im se oči

III. Pođoše bez odlaganja (bez oklijevanja - odlučno)

Prvi dio naglašava stav slušanja - osluškivanja mladih u njihovim traženjima i prilikama u kojima žive. Pokušava dokučiti što znači "biti mlad" u ovom vremenu - danas kroz ostvarene odnose pojedinca s drugima i traženje vlastita identiteta.

Drugi dio želi se predstaviti kao prizivanje novoga događaja silaska Duha Svetoga, nove *Pedesetnice* koja će mladima danas otvoriti oči da susretnu i prepoznaju Isusa Krista koji hodi s njima. U ovom centralnom dijelu dokumenta vrijeme mladosti predstavljeno je kao dar Stvoritelja i privilegirano vrijeme za otkrivanje smisla života, poslanja i osobna poziva. U periodu mladosti mladima trebaju zreli odrasli pratitelji koji će biti kompetentni, osposobljeni pomoći mladima u razabiranjima vlastita poziva. Znači, ovdje se ističe snaga tumačenja biblijskih i antropoloških, moralnih i eklezioloških, pedagoških i duhovnih kriterija koji osvjetljaju njihov hod.

Posljednji treći dio naglašava trajnu mladost Crkve, njezinu sinodalnost i misionarsku otvorenost i usmjerenost. Poziv mladima da budu dio Crkve koja hodi u zajedništvu kroz svakidašnjicu. Posljednji brojevi dokumenta posvećeni su integralnoj - sveobuhvatnoj formaciji mladih koja će im pomoći na putu otkrivanja vlastita poslanja i uloge na putu potpuna ostvarenja, što je moguće samo u Bogu - hodeći putem svetosti na koju su svi pozvani.

Ozračje otvorenosti i sudjelovanje mladih

Sinoda je pokazala otvorenost Crkve prema mladima i onima koji u Krista vjeruju, a pripadaju Crkvama drugih obreda. Stalnim naglašavanjem misijskoga djelovanja Crkve snažno je izražena želja naviještanja Krista uskrsloga i širenja Radosne vijesti svima koji ga još ne poznaju i u njega ne vjeruju jer ga nisu susreli. Pedesetak mladih i "slušaatelja" sudjelovali su u cijelom radu Sinode, na svim generalnim zasjedanjima i bili su raspoređeni po radnim skupinama. Njihova nazočnost

osobito je dolazila do izražaja kod glasna odobravanja ili negodovanja nakon pojedinih izlaganja.

Papini naglasci i glavni naglasak Sinode

Svi su bili zadivljeni i oduševljeni prisutnošću pape Franje na svim zasjedanjima. Izostao bi samo srijedom prijedodne radi audijencija. U nekoliko navrata uzeo bi riječ i iznio teme koje su ga se najviše dojmile. Kroz svoje propovijedi i intervjue papa Franjo stalno je isticao:

- slušati mlade, umijeće slušanja, otvorena uha, strpljivost u osluškivanju
- nitko ne smije biti isključen ("nessuno escluso!"), uporno je ponavljao
- kloniti se izgovora "tako se uvijek radilo" i biti otvoren za nove pokušaje, modele, ići u susret drugomu i "zaprljati ruke", nemojmo se izgovarati i "prati ruke" kao Pilat
- imati povjerenja u mlade
- voditi ih u susret Kristu.

Općenito govoreći, glavni naglasak koji se provlači kroz dokumente (pripremni i završni), te kroz mnoga izlaganja sinodskih otaca, bio je upravo SUSRET S ISUSOM KRISTOM, susret s osobom Isusa Krista. Tomu trebaju voditi sve kateheze i svi drugi modeli i susreti. Svaka aktivnost Crkve upravo to treba imati za cilj, a najviše će tomu pridonijeti dosljedno življenje i vjerodostojno svjedočenje. Ovo su uvijek potkrijepile reakcije mladih i svih nazočnih koje su bile najburnije, pljesak najglasniji, nakon izlaganja pojedinih biskupa koji su govorili o mladima koji i živote izlažu da bi ostali vjerni Isusu Kristu. Iznosila su se i svjedočanstva iz prve ruke o novim mučenicima današnjice u raznim djelovima svijeta.

Više od 300 izlaganja sinodskih otaca

Teško je izdvojiti naglaske izlaganja jer ih je bilo više od 300 od svih sudionika sinode. Različiti mediji izdvajali su one koji su njih interesirali shodno sadašnjem trenutku Crkve i kušnje koju prolazi. Najčešće su to bili spominjanje nenaravnih zajednica, skandali u Crkvi ili spominjanje homoseksualnosti kao fenomena današnjice s kojim se Crkva mora suočiti. Na to se nadovezivalo ispričavanje i kajanje Crkve za propuste u osudi i sankcioniranju skandala.

Ipak su to bile periferne teme. One glavne, koje su puno više isticali sinodski oci, bile su životne

i biblijske. Pokušalo se mladima pomoći da spoznaju ljepotu darovana života, da otkrivaju i sam život kao poziv od Gospodina, te da svoje talente ugrade u boljitak svijeta i pomlađivanje Crkve.

POZITIVNO: AFRIČKI GLASOVI NA SINODI: Afrički biskupi postali su sve važniji glas na Sinodi o mladima i upozoravaju: Mnogi zapadni biskupi žele *zadovoljiti medije*; problem zapada jesu *prazne crkve* dok su naše prepune; "Ne želimo da ovdje prođu odluke koje naše zajednice ne mogu prihvatiti"; "eurocentričnost" radnoga dokumenta (Instrumentum Laboris) Sinode (dokument je, do sada, "najkontroverzniji" dio ovogodišnjega okupljanja katoličkih prelata, s obzirom da se u njemu koriste protunaravni izrazi kojima se Crkva nije do sada služila, a koje su i neki biskupi kritizirali); ističu činjenicu kako mladi u Africi, za razliku od njihovih zapadnih vršnjaka, *rješenje svojih problema traže "u Isusu i Crkvi"*; Dotaknuvši se pitanja nekih nenaravnih u sinodskim dokumentima, jedan je afrički biskup istaknuo da u Crkvi "ne treba davati legitimitet nečemu što nije univerzalni problem". "Mi ne ćemo glasovati za to. U skupini su poručili: ako netko želi razgovarati o homoseksualnosti, neka se referira na taj i taj članak Katekizma Katoličke Crkve"; "*hrabro propovijedati kršćanski ideal* u skladu s katoličkim moralnim naukom, a *ne razvodnjavati* ga skrivajući istinu kako bi privukli mlade ljude u krilo Crkve".

Zanimljivo: Sinoda se uopće nije osvrnula na pitanja kontracepcije i na problem niska fertiliteta u Europi. "To su važne stvari, i usudujem se reći, osobito s obzirom na islamsku invaziju. Ako pogledate kroz povijest, gdje god je Crkva zaspala i udaljila se od Evanđelja, islam je to iskoristio i došao. To je ono što vidimo u Europi, da Crkva spava, a islam nadire." "Europa se islamizira, a to će utjecati i na Afriku", zaključili su afrički biskupi.

Više o svemu ovomu na: **#Synod2018**

Korišten materijal za ovo izvješće:

1. www.bitno.net
2. #Synod2018: <http://www.synod2018.va/content/synod2018/de.html>
3. Izvješće msgr. Tomislava Rogića
4. Izvješće msgr. Marka Semrena
5. *Crkva u svijetu*, 1/2018. - Nediljko A. Ančić: "Sinoda o mladima 2018. Pripremni dokument"

IZVJEŠĆE SA SKUPŠTINE SVEĆENIČKE UZAJAMNOSTI

Potoci, 28. studenoga 2018.

Molitvom Srednjega časa, u Duhovno-kulturnom centru "Emaus" u Potocima, u srijedu 28. studenoga 2018., započela je redovita godišnja Skupština Svećeničke uzajamnosti. Skupštinu je sazvao i njome ravnao don Đuro Bender, predsjednik.

Od prošle Skupštine Uzajamnosti, koja je održana u Potocima, 29. studenoga 2017., preminuli su članovi Uzajamnosti: don Nedjeljko Galić, don Srećko Čulina i don Damjan Raguž, kojih smo se posebno spomenuli i u molitvi i u sv. Misi.

Pozdravljen je novi član Uzajamnosti: mladomisnik don Josip Radoš. Svi svećenici koji su inkardinirani u Mostarsko-duvanjsku i Trebinjsko-mrkansku biskupiju članovi su Uzajamnosti po sebi, osim ako su napismeno izjavili da to ne žele biti.

Don Đuro Bender u ime svećenika koji borave u Domu zahvalio je svima koji na bilo koji način pomagali umirovljenicima, a posebno onima osobama koje ih obilaze, posjećuju i određeno vrijeme provedu s njima. Kao i prijašnjih godina, u ime članova Uzajamnosti posebnu je zahvalu uputio ravnatelju Biskupijskoga caritasa don Anti Komadini i djelatnicima koji su uvijek izlazili i izlaze u susret svećeničkim potrebama, a posebno osoblju Doma "Sveta Obitelj" koje se brine za bolesne svećenike.

O fondu Uzajamnosti i novčanom stanju govorio je don Ante Luburić, biskupijski ekonom i ekonom fonda Svećenike Uzajamnosti i ravnatelj Svećeničkoga doma.

U protekloj godini, nakon 15-godišnje uporabe Doma, izvedeni su radovi općega servisiranja, kao i obnove onih prostorija u Domu gdje je to bilo potrebno. Don Ante je zahvalio svima koji se svojim priložima 'u naturi' i bilo kojem drugom obliku, sjete potreba ove zajedničke svećeničke ustanove.

Zahvaljujući Božjoj providnosti u školskoj godini 2018./2019. ima 9 sjemeništara-gimnazijalaca, 18 bogoslova i 2 đakona.

U drugom dijelu susreta tijekom osvrta na tragičnu smrt don Damjana Raguža generalni vikar don Željko Majić izvijestio je nazočne o poduzetoj inicijativi prijenosa posmrtnih ostataka četvorice hercegovačkih svećenika iz inozemstva: don Marka i don Joze Zovke iz Buenos Airesa, don Petra Buluma iz Los Angelesa i don Ivana Tomasa iz Rima.

Na svršetku susreta don Đuro je još jedanput napomenuo svima koji to nisu učinili kako je moralna dužnost svakoga svećenika napisati oporuku i izvijestiti Ordinarijat gdje se ona nalazi.

Nakon rasprave, u 12 sati, svećenici su sudjelovali u Misnom slavlju za pokojne kolege, a predslavitelj koncelebracije bio je don Đuro Bender. Od uspostave redovite uprave 1881. do danas više je od 80 je pokojnih prezbitera i 5 biskupa, a u Misu su uključeni i svi drugi pokojni svećenici.

Poslije Misnoga slavlja svećenici su proveli u bratskom razgovoru u blagovaonici "Emausa"

don Davor Berezovski, tajnik

IZ IZVJEŠĆA O STANJU U SVEĆENIČKOM DOMU

Izvešće podneseno na godišnjoj skupštinu Svećeničke uzajamnosti, 28. studenoga 2018., urađeno je na temelju podataka: pomoćnika ravnatelja Svećeničkoga doma don Ivana Zovke, zaposlenika u Domu i osobnih zapažanja i uvida u stanje ravnatelja Doma don Ante Luburića.

Don Ivan izvješćuje: "Ovdje sam nešto više od dvije godine i mogu reći da je ova svećenička ustanova blagodat za našu biskupiju..." Dom funkcionira već 15 godina, od 2003. Smještaj, hrana, rublje, medicinska njega, kuhinja - na posve zadovoljavajući način. Pomoćno osoblje. Liturgijska i molitvena slavlja.

Dom pruža usluge i svećenicima koji to zatraže na određeno vrijeme.

Broj svećenika koji borave i koriste usluge Doma trenutačno je 6 kao i lani u ovo vrijeme.

U ovoj su godini preminuli: don Nedjeljko Galić, don Srećko Čulina i don Damjan Raguž.

Nadzor zdravstvenoga stanja korisnika Doma uspješan. "Obiteljski liječnik" dr. Zdenko Klarić, s kojim medicinska sestra surađuje, uvijek je na raspolaganju, uz redovite pohode.

U Domu danas borave:

Don Stipe Ivančić, od ožujka 1997. (najprije u Dubrovniku, a od 2003. u Mostaru)

Don Mihovil Zrno, od kolovoza 2009.

Don Mijo Bosankić, od veljače 2010.

Don Mate Šola, od srpnja 2012.

Don Ivan Zovko, od rujna 2016.

Don Bariša Čarapina, od listopada 2017.

Umirovljeni svećenici - korisnici drugih ustanova:

Don Slavko Maslač, u Domu od svibnja 2013. Iz bolnice otpušten u studenome 2017. i smješten u Rehabilitacijski centar "Sveta Obitelj" u Mostaru.

Don Vjeko Jarak, smješten u državnom Domu za stare osobe u Varaždinu, gdje ujedno vrši službu duhovnika Doma.

Don Mile Miljko, od 2008. u Zagrebu.

Don Ante Ivančić "Rimski", od srpnja 2016. umirovljen. Živi u župi Grabovici.

Don Luka Mamić, od studenoga 2012., umirovljen. Živi u župi Grabovici.

Don Ante Brajko, od siječnja 2018. umirovljen, boravi u katedralnoj župnoj kući i pruža pastoralnu pomoć prema svojim mogućnostima.

Svećenici bili na rehabilitaciji u Domu: don Bernard Marijanović i don Stjepan Ravlić.

Dom poslužuju civilne osobe:

Vinko Vučina, domar

Kata Pavlović, kuharica

Marina Puljić, spremačica

Milenka Krešić, spremačica

Danica Šitum, medicinska sestra koja u Domu volontira

dr. Zdenko Klarić, kućni liječnik, dolazi redovito u vizite i na poziv prema potrebi.

Osoblje radi u do-podneвноj i po-podneвноj smjeni.

Djelatnica Stana Mijić, spremačica, na bolovanju od lipnja 2012.

U dane vikenda u dežurnoj su službi tri gospođe radi posluživanja Biskupiji i Domu.

RASPORED DIJELJENJA SV. KRIZME U 2019. GODINI

Travanj

22. travnja - Uskrсни ponedjeljak	Čapljina Domanovići - <i>bisk. vikar</i>
27. travnja - subota	Posušje Sv. Matej Mostar - <i>gen. vikar</i> Goranci - <i>gen. vikar</i>
28. travnja - II. vazmena	Potoci Gorica - Struge - <i>gen. vikar</i> Gabela - <i>gen. vikar</i>

Svibanj

1. svibnja - Sv. Josip Radnik	Grljevići
4. svibnja - subota	Gorica Vitina - <i>gen. vikar</i> Sv. Ivan Mostar - <i>gen. vikar</i>
5. svibnja - III. vazmena	Široki Brijeg
11. svibnja - subota	Blagaj-Buna Gradnići - <i>gen. vikar</i> Prenj - <i>bisk. vikar</i>
12. svibnja - Dobri Pastir - Kraljica Mira Hrasno	Sv. Luka i sv. Marko Mostar
18. svibnja - subota	Međugorje Veljaci - <i>gen. vikar</i> Aladinići - <i>bisk. vikar</i>
19. svibnja - V. vazmena	Stolac Bukovica - <i>gen. vikar</i>
25. svibnja - subota	Čerin
26. svibnja - VI. vazmena	Sv. Petar i Pavao Mostar Vir - <i>gen. vikar</i>

Lipanj

1. lipnja - subota	Čitluk Čeljevo - <i>bisk. vikar</i>
2. lipnja - VII. vazmena	Dračevo Sv. Toma Mostar - <i>gen. vikar</i>
8. lipnja - subota	Duvno
9. lipnja - Duh Sveti	Katedrala
13. lipnja - Sv. Ante Padovanski	Raskrižje
15. lipnja - subota	Vinica (Vinica, Grabovica, Rašeljke i Prisoje)
16. lipnja - Presveto Trojstvo	Gabela Polje Buhovo - <i>gen. vikar</i>
22. lipnja - subota	Humac
23. lipnja - XII. nedjelja kroz godinu	Sutina Kongora - <i>gen. vikar</i>

24. lipnja - Sv. Ivan Krstitelj	Konjic Ružići - <i>gen. vikar</i>
28. lipnja - Srce Isusovo	Šipovača-Vojnići - <i>gen. vikar</i>
29. lipnja - Sv. Petar i Pavao	Rotimlja - <i>bisk. vikar</i>
30. lipnja XIII. nedjelja kroz godinu	Izbično - <i>gen. vikar</i>

Srpanj

7. srpnja - XIV. nedjelja kroz godinu	Gradac Posuški - <i>gen. vikar</i>
---------------------------------------	---

Kolovoz

25. kolovoza - Gospa od zdravlja	Neum
----------------------------------	-------------

TEČAJEVI PRIPRAVE ZA SAKRAMENTALNI BRAK U HERCEGOVAČKIM SREDIŠTIMA I IMOTSKOM ZA 2019. GODINU

Mjesec	MOSTAR Sv. Petar i Pavao	MOSTAR Katedrala	HUMAC	ŠIROKI BRIJEG	TOMISLAV- GRAD	POSUŠJE	DEKANATI Stolački i Čapljinski	IMOTSKI
<i>Siječanj</i>	7. - 11.	11., 12. i 13.	21. - 25.					
<i>Veljača</i>			25. -	18. - 21.	4. - 8.	4. - 8.		
<i>Ožujak</i>	11. - 15.	1., 2. i 3.	1.				Čapljina - Past. centar 8., 9. i 10. Stolac - Past. centar 29., 30. i 31.	6. - 17. 23.-24. 30. - 31.
<i>Travanj</i>			29. -			1. - 5.		
<i>Svibanj</i>	13. - 17.	10., 11. i 12.	3. 27. - 31.	13. - 16.				
<i>Lipanj</i>						3. - 7.		1.-2.+8.-9. 15.- 16
<i>Srpanj</i>								
<i>Kolovoz</i>			26. - 30.					
<i>Rujan</i>	3. - 9.	6., 7. i 8.		23. - 26.	16. - 20.	16.- 20.	Stolac - Past. centar: 20., 21. i 22.	
<i>Listopad</i>								5. - 6. 12. -13. 19. - 20.
<i>Studenj</i>	11. - 15.	8., 9. i 10.	4. - 8.	11. - 14.				
<i>Prosinac</i>								

Ovdje su upisana sva hercegovačka središta koja imaju raspored Tečaja za cijelu godinu. Dodali smo Imotski (fra Jakov Udovičić, 021 841 791) kao najbliže središte izvan Hercegovine (Župni ured D. Vinjani, 21260 Imotski). Satnica početka predavanja ustaljena u Tomislavgradu, na Humcu, na Širokom Brijegu i na Posušju uvijek je u 18 sati, a u Imotskom, kao i u Mostaru u Katedrali i u Samostanu u 19 sati. Stolački dekanat svaki tečaj mijenja mjesto održavanja, a svake večeri imaju po dva predavanja i započinju u 19 sati. Prijedlog je da sudionici na Tečaju, za troškove Tečaja, dadnu svoj doprinos u vrijednosti jedne (1) misne nakane (20 KM), u Imotskom 100 kuna.

OBLJETNICE I SLAVLJA

25. OBLJETNICA POGIBIJE 33 KATOLIKA

Grabovica, 9. rujna 2018. - U nedjelju, 9. rujna 2018., Križnim putem u 11.00 i sv. Misom u 12.00 sati, molitveno je obilježena 25. obljetnica stradanja Hrvata katolika u selu Grabovica, filijala župe Drežnica u Mostarsko-duvanjskoj biskupiji. Nevine žrtve, njih 33, pogubljene su u rujnu 1993. godine. Žrtve ovoga pokolja zaslužuju da ih se s pijetetom sjećamo i da za pokoj njihovih duša Boga molimo.

Križni je put predmolio drežnički župni upravitelj don Marko Šutalo, popratnu pjesmu "Stala plačuć tužna Mati" predvodio je bogoslov Tomislav, a sv. Misu predvodio mjesni biskup Ratko Perić, koji je u jednom trenutku rekao: Gledam ovu malu "Mladenku" kako trči ispred oltara i kako joj je "srce iskočilo" da se vidi da ne može nikako mrziti nego samo ljubiti (vidi sliku). Kako su onda mogli ubiti onu četverogodišnju Mladenku prije 25 godina!?

U koncelecijaciji su sa župnikom sudjelovali: don Željko Majić, generalni vikar hercegovačkih biskupija; te župnici don Josip Galić iz Potoka; don Mladen Šutalo iz Svetoga Ivana iz Mostara; don Bernard Marijanović iz Ravna; don Stjepan Ravlić iz Raskrižja (njegov je otac Franjo ubijen u spomenutoj skupini); fra Slaven Brekalo iz Duvna (njegov je stric isto tako među nevinim žrtvama); don Ilija Petković, župni vikar iz mostarske katedrale; i don Pero Miličević, biskupov tajnik. Misna su čitanja pročitali bogoslovi Mate i Tomislav, a Evanđelje don Željko. Pjevanje je predvodila pjevačka skupina iz župe Gradina.

PROPOVIJED BISKUPA RATKA

Braćo i sestre!

Iz bogatstva Božje riječi koju nam Crkva danas, na 23. nedjelju kroz godinu, stavlja pred

oči, izdvajamo misli iz *Knjige proroka Izaije*: "Budite jaki, ne bojte se! Evo Boga vašega, odmazda dolazi, Božja naplata, on sam hita da vas spasi!" (35,4-7). Uistinu teško je naći za razmišljanje snažnijih riječi od ovih u ovom danu pijeteta za nevino pobijenu braću i sestre ovdje u Grabovici. U ovom osvrtu zadržat nam se na bolnoj istini da je ovdje prije 25 godina počinjen ratni zločin ravan genocidu protiv nedužna mjesnoga puka;

da su ga počinili pripadnici Armije BiH;

da su u noći između 8. i 9. rujna 1993. mučki ubili 28 nedužnih civila, tri su osobe ubijene prije toga dana, a dvije poslije, i to samo zato što su katolici i Hrvati;

da su neki pogubljeni i na obredan način;

da su većinu tijela najvjerojatnije, kako bi prekrili zločin, pobacali u Neretvu tako da se do danas traga još za određenim brojem osoba;

da su drugim obiteljima vraćeni nađeni posmrtni ostatci, ponuđeni u jednoj razmjeni;

da za ovaj u nebo vapijući grijeh i zločin, osim pojedinačnih i djelomičnih presuda, do sada nije izrečena odgovarajuća mjera. Na žalost, sve to samo može još dublje duše ranjavati.

A sveta je Misa najpovlaštenije mjesto susreta otkupljena čovječanstva sa svojim Otkupiteljem, gdje se ljudske rane božanskom milošću zacjeljuju a srca ljubavlju ispunjuju. Stoga ne odustajući u ime pravde od opravdana zahtjeva da se i ovaj zločin i na ovom svijetu rasvijetli i sudski izvede na čistac, mi sve bolne istine prepuštamo Jednomu Istinitomu i Pravednomu koji neprestano dolazi i naplata Njegova s njime. A to znači da će oni koji čine pravdu na ovom svijetu u Dan onaj uskrsnuti na život vječni, a koji čine nepravdu uskrsnut će na osudu vječnu.

1. Budite jaki! Nije samo danas, nego je tako kroz svu povijest - od praoca nam Adama i sina mu Kaina - oholi čovjek prkosi Božjoj snazi i Božjemu razumu umjesto da po vječnom naumu Stvoritelja sam bude odsjaj - slika i prilika Njegova. I kao da ih je malo koji se toj tami i propasti životno odupiru. Štoviše, ta bezumnost i oholost u svijetu pronalazi sve više pristaša. Pa ipak, koliko se god ljudska snaga zla činila jakom i nepobjedivom, pozvani smo očitovati Božju snagu i Božju mudrost. Kako to kaže sv. Pavao u Prvoj poslanici Korinćanima: "Lûdo Božje mudrije je od ljudi, i slabo Božje jače je od ljudi!" (1 Kor 1,25). A da čovjek to spozna, treba se otvoriti Božjoj snazi: "Dosta ti je moja milost jer snaga se u slabosti usavršuje" (2 Kor 12,9), poučava nas isti Apostol.

Prije 25 godina ovdje se na najbezumniji način očitovala ljudska "snaga" nad slabima i nejakima - Mladenki su bile 4 godine, a Marku 87. Ali bila je to najsramotnija pobjeda. Gledajući to ne samo u vidu vječnosti, nego i u ovom kratkom razdoblju povijesti: Tko to danas od zločinaca i njihovih nalogodavaca ima obraza i hrabrosti izići na svjetlo dana i reći: "Dâ, ja sam taj koji sam naredio ili izvršio zločin ubojstva Josipa, Luce i Pere; Matije, Andrije i Mare; Dragice, Živka i Ljubice; Joze, Cvitana i Jele; Mare, Ivana i Pere; Dragice, Ilke i Ruže; Martina, Marinka i Luce; Marka, Matije i Ruže; Ilke, Anice i Franje; Ivana, Matije i Ivana; Mladena, Ljubice i male im Mladenke?" - Nitko! Štoviše, kao da vratolomijama bezumlja i nepoštenja sve više tonu u vlastitu tamu. A mi danas, unatoč boli zbog pretrpljenih muka i nasilne smrti, čitamo ova imena s nadom u Božje milosrđe, za duše njihove molimo da Bog pogleda na njihovu žrtvu i uključi je u žrtvu svoga Sina. Krv naše nevino pobijene braće i sestara, sjedinjena s krvlju Abelovom i tolikih svjedoka povijesti čovječanstva i kršćanstva, vapije do Boga koji svakomu plaća po djelima njegovim. Tko je onda tu pobjednik, a tko pobijeđeni? Zar ne vidiš što znači završiti na Križu spasa, a što na Stupu srama!?

2. Ne bojte se! Iskustveno gledano, strah je svakodnevna pojava u našem životu. Od utrobe majke do utrobe zemlje, čovjek živi u strahu za sebe i za drugoga, blišnjega. Čovjekov se strah proteže od bezazlena dječjega posrtanja preko svakodnevnih bojazni pred životnim izazovima do straha od općega kaosa i elementarnih katastrofa. I tomu se ne treba čuditi. Jer strah je urođena programirana reakcija na prijeteće ili bolne podražaje.

Sam je Isus u Maslinskom vrtu na poseban način doživio osjećaj ljudskoga straha. Uvidjevši neizbježnost Muke, koju je svojom izdajom na vanjski način potaknuo Juda odmetnik, Isus u unutarnjoj tjeskobi pred onim što se ima dogoditi - moli Oca nebeskoga: "Oče moj! Ako je moguće, neka me mimoiđe ovaj kalež! Ali neka ne bude moja, nego tvoja volja!" (Mt 26,39). Vjerujemo da su i naši spomenuti vjernici, suočeni s ljudskom bezdušnošću, doživjeli taj životni ljudski strah. Poput Isusa (usp. Mt 26,55), i oni su, od proljeća '93., dijelili dane i imanje sa svojim ubojicama. Ali, kao Isusa i njegovu Majku - i našu Majku po milosti - i njih je probô mač ljudskoga bezakonja. Buknula je lavina zla i na njih se nevine sručila. I kako u tom strašnom trenutku ne umrijeti od straha i prije nasilne smrti!

Ali, osim razumna i nerazumna straha postoji i Strah Božji kao jedan od darova Duha Svetoga. I nije to strah pred opasnošću zla izvana, pa ni od kazne Božje. To je onaj unutarnji strah ili strahopoštovanje čovjeka da ne povrijedi Ljubavi Božje koja se razlijeva u srcima našim. I upravo zato što Isus nije povrijedio te Ljubavi Očeve, nego ju je savršeno ispunio, on je i u tjeskobi mogao molitveno reći: "Neka ne bude moja, nego tvoja volja!"

Mi vjerujemo da su i naša nedužno pobijena braća i sestre u sebi imala to strahopoštovanje koje ih je i u teškim trenucima mučenja oslobodilo svakoga straha te da je njihova svjedočka smrt postala proslava Boga ljubavi u čijoj su bogobojažnosti živjeli i upravo po tom strahu nikomu, pa ni mučiteljima, nikakva zla nisu učinili.

3. Evo Boga vašega, odmazda dolazi, Božja naplata, on sam hita da vas spasi! Teška situacija u koju smo zapali zato što u sebi samima ne doživljavamo toga straha Božjega - dara Duha Svetoga - danas je u nama proizvela razne psihičke strahove. Postali smo strašivi i pred sadašnjošću i pred budućnošću. Čovjek se boji svega i svačega. Strah je pokretač nepovjerenja, razdora i bijega. Uvukao se u svaku poru osobna i društvena života. Nisu li zbog ljudskoga straha i nedostatka straha Božjega - Ljubavi Božje u nama koja pobjeđuje sve strahove - danas mnoga naša ognjišta ugašena, mjesta i župe opustjele? Nisu li zbog straha tolika nepovjerenja i razdori u obitelji i u društvu? A Bog nam i danas po Izaiji proroku poručuje: Ne bojte se! Ne bojte se jer Bog naš uvijek dolazi i naplata njegova s njime. Svakomu po djelima njegovim. On je uvijek s nama: Emanuel - S-nama-Bog. On nije Bog gluhi, Bog zaspali. On je

Bog koji nas krijepi i pomaže, pobjedničkom nas desnicom podupire (Iz 41,10). On je Bog koji zna sve naše potrebe. Zato uvijek s vjerom u svakom svom dahu reci: "Gospodin mi je pomoćnik, ja ne strahujem: što mi tko može?" (Heb 13,6). On uvijek čuje naše molitve i uvijek se za nas brine. Zato, koliko nam god bilo teško, recimo sebi: "povjeri Bogu svu svoju brigu, i on će te krijepiti: ne će dati da ikada posrne pravednik" (Ps 55,23). Pouzdaj se u Boga i neka ti srce u njemu kliče: "Nek' se raduju svi što se utječu tebi, neka kliču sve do vijeka! Štiti ih i nek' se vesele u tebi koji ljube ime tvoje" (Ps 5,12).

Bogoljubni vjernici! Koliko se god našim ljudskim očima činilo da je prije 25 godina ovdje "jako" ljudsko pobijedilo "slabo" Božje, i da je

"mudro" ljudsko ponizilo "ludo" Božje, mi i ovom sv. Misom svjedočimo da je "ludo Božje mudrije od ljudi, i slabo Božje jače je od ljudi!" (1 Kor 1,25). Stoga sa sv. Pavlom i mi danas, u snazi vjere da se raspadljivo i smrtno obuklo u neraspadljivo i besmrtno, da je pobjeda iskapila smrt, zahvaljujući Bogu koji je dao pobjedu po uskrsnuću Gospodina našega Isusa Krista, u toj istoj pobjedi pitamo: "Gdje je, smrti, pobjeda tvoja? Gdje je, smrti, žalac tvoj?" (1 Kor 15,55). Stoga, budimo postojani, nepokolebljivi i obilujmo svagda u djelu Božjem znajući da trud naš nije neplodan u Gospodinu (usp. 1 Kor 15,54-58).

Neka pokojnu braću našu i sestre Bog milosrdni i pravedni vječnim nagradi životom!

SLAVLJA U KATEDRALI

Mostar, 14. rujna 2018. - U petak, 14. rujna 2018., sastalo se više svečanosti u mostarskoj katedrali. Prvo je svetkovinsko slavlje obljetnica posvete stolne crkve u Mostaru. Prije 38 godina, na ovaj dan, na poziv biskupa Petra Čule, koji je tada umirovljen, i biskupa Pavla Žanića, koji je preuzeo upravu biskupijâ, kardinal Franjo Šeper, pročelnik Kongregacije za nauk vjere, posvetio je katedralu u čast Marije Majke Crkve. Iako je obrazac sv. Mise od obljetnice posvete crkve, uvijek se u propovijedi istakne i drugo slavlje, blagdan Uzvišenja Kristova Križa, kojim je označena i ova katedrala i cio naš ljudski život. Treće je slavlje obljetnica ređenja biskupa Ratka Perića, koji je 1992. primio sakrament sv. reda episkopata "u katedrali", kako je nagoviješteno na prigodnoj sličici, ali nije bilo moguće u Mostaru zbog kiše granata, nego je obavljeno u župnoj crkvi u Neumu.

Misno je slavlje predvodio biskup Ratko u 18.00 sati, a u koncelecijaciji sudjelovali su: vojni ordinarij u BiH biskup Tomo Vukšić, generalni vikar don Željko Majić, viceprovincijal Hercegovačke franjevačke provincije fra Ivan Ševo i 26 dijecezanskih svećenikâ.

Čitanja su povjerena dvojici bogoslova, Ivanu Aničiću iz katedralne župe, i Vinku Nenadiću, iz Hercegovačkih Vinjana, koji su nakon biskupove propovijedi liturgijski pripušteni među kandidata za đakonat i prezbiterat Mostarsko-duvanjske biskupije - bilo je to četvrto slavlje. Evanđelje je

ugodnom melodijom navijestio župljanin katedrale don Ivan Bijakšić, koji je prije pet godina na današnji dan zaređen za prezbitera u ovom Gospinu hramu. Svetu je Misu pjevanjem pratio katedralni zbor pod ravnanjem don Nike Luburića.

Na svršetku višestruka slavlja, u ime svećenika i vjernika čestitku biskupu za njegovu obljetnicu ređenja i 25. obljetnicu upravljanja hercegovačkim biskupijama izrazio je generalni vikar don Željko Majić. U rezidenciji za večerom biskup je pozdravio biskupa Tomu, predstavnika franjevac fra Ivana i sve svećenike i bogoslove zahvalivši im na liturgijskom sudjelovanju.

PROPOVIJED BISKUPA RATKA

Obljetnica posvete katedrale. Kada se neka crkva, npr. katedrala, posvećuje, onda se ona isključivo Bogu namjenjuje, to jest da se u njoj sakramenti ostvaruju i dijele, od krštenja do vjenčanja. Osobito da vjernici redovito sudjeluju u sakramentima sv. ispovijedi i sv. Mise ili Euharistije. A sv. Pričest pod sv. Misom to je naša svetinja nad svetinjama. Eto zašto i Božja zapovijed: Svetkuj dan Gospodnji! Eto zašto i crkvena zapovijed: Svetkuj Nedjelju, dan uskrsnuća Gospodnjega! Taj jedan dan u tjednu! I taj jedan sat u tom danu!

Crkva se također posvećuje da se u njoj Božja riječ navješćuje. I biskup i svećenik tu Riječ trebaju sami prethodno proučiti, o njoj razmišljati i

drugima je uvjerljivo izlagati. A uvjerljiv će način biti ako je osobno slušaju i opslužuju; ako je sami navješćuju i u život primjenjuju. I to je svetinja. I nema pučke sv. Mise bez propovijedi. Kamo sreće kada bi to bile sve dobre propovijedi koje savjest ljudsku diraju, zle običaje mijenjaju i ljudske duše pročišćuju od zemaljskih natruha, zlo-govora i zlo-djela.

- Mi danas slavimo 38. obljetnicu ove katedrale posvećene Mariji Majci Crkve, koja je u ratu doživjela svoje teške udarce, ali se opet obnovila i u funkciju vratila. Bogu hvala na njezinoj crkvenoj ulozi, na njezinu oltaru dijeljenja sakramenata i na ambonu Božje riječi.

Suobličenje Kristu utjelovljenomu. Sv. Pavao piše: "Jer koje [Bog] predvidje, te i predodredi da budu suobličeni slici Sina njegova" (Rim 8,29). Ne samo slici Krista uskrsloga, nego i slici Isusa utjelovljenoga. Kako?

Kada je Bog stvarao prve ljude, pojedinačan ljudski lik i tijekom vremena cio ljudski rod, imao je konkretan uzorak pred sobom kako bi to biće izgledalo. Nije prvo zamislio Adama, pa prema Adamu modelirao tijelo Kristu, nego je najprije zamislio primjerak savršena čovjeka kakav je samo Bog zaželio da to bude. On je predvidio da će se njegov vjekovječni Sin jednoga dana utjeloviti, uzeti tijelo i lik toga bića u vremenu i prostoru. Sin je Božji u ljudskome tijelu uzor i prauzor svakomu čovjeku. "Kada vrijeme napuni se da ta misô bude čin, krenu s grada Oca svoga Stvorac svijeta, Božji Sin". Pred Bogom je savršena slika Sina koji će u vremenu postati čovjekom. Bog je prema slici toga svoga Sina stvarao ljude, prve i sve za njima. Tako se i on u određenom povijesnom trenutku "u tijelu pojavio kao Sinak Djevičin". Zato će taj vječni Sin biti predivno betlehemska Dijete. Zato će biti predivan jeruzalemski Dječak - 12-godišnjak. I predivan Isus iz Nazareta - 30-godišnjak. I nikakva ljudska tjelesna figura, Adamova ili Abrahamova, Petrova ili Pavlova, nije ravna ni po istini, ni po dobroti, ni po ljepoti tomu Isusu originalu.

Čudesno je ovo naše tijelo: Bog je uzeo neko tanko i osjetljivo tvorivo za ovo ljudsko tijelo. Dok smo na ovome svijetu, griješimo i svakovršno zlo činimo. Stoga je naše tijelo osuđeno da trune, da se raspadne i nestane. A s druge strane, ta je tjelesna građa tako tanka i jaka da, nakon uskrsnuća, može izdržati čak i kada bi se takva osoba, s dušom i tijelom, svu vječnost pekla u paklu ako svojevrijeme dopadne pakla.

Iznakaženje Isusova lika. I umjesto da se mi suobličimo Slici njegovoj, savršenu čovjeku, mi smo se ljudi, u veliku broju, izvrnuli na Boga, osobito na povijesnoga Isusa, na jedincatoga Sina Božjega, dali se na izobličenje njegova presvetoga Tijela i presvete Krvi. Oborili se na taj naš savršen uzorak i utisnuli svoju izopačenu sliku mržnje i prijezira u njegovo presveto Lice.

Prvo, sve smo poduzeli da lažima, prijevarama, podmićivanjem, sotonizmom srušimo njegovu ljudsko-božansku Istinu, koja je inače neoboriva. Ali mi, takozvani ljudi, i dalje navaljujemo, i to s pomoću oca laži borimo se protiv Božje Istine.

Drugo, sve smo poduzeli da svojim zločinima, mačevima i toljagama, u Sinu njegovu uništimo i posljednju mrvu božanske i ljudske Dobrote, koja je inače neuništiva. Ali mi, navodni ljudi, i dalje navaljujemo da s pomoću zlobe dokažemo da on nije dobar ni plemenit ni velikodušan ni milostiv.

Treće, sve smo poduzeli da svojom grdobom zatamnimo posljednji izraz božanske i ljudske Ljepote Sina Božjega i Sina Čovječjega, koja je inače nezatamniva. Ali mi, tobožnji ljudi, i dalje nasrćemo na Lice Krista predivnoga.

Mi smo ljudi s tim Isusovim tijelom, savršenim vidljivim čovjekom, postupili i ostvarili ono što je jedinstven slučaj u povijesti čovječanstva. Mi smo toga Isusa, uzora savršena čovjeka, smrskali do neprepoznatljivosti. Evo kako se On predstavlja preko Psalma 22, možda 1000 godina unaprijed: "A ja sam crv, a ne čovjek, ruglo ljudi i naroda prezir" (r. 7). "Opkolio me čopor pasa, rulje me zločinačke okružile. Probodoše mi ruke i noge, sve kosti svoje prebrojiti mogu, a oni me gledaju i zure na me. Haljine moje dijele među sobom" (rr. 17-19). Kako to? Eto tako da smo mi ljudi svojim zločinima, pojedinačnim i zajedničkim, osobnim i narodnim, vjerskim i političkim, dokrajčili tu sliku, taj božanski original da se ne može ni pročitati ni razaznati da je uopće čovjek. Crv!

Osudili smo ga na smrt kao najstrašnijega razbojnika, a on je samo Istinu govorio, samo Dobrotu prakticirao i samo Ljepotu pokazivao. - Zbog kojega me dobra djela kamenujete? (Iv 10,31), pita nas Isus.

Izbičevali smo ga kao najvećega zlikovca koji nije zaslužio nijednoga bića, a ne njih 40 službenih i koliko još više neslužbenih. - Ja tebe hranih mąnom u pustinji i kruhom u Obećanoj zemlji, a ti mene krvavim oplete bičevima i na lokvu me krvi svede! Puće moj!

Ispljuskali smo ga šakama i zaušnicama izazivajući da pogodi tko ga je, između mnoštva naših ruku, udario. A on meni i tebi: "Ako sam krivo rekao, dokaži da je krivo! Ako li pravo, zašto me udaraš?" (Iv 18,23). I na tu je božansku logiku primio nekoliko munjevitih udaraca u glavu, među oči, u leđa, u prsa.

Podmitili smo, mi, veliki svećenici, Poncija Pilata da ga osudi na smrt, iako je Poncije tri puta izjavljivao da on na njemu ne nalazi nikakve krivice (Iv 18,39; 19,4.6). A mi: Pustiš li ovoga kralja, "nisi prijatelj caru" (Iv 19,12). Pa ti biraj! Tako smo govorili kroz Anu i Kajfu i ostale licemjerne farizeje i bezbožne saduceje. I Pilat, naravno, bira rimskoga cara, a Pravednoga Kralja dade da se razapne. Uostalom "Što je istina?" (Iv 18,38). Ti da me plašiš Istinom?

Mi, sudci i odvjetnici, braneći nepravde a osuđujući pravdu, usjekli smo mu križ koji je bio toliko težak da ga čak nije mogao sam ni nositi, pa su morali prisiliti Šimune Cirence da mu ponesu križ na Kalvariju.

Mi, vojnici i policajci, držali smo ga razapetim satima na Kalvariji na žegi i vjetru, žedna i gladna. Čak smo mu sarkastično govorili: Sidi s križa pa ćemo ti vjerovati! (Mt 27,42).

I mi smo se, političari, javni djelatnici i vladari, odlučili dokazivati svim i svačim kako ćemo nevjerodostojnim obećanjima preobraziti ovo društvo; da On nije Istina, nego da su naše petljavine

istina; da njegova Dobrota nije prava dobrota, nego su naši razdori dobrota; da njegova Ljepota nije prava ljepota, nego su naše rugobe ljepota!

Mi, gledatelji i prolaznici, nismo ga prestajali mučiti i uživati u nanošenju jezivih boli sve dok mu srce nije raspuklo! Te na probod koplja "odmah poteče krv i voda" (Iv 19,34).

I još smo povrh svega postavili stražu na njegov grob da ga njegovi učenici ne bi odnijeli i razglasili da je onaj "varalica" (Mt 27,63) uskrsnuo!

Suobličenje Kristu uskrsnomu. Ali nismo uspjeli koliko smo god htjeli i poduzeli. On je i tjelesno oživio: uskrsnuo! On se posve preobrazio. I križ mu je doživio veličanstveno uzvišenje. Čime smo se do njegova raspeća stidjeli, time se nakon njegova uskrsnuća ponosimo! I opet nas je taj savršeni čovjek i savršeni Bog pozvao da se odreknemo laži, zlobe i rugobe i da slijedimo Njegovu Istinu, Njegovu Dobrotu i Njegovu Ljepotu. Kriste Bože, smiluj se svima nama!

Obljetnica ređenja. Prije 26 godina nije bilo moguće primiti sakrament biskupskoga reda ovdje u katedrali išupljikanoj granatama, koja se od boli presavijala do zemlje. Pa je ređenje obavljeno u Neumu u nedovršenoj župnoj crkvi Gospe od zdravlja. Zahvalan sam Bogu koji me nije puštao iz vida ni "kroz mnoge nevolje", ratne i poratne, zajedno s ostalom braćom i sestrama u ovoj Crkvi. Hvalu dajmo Gospodinu Bogu našem!

ČESTITKA GENERALNOGA VIKARA

Preuzvišeni biskupi Ratko i Tomo,
Mnogopoštovani vikaru Provincije fra Ivane,
Prečasni župniče don Luka

i sva nazočna braćo svećenici, časne sestre i dragi Božji narode!

Ljubav prema Kristovu Križu, koji preslavnom Mukom više nije pobijen u zemlju kao ni jemi svjedok ljudske zloće, nego Proslavljen, jer se na Njemu očitovala Božja Dobrota, Božja Ljubav, Ljepota i savršena Nevinost i Čistoća, dovela nas je i večeras u ovu Dvoranu Euharistijske žrtve i gozbe, u kojoj se pokazuje Božji red, upravo onako kako je to sam Isus zaželio kada je rekao: "Ovo činite meni na spomen" (Lk 22,20). Stoga i prva naša zahvala ide Trojedinom Bogu na daru ove Svetkovine i slavlja gdje nas na poseban na-

čin Svjetlo Uskrsloga Krista obasjava i rosa Božje milosti obasipa.

Blagopokojni nadbiskup Petar Čule i biskup Pavao Žanić zaželjeli su da se ova katedrala - majka svih crkava u Mostarsko-duvanjskoj biskupiji - podigne i posveti u čast naše nebeske Majke po milosti, Blažene Djevice Marije Majke Crkve. Stoga i naša čestitka i sinovska odanost našoj duhovnoj Majci Mariji kao i svima onima koji su se kroz ovih 38 godina od njezine izgradnje i posвете u njoj okupljali i uvijek u mislima i u srcu njezinu uputu iz Kane Galilejske u odnosu na Isusa nosili: "Što god vam rekne, to učinite!" (Iv 2,5).

Zahvalnost i čestitka pastoralnom osoblju, svećenicima i redovnicama, sa župnikom don Lukom Pavlovićem na čelu, što uvijek na umu imaju

ovaj Marijin poziv. Čestitke i vama, časni Božji narode, posebno vama članovima ove katedralne župe. Iskrena hvala pjevačima i ministrantima koji su doprinijeli ljepoti i ovoga Misnoga slavlja. Molimo Boga da po zagovoru Majke Marije iz dana u dan cijela župa bude vjerna svjedokinja Kristova Evanđelja.

Na današnji dan prošle godine u ovoj je katedrali bilo crkveno slavlje na kojemu se, uz sudjelovanje mnoštva vjernika, okupilo oko 20 nadbiskupa i 120 svećenika. Povod je tomu bila 25. obljetnica ređenja našega mjesnoga biskupa Ratka (Neum, 14. rujna 1992.) No, i ove godine mi Bogu želimo zahvaliti na jednakom jubileju našega mjesnoga biskupa. Naime, nakon što je godinu dana bio koadjutorom pok. biskupu Pavlu, prije 25 godina (1. kolovoza 1993.) biskup je Ratko preuzeo upravu Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije. Simboličnim činom preuzimanja štapa kao znaka vodstva, biskup je zapravo preuzeo križ služenja, a ne moć vladanja: Jer Isus reče svojim učenicima: "Hoće li tko za mnom, neka se odrekne samoga sebe, neka uzme svoj križ i neka ide za mnom" (Mt 16,24). I sam je biskup bio toga svjestan pa je za geslo bio uzeo Pavlovu i Barnabinu rečenicu: Kroz mnoge nam je nevolje u Kraljevstvo Božje. Stoga danas izričemo duboku zahvalnost predobromu Bogu što taj križ našega biskupa, s onim "mnogim nevoljama", od nedobronamjerne kritike do zlonamjerne

klevete, u vjerničkoj duši nije postao križ ludosti ili sablazni, nego znak na putu spasenja. Veliki papa Benedikt XVI. u jednoj od svojih kateheza reče: "Križ je središte središta kršćanskog otajstva". Naš je biskup u svojoj svećeničkoj i biskupskoj, vjerničkoj i razumskoj opredjelidbi prihvatio teologiju križa koja se pretače u istinu da se s vjerom i sam vjernik razapinje, da bi postao dionikom Kristove smrti i uskrснуća (usp. Gal 5,24; Rim 6,3-11; Fil 3,10 sl.). Stoga i danas, uz vidljivo djelo na učiteljskom, posvetiteljskom, i upraviteljskom području, biskup na poseban način zahvaljuje Bogu na križu darovanu, u mnogim nevoljama, kao jedinom i zato najizvrsnijem putu do Kraljevstva Božjega. Ovu će stvarnost vjerničke utkanosti u Kristov križ Apostol naroda izreći riječima: "A ja, Bože sačuvaj da bih se ičim ponosio osim križem Gospodina našega Isusa Krista po kojem je meni svijet raspet i ja svijetu" (Gal 6,14).

Biskupe Ratko! U ovoj godini slavite 25. obljetnicu upravljanja ovim biskupijama, ušli ste u 50. godinu svećeništva i 75. godinu života. Ono što se danas može reći: Dobar ste boj bili, vjeru čuvali i u vjernicima utvrđivali. Trku niste završili. Molimo Boga da Vas po Gospinu zagovoru nagradi darom duhovne radosti kako biste, kao i do sada, povjerene Vam vjernike riječju hrabрили, sakramentima krijepili i za njih se Boga molili. Sretno Vam i čestito bilo!

VINKOVA CIVILIZACIJA MILOSRĐA

Mostar, 27. rujna 2018. - Na poziv sestara milosrdnica biskup je Ratko na blagdan sv. Vinka Paulskoga, utemeljitelja Družbe istih sestara, predvodio koncelebriranu sv. Misu u katedrali Marije Majke Crkve, u kojoj djeluju sestre vinkovke od njezina početka, 1980. Sestre su došle u Mostar za turskih vremena, 1872. godine, na poziv biskupa Anđela Kraljevića, hercegovačkoga apostolskog vikara (1864.-1879.).

U početku sv. Mise biskup je čestitao sestrama, zahvalio na njihovom nesebičnu djelu i preporučio Bogu, po zagovoru njihova osnivatelja, i njihovu službu i nova duhovna zvanja u ovoj zajednici i u biskupiji.

Prenosimo biskupovu homiliju

U današnjem čitanju iz Staroga Zavjeta čuli smo prvi odlomak od 7 redaka iz prvoga poglavlja Knjige Propovjednikove iz roda Mudraca. Evo što on kaže i nama danas:

Pusta taština. "Ispraznost nad ispraznošću, veli Propovjednik, ispraznost nad ispraznošću, sve je ispraznost!" (Prop 1,2). U hebrejskom se "isprazan" kaže *hebel* - a to znači dah, dašak, dušak, izdisaj. U hrvatskom druga riječ za ispraznost ili prazninu jest taština. Tašt znači pust i prazan. Bolje ćeš razumjeti ako se kaže: na-tašte, tj. na prazan želudac ne uzimaj lijeka. Osjećaš li ti

da je istinita ova Propovjednikova izreka: ispraznost nad ispraznošću sve je ispraznost? Da je sve praznina u životu od onoga prvoga udisaja zraka do posljednjega izdisaja na smrtnoj postelji?

Kakve koristi. "Kakva je korist čovjeku od svega truda njegova kojim se trudi pod suncem?" (Prop 1,3). Je li život beskoristan protok vremena, bez ikakva značenja, bez smisla koji opravdava ovu našu zagonetnu opstojnost? Sav trud uzalud? Ako ti se čini da jest bez smisla i smjera, kako ga misliš osmisliti i malo trajnijim obogatiti sadržajem? Jedni kažu da u životu treba "ispuniti volju Božju", a to je poseban projekt koji Bog ima o nama, a provodi ga po našim roditeljima, po našim urođenim a od njega darovanim moćima i sposobnostima, po društvu u kojem živimo i djelujemo; a drugi kažu da treba ispuniti samo sebe, svoje apetite gladi i žeđi, svoje nagone i strasti, svoje puste želje i prohtjeve. Pa evo kada si sve to ispunio, što si stekao? Kakva je korist od svega toga? - pita nas Propovjednik. Osjećaš li se ispunjenim ili ispražnjenim? Zašto ponovo srljaš u isto traženje užitka, stjecanje bogatstva, ulaganje truda i u istu čežnju za hobiijem?

Sv. Vinko Paulski (1581.-1660.), današnji svećar, koji potječe iz višećlane siromašne obitelji, pošao je svećeničkim putom, po očevoj želji, ali nije mu bilo na pameti drugo doli da se obogati kada postane župnik; da se potkoži i pomogne svojoj obitelji koja ga je pomagala u životu. Ali od svećeničkoga ređenja 1600. prođe 5 godina svećeništva, a župe ni na pomolu. Prođe i drugih 5 godina, a od župe ni traga ni glasa.

Župnik. Tek u 12. godini svoga svećeništva dodijeljena mu je jedna župa pokraj Pariza, Clichy, koja i nije bila Bog zna kakva. Eto kakva: ubrzo se susreo u toj župi s jednom obitelji u kojoj je bilo šestero čeljadi i sve šestero bolesno. Pretpostavljam: onoga boli glava, ono kašlje od prehlade, onaj ne može hodati, u onoga probava ne radi, u onoga maloga suši se ruka umjesto da se normalno razvija, ne zna zašto. Itd. Zastao župnik don Vinko u toj kući kao ukopan. Sve šestero leži u postelji, ne mogu sobom nikuda. Nitko nikomu ne može pomoći, ni hrane ni čaja ni lijeka dati. Plaču, šmrkću, jauču i cvile. Kakav je to život? Plać i škrgut zuba?

Blago milosrdnima. I don Vinko proplakao. I svu samilost pokazao. Tako u propovijedi sljedeće nedjelje u župnoj crkvi navodi kao primjer upravo taj slučaj šesteroćlane bolesne obitelji. Slušaju ga gospođe, djevojke, mladići. Svi napeli uši.

- Je li to u našoj župi? - pitaju.

- Kako nije!? Eto tu, u blizini, samo u drugoj ulici, u Aveniji, u svakoj ulici kada pođeš od Rondoa.

Poslije Mise javljaju se neka omekašana srca i kažu da žele pomoći.

- E pa hajdete u pomoć, veli im župnik Vinko. Ja ću vam kazati gdje su ti bolesni i siromašni. I tako je župnik vidio da nema osmišljena života bez pomoći, i to one organizirane, crkveno-uredne. Ljudi imaju srca, ali nemaju uvijek načina da ostvare što im srce želi. Vinko će organizirati. Treba članovima obitelji sve: hrana, piće, presvlače, pokrivači, toplina, lijekovi, čišćenje kuće. Vidi župnik Vinko da ga Bog stavlja na druge staze, ne da se on obogati, nego da on od onih malo bogatijih uzima i daje onima koji su siromašniji. Javlja se jedan moćniji poljoprivrednik, on će dati voća. Eto jedne gospođe, ona će bdjeti kod njih i dodavati što treba. Javiše se dvije djevojke koje će bolničariti... Don Vinko je provodnik, posrednik, ravnatelj te župne međupomoći. Evo ga počinje ispunjavati život drukčije nego što je mislio. Počinje ispunjavati život svojih vjernika i vjernica, župljana. Unosi neki novi dah, duh, evanđeosko blaženstvo: "Blago milosrdnima, oni će postići milosrđe" (Mt 5,7), koje maloprije čusmo. Vrijeme doduše teče, sve ide u zaborav, iako se sve ponavlja, veli sveti pisac.

Samo dobro ostaje. "Jedan naraštaj odlazi, drugi dolazi, a zemlja uvijek ostaje. Sunce izlazi, sunce zalazi i onda hiti svojem mjestu odakle izlazi. Vjetar puše na jug i okreće se na sjever, kovitla sad ovamo sad onamo i vraća se u novom vrtlogu" (Prop 1,4-6). Vidi don Vinko da, pomažući drugima, ispunja i svoj život. I tomu uči svoje župljane. Smisao života nije kraljevati, uživati, nego služiti onako kao što majka služi u obitelji svakomu djetetu i čeljadetu; kao što otac služi i zavrjeđuje svojim rukama kruh svagdanji; kao što djeca pomažu, polažu razrede, stječu svjedodžbe i diplome da se zaposle, skuće i otvore mogućnosti novim životima. I životni nas vjetar ponese da nismo nikada slutili gdje ćemo se naći i živjeti. Nije smisao života gdje mi mislimo, nego gdje je postavio misao onaj koji je izradio projekt života - svemogući Bog. Smisao je u njegovoj ljubavi, razumu, ruci, u zapovijedi njegovoj. Nije njegova zapovijed: Obogaćuj se, uživaj! Nego: izađi iz sebe prema drugima, jer - pomažući drugima - i sebi pomažeš. I onda si sretan kada te on proglaši sretnim, a ne kada ti umišljaš da si sretan. Jer, danas si sretan, a sutra nesretan; danas uspješan,

sutra neuspješan. Nije ideal kako ćeš opljačkati druge, nego kako ćeš im pomoći, posjetiti ih i izići ususret njihovim osnovnim potrebama. To će nas uostalom Bog pitati na svome Sudu.

- Živa je istina da pokoljenje za pokoljenjem odlazi. Za koga si čuo od onih koji su u Mostaru umrli prije 80 ili 100 godina? Kada prođeš gradom pa vidiš spomenike nekim herojima, znaš li ti koji su to junaci, znanstvenici, velikani? Sunce izlazi, sunce zalazi. Vjetar kovitla sada prema jugu, sada prema sjeveru. A Mostar ko Mostar. Kakav ti je smisao životu dao Mostar? Obrnuto: što si ti dao Mostaru? Njegovim stanovnicima, potrebnicima, siromasima? Ako tako gledaš, onda život poprima novi izgled, radost, smisao, dobrotu.

Civilizacije se truju i smjenjuju. "Što je bilo, opet će biti, i što se činilo, opet će se činiti, i nema ništa novo pod suncem" (Prop 1,9). I to je velika životna i povijesna istina. Povijest poznaje 28 civilizacija, svaka u trajanju od najmanje 500 do 2000 i više godina. Tu su materijalni uspjesi, tehničke novosti, arhitektura, kulturna dobra, škole, zakoni, filozofije, religije. Od tih 28 propalo je 18 civilizacija kao da ih Bog nikada nije ni dao. Kada

dodeš u Rim i pogledaš onaj *Forum Romanum* - nekadašnju slavu Rima, znameniti *Fori Imperiali*, danas sve razvalina do razvaline. Ne možeš ni gledati. A Rimska civilizacija od 753. prije Krista do 476. nakon Krista: 1229 godina! Nekad bilo - danas razvalina!

Eto ima još deset civilizacija koje glavinjaju. Jedna je od tih i ova takozvana "zapadna". Kao da je i ona pred slomom ako se pokaže antiživotnom, antinaravnom, antibožjom; ako bude donosila zakone protiv Božjega zakona; ako eutanaziju bude proglašavala zahtjevom razuma; ako istospolna partnerstva bude preporučivala kao naravno pravo; ako bude licemjerno zakonski dopuštala da dva gomorska partnera mogu imati "posvojena" maloljetnika ili maloljetnicu, a istodobno se zakonski bori protiv kriminalna zlostavljanja tih istih maloljetnika izvan toga ozakonjena grješna stanja.

Sveti je Vinko sa svojim duhovnim kćerima i sinovima nadživio više stoljeća jer je njegova "civilizacija milosrđa" slijedila Božji put i program!

Sestrama milosrdnicima sretna 146. obljetnica djelovanja u Mostaru!

MIHOLJDAN - OTVORENJE JUBILARNE GODINE U PRENJU

Prenj, 29. rujna 2018. - Prenjska župa Sveto-ga Mihovila Arkandela, koja postoji od početka 18. stoljeća, već 300 godina, i od koje su se tijekom vremena odvajale okolne župe Stolačkoga dekanata, u posljednje je vrijeme pala možda na najmanji broj vjernika. Istina, prošle godine u travnju biskup je Ratko, posavjetovavši se s članovima Prezbiterskoga vijeća i sa župnicima kojih se tiče, odvojio filijalu Bobanovo Selo od aladinske župe i pripojio je prenjskoj. I time je i jedna i druga župa došla na oko 1700 vjernika.

Don Mile Vidić, prenjski župnik, već više vremena razmišlja o što boljoj pripravi župe za 150. obljetnicu blagoslova župne crkve, 1869. Počela se graditi 1859. za vrijeme župnika don Vidoja Maslaća, a završena je za župnika don Stjepana Putice. Obojici se svećenika podignuti spomenici u crkvenom dvorištu.

Biskupa Ratka, apostolskoga upravitelja trebinjskoga, don Mile je župnik pozvao da predvodi svečanu sv. Misu na Miholjdan, 29. rujna 2018., i da otvori Jubilarnu godinu, 2018.-2019.

Katolička je Crkva od pamtivijeka slavila tri velika Arkandela, svakomu je davala poseban blagdan: Gabrijelu 24. ožujka, Rafaelu 23. rujna i Mihaelu 29. rujna. A onda je s reformom liturgijskoga kalendara 1970. godine došlo do objedinjenja blagdana tako da sva trojica Arkandela imaju svoj svečan dan 29. rujna. Svima Anđelima čuvarima ostao je zajednički blagdan 2. listopada.

Na svečanosti u Prenju našlo se s biskupom i župnikom još 11 svećenika: don Đuro Bender i njegov kapelan don Marin Krešić s Gradine, don Josip Galić iz Bijeloga Polja, don Pero Pavlović s Rotimlje, don Ante Đerek s Gabele, don Gordan Božić s Domanovića, don Stipe Gale s Aladinića, don Ivan Štironja iz Studenaca, don Antun Pavlović s Hrasna, don Damjan Raguž i don Pero Milicević iz Mostara. I nekoliko bogoslova. Misa je bila u crkvenom dvorištu pred kapelicom.

Molitvu sv. Mihovilu, koju je sastavio papa Leon XIII. 1886. godine, i koja se na svršetku sva-ke sv. Mise na latinskom jeziku molila sve do 1964.

godine, biskup je, dolazeći iz crkve s asistencijom k oltaru, izmolio pred kipom sv. Mihovila.

U propovijedi biskup je govorio kako je Bog ljubavi i mudrosti stvorio najprije duhovni svijet na nebu, razne redove Anđela i Arkandela; Vlasti, Vrhovništava i Vrlina; Gospodstava i Prijestolja; Kerubina i Serafina. Svako stvoreno razumno biće treba proći ispit ili kušnju, da pred Bogom slobodno i svjesno prizna svoju ovisnost o njemu ili da ne prizna. A uvijek ostaje i prostor vjere i povjerenja u Boga. Ne znamo u čemu je bila ta provjera na nebu. Neki crkveni učitelji - na primjer sv. Toma Akvinski - smatraju da se radi o nekom činu Utjelovljenoga Sina Božjega. Kao da je Bog stavio sliku i priliku Majke Marije s Djetetom Isusom i svima dusima rekao neka se poklone tomu Djetetu. Ako se poklone, bit će zauvijek sretni; ako se ne poklone, bit će zauvijek nesretni. Velik se dio duhova poklonio, a jedan dio, "trećina zvijezda nebeskih", pošao je za Luciferovim "repom" (Otk 12,4). I odmah nastaje rat velik na nebu. Lucifer je s Luciferovcima htio sve duhove na svoju stranu i sam zasjesti na Prijestolje Božje. Na to se ustobočio s ratnim poklikom Mi-ha-El / Tko je kao Bog! - predvodnik vojske nebeske, i ušao u rat s Luciferom. I uz pomoć Božju pobijedio i njega i njegove prokletnike, oholnike i zavidnike (12. glava *Otkrivenja*). Budući da nije više bilo mjesta za njih na nebu, bačeni su na zemlju, na kojoj je Bog stvorio materijalni svijet a kao vrhunac, šestoga dana, stvorio je čovjeka - muškarca i ženu - da se uzajamno potpomažu i množe. I prvi ljudi i sav ljudski rod, kao svjesna i slobodna bića, također moraju proći kroz životni ispit, od nedodirljivosti one prve jabuke, "stabla dobra i zla", do svakodnevnih napasti i zavođenja na grijeh, što je sotonino djelo. Anđeli su imali samo jedan čin

kušnje, a ljudi imaju takvu mogućnost svega vjeka svoga. Zašto je Bog postavio takvu kušnju, a ne drugu, nije naše znati, ali jest nam se boriti i od sebe svaku vrstu đavolske napasti odbiti. Tko to izdrži, taj će biti spašen i zauvijek blažen.

Pa i sam čovjek Isus bio je kušan, tj. Sotona ga je napastovao u pustinji, ali je Isus odlučno odbio sve napasti i u toj u svakoj drugoj prilici i dao nam primjer kako nam je postupati u životu.

Bog je odredio da svaki čovjek na svijetu ima svoga anđela čuvara koji nas prati i upozorava poštujući našu slobodu. Ali postoji i đavao koji napada i navodi na grijeh. Zato naša molitva anđelima čuvarima da nas čuvaju od đavolskoga utjecaja ne samo dok smo djeca, nego sve do smrti.

Slavlje Godine u prenjškoj župi biskup je na kraju sv. Mise, prije svečana blagoslova, otvorio riječima:

Na slavu svemogućega Boga - Oca, Sina i Duha Svetoga,

na čast Blažene Djevice Marije, suzaštitnice prenjške župe,

na diku sv. Mihovila Arkandela, zaštitnika ove župe, na dobro ovoga naroda i svakoga pojedinog člana otvaram ovu Jubilarnu godinu u povodu 160. obljetnice gradnje ove župne crkve i 150. obljetnice blagoslova iste crkve, da ova Godina donese obilan duhovni urod, u obiteljskom i župnom životu vjernika, u miru, radu i uspjehu svih stanovnika, u očitovanju svećeničkih i redovničkih zvanja.

Voditelj Misnoga slavlja podijelio je blagoslov po zagovora sv. Mihovila. Župnik je pozvao biskupa, svećenike i bogoslove na čašćenje u župnu kuću, a narod se u crkvenom dvorištu, uz pjesmu i kolo, počastio onim što su vrijedne domačice donijele na slavlje.

DAN TREBINJSKE BISKUPIJE

Trebinje, 30. rujna 2018. - Svršetak mjeseca rujna i prekrasan sunčan dan sigurno su pripomogli da se ove godine veliko mnoštvo naroda slije u trebinjsku stolnicu na Dan Trebinjsko-mrkanske biskupije u povodu liturgijske proslave njezina zaštitnika sv. Mihovila arkandela, predvodnika vojske nebeske.

Ta je svetkovina ove godine proslavljena u nedjelju 30. rujna u trebinjskoj katedrali Male Gospe

u 12.00 sati. Svetu Misu predvodio je msgr. Ratko Perić, mostarsko-duvanjski biskup i apostolski upravitelj trebinjsko-mrkanski, a koncelebrirali su gotovo svi svećenici Trebinjske biskupije iz petnaest njezinih župa. Velik broj hodočasnika stigao je autobusima koje su predvodili njihovi župnici, a drugi dio prispio je osobnim automobilima ne samo iz Trebinjske biskupije, nego i s područja Dubrovnika i okolice koji su svojim ko-

rijenima vezani uz ovaj hercegovački kraj i dan, tako da mnogi nisu mogli ući u katedralu, nego su sabrano pratili sv. Misu ispred crkve.

Don Ivo Šutalo, katedralni župnik i biskupski vikar za Trebinjsku biskupiju, na početku slavlja pozdravio je biskupa Ratka, dekane don Ivicu iz Neuma i don Rajka iz Stoca i sve svećenike, bogoslove i časne sestre, a poseban je pozdrav uputio predstavnicima Eparhije Zahumsko-hercegovačke i primorske koje je predvodio novoposvećeni vladika gospodin **Dimitrije Rađenović** kojemu je ujedno i čestitao prošlonedjeljno rukopoloženje i ustoličenje i zaželio Božji blagoslov u njegovoj novoj apostolskoj službi.

Liturgijsko pjevanje, misna čitanja, molitvu vjernika i ministriranje ove godine preuzela je župa Prenj na čelu sa svojim župnikom don Milom Vidićem. Glavni liturgijski ceremonijar bio je don Pero Miličević, dok je stolački bogoslov Stanko Pažin, karmelićanin, bio u ulozi kadioničara i čitača.

Biskup Ratko u početku je zahvalio župniku organizatoru i svim svećenicima i hodočasnicima, sudionicima ovoga biskupijskoga slavlja, napose je pozdravio nedavno rukopoložena arhijereja Dimitrija i njegovu pratnju i zaželio da i njega i sve svećenstvo, monaštvo i narod pravoslavni ove Hercegovačko-zahumske eparhije prati moćan zagovor sv. Mihaela arkandela, kojega jednako štuje i jedna i druga Crkva. U svojoj homilijskoj riječi biskup je istaknuo jednu od velikih oznaka Mihovila arkandela: borbenost! On se svojom nebeskom moći, od Boga darovanom, i osobnom odlučnošću zauzeo protiv Luciferova zla uperena na Boga, na dobre anđele i na ljude. Uhvatio se u koštac s Luciferovcima koji su se Bogu usprotivili i nisu mu htjeli služiti, nego su Ga htjeli s Njegova vječnog Prijestolja oboriti. Njegovo nebesko ime "Mi-ha-El = Tko-je-kao-Bog" trebalo bi stalno odjekivati u svima nama, potaknuo je biskup Ratko, kako bismo se i sami mogli Bogu pokloniti i pokorno mu služiti u svome svakodnevnom životu, upravo onako kako mu je vjerno i smjerno služio sv. Mihovil arkandeo. A boriti se vatreno i žarko protiv svake luciferske oholosti i zla kojim se Sotona nabacuje na nas izvana.

I Gospodin je Isus pokazao takvu uzornu borbenost i u pustinji kada ga je napasnik napastovao, i u Cezareji Filipovoj kada je iz Petrovih usta čuo riječi koje ga odvrćaju od volje Oca nebeskoga, i u Getsemaniju u agoniji ili samrtnoj borbi kada se još žarče molio Ocu nebeskomu da ne popusti u vršenju Njegove svete volje i na Kalvariji kada mu je davao govorio na usta neprijatelja da siđe s križa pa će mu vjerovati! Isus je ostao ustrajan i borben do kraja. Takva treba biti i njegova Crkva, Mistično Tijelo njegovo. "Neka nas sv. Mihovil pomogne i neprestano s neba zagovara kako bismo u tome i uspjeli", rekao je biskup.

Prenjski je zbor na kraju sv. Mise u znak zahvalnosti trojedinom Bogu predvodio himan "Tebe Boga hvalimo", a cijela crkva pjevala. Župnik je don Ivo zahvalio biskupu, dekanima, svim svećenicima, a napose prenjskoj župi za animiranje Misnoga slavlja, te svim vjernicima i hodočasniciima koji su svojim sudjelovanjem - pjesmom i molitvom - uzveličali zajedničku svetkovinu sv. Mihovila arkandela kao i liturgijski Dan Trebinjske biskupije. Nakon biskupova blagoslova i otpjevane završne pjesme brojni su vjernici ostali još u crkvi kako bi izvršili svoj privatni zavjet i posebno Bogu, po zagovoru sv. Mihovila, zahvalili za tolika dobročinstva i ljubav koje neprestano u svom svakodnevnom životu osjećaju.

Na uočnicu, u subotu 29. rujna u 20.00 sati, u katedralnoj crkvi u Trebinju održan je 12. orguljski koncert u čast sv. Mihovila arkandela u izvedbi renomirane orguljašice Josipe Leko iz Splita. Orguljski koncert jedinstven je glazbeni događaj za grad Trebinje koji se svake godine održava u katedralnoj crkvi za sve ljubitelje orguljske glazbe ali i klasične glazbe u cjelini. Neka sv. Mihovil, zaštitnik Trebinjske biskupije, uvijek bdije nad njezinim svećenicima i vjernicima, prati ih svojim nebeskim zagovorom kako bi ostali vjerni Kristu, ljubili svoju svetu Crkvu, te svojim životom svjedočili svoju kršćansku vjeru.

Župnik je pozvao biskupa Ratka i vladiku Dimitrija te sve svećenike u župnu kuću na prigodno čašćenje i bratski razgovor.

SVETA MISA ZA POGINULE

Vrdi/Drežnica, 6. listopada 2018. - Na poziv Organizacijskog odbora i župnika don Marka Šutala biskup Ratko Perić u subotu, 6. listopada 2018., slavio je komemorativnu sv. Misu u crkvenom dvorištu u Vrdima, župa Drežnica, u Mostarskom dekanatu, u povodu 25. obljetnice pogibije 21 katolika, 4. i 5. listopada 1993. Iz Vrdi: 8, iz Gruda: 7, iz Mostara: 3 i po jedan iz Konjica, Širokoga Brijega i Tomislavgrada.

Biskup je u propovijedi kao primjer uzeo razgovor s Bogom i meditaciju o ljudskoj lubanji, a tu je meditaciju objavio sarajevski svećenik dr. Dragutin Kamber (1901.-1969.) prije pedeset godina pod naslovom "Bosanske planine" u čikaškom Hrvatskom kalendaru, 1968., str. 168-193. Ovdje prenosimo samo odlomak u prikazu vlč. Kambera koji se sa skupinom Sarajlija 1943. uputio u Han Pijesak i na Vlasenicu pohoditi hrvatsku vojsku. U bilješkama donosimo kratka tumačenja nekih osoba, mjesta ili događaja.

Kamberova jutarnja molitva u Han Pijesku, 1943.

"Zašto se Han Pijesak tako zove, ne znam, jer niti sam tamo vidio hana niti pijeska. [...]. Iako se po nagnuću ne volim natjecati sa zorom, ovaj put sam zorom podranio. Htio sam osjetiti kako se budi uspavana šuma; koje ptice prve zacvrkuću i kako to čine; kako se zrcali rosa na iglicama crnogorice; kako se sunce propne najprije u svemir, pa odavle pane kao vodopad po šumi, a onda se pojavi osobno da pregleda svoja područja; konačno da se nadišem prvoga mirisnog i svježeg zraka [...].

Gledajući unaokolo bacim pogled i na ono posve ravno tlo ove okrugle čistine. Pažnju mi privuče jedan čudnovati, nekako jajoliki i oveći kamen u samom središtu čistine. Pođem da ga vidim - i opazim da je to lubanja, koja je bila prema meni tjemenom okrenuta. Stajala je uspravno. Kroz nju je prošao metak - dobro se vidjela mala rupa. Lubanja je bila svježja. Nikada do tada nisam pomislio da i sama lubanja može biti tako sagrađena da izgleda lijepa. Ova je bila uistinu

lijepa. Digao sam je i gledao i gledao. Mravi su valjda pojeli s nje meso, a kiše su je oprale, pa je bila neokrnjena, čitava, bijela.

Kako je tu došla? Je li možda ispod nje u zemlju bilo zakopano tijelo kojemu je ona pripadala - i to u uspravnom stanju, jer je i ona ravno stajala kao da je ona jedina ostala iznad zemlje? Bi li čeprkao da ustanovim ispod nje u zemlji vratne kralješke? Zašto da to činim? Niti sam ja sudac, niti za to imam vremena.

A ipak sam držao tu zagonetnu lubanju u ruci. Nije mi se dalo da je pustim. U jutarnjoj slavi šume, koju je sunce zagrlilo pa s njezinih grudi pije prvu rosu! Stegne mi se srce...

Mi govorimo u riječima i rečenicama, pa to uzme vremena... Međutim naša misao, osobito ona intuitivna, i naš osjećaj, osobito onaj u času zanosa ili potresa - gotovo kao da i ne treba uopće vremena. pa da vidi i osjeti toliko koliko kasnije ne možemo opisati ni na mnogo stranica, - i to nikada potpuno. To je toliko istina da mnogi dublji mislioci pa i duboko osjećajne duše odustaju i od samog pokušaja da prenašaju u pisanu ili govornu riječ ono najpotresnije što su duhovno vidjeli i srcem osjetili [...]. Ovo bi bio prijevod tadašnjih mojih misli i osjećaja - u riječima:

"O - Bože, Bože: Bože svih epoha, Gospodaru svih svjetova, Stvoritelju svih bića, koja su bila, koja su sada i koja će još biti: Milijarde su Tvojih zagonetnih zvijezda nad nama. Astronomske su brojke Tvojih atoma u svakom ovom malom igličastom listiću jelike, a u svakom atomu je čitav mali svijet s još neistraženim tajnama. Zagonetan si i ogromno velik u vasioni svijeta, a najzagonetniji si u čovjeku. Znam da bez Tebe nema života, je Ti si izvor života. Znam da bez Tebe nema svjetla sunčeva za oči ni svjetla spoznaja za naš um jer Ti si izvor svakoga svjetla. Znam da si Ti stvorio svu snagu, svu ljepotu i rasuo carski darežljivo sve osjećaje, zanose i ideale koji nas obuzmu snagom jačom od smrti. Znam da se bez Tebe ne može razumjeti smiješak nevina djeteta, ljubav majke ni svi milijuni Romea i Julijeta,¹ Tristana i Isolda,² Hermana i Doroteja³ ...

¹ W. SHAKESPEARE, *Romeo i Julijeta*, tragedija napisana 1595.

² *Tristan i Isolda*, srednjovjekovna ljubavna priča dvoje zaljubljenika, nastala na francuskom tlu, prispjela do modernih vremena u raznim varijacijama poezije, proze, filma, glazbe.

³ J. W. GOETHE, *Hermann i Dorothea*, ep u heksametrima, 1797.

Pa molim Te, reci mi, Gospodaru moj, Živote moga života, Oče moga oca i Majko moje majke, Ljubavi moja vrhovna koju stvarno tražim i onda kada čeznem i za onim otrovnim cvijećem zemaljske ljubavi. -

Gospodaru moj, Ti koji si među bilijunima svojih ideja i namjera nosio i mene u svom božanskom umu odvijeka, pa sam barem kao ideja dionik i one Tvoje vječnosti koja iz moga vremena izgleda kao vrijeme unatrag - i stoji ispred svih vremena i opkoljava sva vremena kao ocean malu ribicu, -

Gospodaru moj, Ti koji si stvorio ljudsko srce, da ono bude i tako drago i ako osjećajno i tako nestalno i izdajnički prevrtljivo i tako gladno, neiskazano gladno i da se nikada ne zasićuje - poput vatre, koja guta sve što je sagorivo i nikada ne kaže: Dosta! -

Gospodaru moj, Ti koji si nam dao tako veličanstven i velik planet, više zraka nego što nam ga treba za disanje, više vode nego što je možemo popiti, više cvijeća nego što ga možemo primirisati, više plodova zemaljskih nego što ikada možemo potrošiti; -

Pa, Gospodaru moj, molim Te, evo klečeći Te molim - i kleknuo sam - i evo plačući Te molim - i zaplakao sam - objasni mi, tako Ti Tvojih nebesa i svega što u njima voliš i tako Ti ovog veličanstvenog podnožja Tvome Superveličanstvu, gdje evo sada stojim mala točkica,

Zašto si stvorio čovjeka, koji je kadar da ovako duboko voli, strahovito trpi, ali još strahovitije mrzi? Ne pitam samo, zašto drugi mrze. Pred Tobom se ne mogu pretvarati. Pitam: zašto i ja mrzim? I zašto kada mrzimo, smatramo da je čitav široki svijet suviše malen za nas: za onoga koga zamrzimo, pa smo ga spremni progoniti do na kraj svijeta i jedino, što ponekad žalimo jest to što ga ne možemo ukloniti ne samo iz ovoga nego i iz svakoga drugog života - osim onoga u paklu? Gospodaru moj, kada sam bio dijete, ja sam ne samo gledao svete sličice s divnim anđelom čuvarom kako kraj kolijevke djeteta lagano pjeva uz harfu ili prati dijete preko uskoga visokog mostića da ne upadne dolje ili da ga ne ujede zmija iz grmlja... Ja sam toga anđela osjećao i gledao, pa

sam zatvarajući oči slušao nebeske odjeke njegove harfe. Samo sam se đavla bojao, ali iako su mi rekli da se vraga smije i mora mrziti, ja nisam mrzio ni njega naprosto zato jer mi nije ostalo vremena od ljubavi, jesam ljubio sve i klanjao se u mome sitnom dječjem poštovanju svemu što si Ti stvorio.

Gospodaru naš, zašto sataniziramo, kada odrastemo? Zašto se guramo za prostor, kada si Ti stvorio svijet, da bude dovoljno prostran za sve? Zašto želimo da gospodarimo jedan nad drugim? Zašto ne trpimo nikoga tko ne će da bude sretan samo onako kako mu mi to propisujemo?

Ne pitam Te samo kao Hrvat i blasfemija je da Tebe pozivam da se pohrvatiš u našoj borbi sa Srbima. Ti si Bog Hrvata i Srba, Nijemaca i Rusa, Engleza i Kineza i pigmejaca u Africi. Pitam Te kao čovjek, opći, nadnarodni i međunarodni čovjek, potomak Adamov, subrat Kainov, krvni rođak Jude Iškariota, Efialta⁴ i vojvode Radaka,⁵ sudrug krvnika Timurlenka⁶ i ubojice Džingiskana;⁷ suvjernik onih koji iz Tvojih nebesa ruše bombama gradove i ubijaju stotine krivih sa stotinama hiljada nedužnih -

Ali isto tako i Tvoj sam rođak, Tvoj po Tvom Sinu Isusu i našem bratu po ljudskoj naravi, rođak sam i brat Gospi, apostolima, sv. Franji i svim svecima i sveticama Tvojima. - Zašto si nas pustio u ovaj strašni unutarnji i vanjski kaos?

Evo ovdje su se, najvjerojatnije, susrela dvojica, kojima je Bosna bila pretijesna da se mimoiđu. Po njihovoj ludoj glavi Bosna nije mogla za obadvojicu od njih proizvesti dovoljno krumpira, pšenice i kukuruza; ni dovoljno zobi za njihove konje; njihove pčele nisu im mogle pribaviti dovoljno meda na nepreglednim cvijećnjacima što si ih Ti zasadio; niti je za obadvojicu bilo dovoljno pitke vode u ovoj zemlji koja nije Sahara, nego je sva nabrekla od životna eliksira kao prsa u mlade majke... Oni su se susreli u divljem uvjerenju da je jedan od njih dvojice previše i u ovoj čarobnoj šumi jedan je zakopan u zemlju, a kroz lubanju, koju je časoviti pobjednik ostavio vani da na njoj možda promatra agoniju smrtnog straha, pobijeđeni je dobio konačno zadnji milosrdni hitac....

⁴ Efijalt, Grk, koji je izdao vojne tajne u borbi s Perzijancima koji su u Termopilu, 480. prije Krista, pobijedili grčki vojni savez predvođen Spartom.

⁵ Bosanski kralj Stjepan Tomašević povjerio je vojvodi Radaku obranu grada Bobovca utvrđena s 11 kula, a ovaj ga je izdajnički predao sultanu Mehmedu II., 1463.

⁶ Timur lenk (1336.-1405.), mongolski osvajač i vladar.

⁷ Džingis-kan (1162.-1227.), osnivač Mongolskoga carstva, najvećega u povijesti nakon njegove smrti.

Zašto je ovo sve ovako? Zašto je palo toliko naših glava od njih, a onda njihovih od nas i zašto to ide bez kraja i konca i hoće li se to ikada i kada će se to svršiti? [...]

Ja znam da se Ti ne ćeš meni sada ukazati u vidljivom obliku kao Mojsiju ili kao Iliji, niti ćeš mi odgovoriti ljudskim riječima. Ja znam da si Ti nama samima prepustio mučni posao da tražimo stvarnu, dnevnu razliku između zla i dobra, između pravde i krivde, između dopuštenog i nedopuštenog, - da nam ponekad ne preostaje drugo nego da činimo tek ono što nama izgleda da je dobro, da se krećemo tek u polusvijesti, i nismo sasvim sigurni - pa ipak mislimo, da nemamo drugog puta da izvršimo Tvoju volju.

Znam to - i znam da se s Tobom ne mogu prepirati. Znam, ali jedno Te molim:

- i onda sam dignuo lubanju prema nebu -

- molim Te, ako vidiš u svom sveznanju, koje vidi ono što će biti, kao i ono što je bilo, da prije nego iziđem iz ove šume drugi metak iz puške koja je već možda iz potaje uperena na mene, prostrijeli moju glavu, ako ti znadeš da ja ne ću ništa pridonijeti za mir među ljudima, za shvaćanje da su svi ljudi stvoreni od iste ljubavi i da su svi otkupljeni istom cijenom!

I molim Te, daj mi da ljubeći ono što si me ovlastio smatrati svojim, nikada to ne izdam i nikada to ne dovedem u pogibao, ali da shvatim da je moje i sve ono što je Tvoje, jer Ti si Otac i Bog sviju nas, a mi smo svi braća i trava, koja danas jest i druge godine je već druga, lanjska je već historija, Bože, Bože, priuči nas sve bez iznimke da budemo Božji, da budemo Tvoji.

Na koncu uzeo sam lubanju i položio je na njezino staro mjesto točno u prijašnju poziciju. Bezimena lubanja, na bezimenu kosturu, na bezimenu proplanku. Jedna od milijunskih lubanja iz satanskoga, drugoga svjetskog rata, - od Urala do Pirineja, od Havaja do Hirošime - od Drine do Bleiburga. I prije i poslije, tokom ovoga strašnog rata, susretao sam se s mnogim mrtvim glavama, ali ni s jednom od njih nisam u osami šume obavio takvu molitvu i razgovor kao s lubanjom u Han Pijesku."

Biskup je završio ovim riječima:

- Na svih ovih dvanaest i toliko upita "zašto" velečasni sugovornik nije imao drugoga odgovora doli Kristova otkupiteljskog djela. Krista su Isusa, Pravednoga i Istinitoga, njegovi sunarodnjaci Židovi osudili na smrt. Poganski su Rimljani bili za to da se oslobodi jer na njemu nisu vidjeli nikakve krivice. Ali je privremeno pobijedila ljudska mržnja koju je Krist Gospodin svladao svojom mukom, svojom smrću i svojim uskrsnućem. Tu je i naša pobjeda.

Gledam onu osmoljetkašicu kako je za vrijeme čitanja Evandjelja držala sklopljene ruke. Točno kako joj je baba rekla, da bude pozorna na svaku riječ. Meni je ostala u pameti ona današnja evanđeoska koju Isus reče učenicima svojim: Nemojte se toliko radovati što vam se đavli pokoravaju, nego se radujte što su vam imena zapisana na nebesima (Lk 10,20). Mi se molitveno i pouzdano nadamo da su i imena naše braće i sestara za koje prikazujemo ovu sv. Misu zapisana u Knjizi života.

DUHOVNOST

IZABRANA ZVANJA

Već više godina (od 2004.) biskup je Ratko uveo praksu da dijecezanski biskup vodi petodnevne duhovne vježbe kandidatima za đakonat, a oni sami neka izaberu voditelja duhovnih vježbi za prezbiterat. Među dvanaestoricu svećenika, sudionika duhovnih vježbi u Emausu, od ponedjeljka navečer, 3. rujna do četvrtka do podne, 6. rujna 2018., uključeni su i kandidati za đakonat Petar Filipović i Domagoj Markić. Budući da kanon (1039) propisuje da se za đakonat održe "petdnevne duhovne vježbe", dvojica kandidata prešla su u četvrtak popodne na Ordinarijat, gdje su nastavila s razmatranjima pod biskupovim vodstvom do subote popodne. Osim njihova marljiva sudjelovanja, osobito bilježenja misli, biskup je od njih zaželio da se sažeto osvrnu na svoje 5-dnevne duhovne vježbe kao pisano svjedočanstvo. Petrov je osvrst objelodanjen u Crkvi na kamenu, 10/2018., str. 36-37, a Domagojev se uradak objavljuje ovdje.

Uredništvo

Emaus. U ponedjeljak uvečer, 3. rujna 2018., okupilo se dvanaest svećenika na trodnevne godišnje duhovne vježbe u duhovno-obrazovnom centru "Emaus" u Potocima. Pozvana smo i nas dvojica kandidata za đakonat kako bismo započeli svoje petodnevne duhovne vježbe prije primanja svetoga Reda đakonata i kao pripravu za pastoralnu praksu, ako Bog da. Voditelj duhovnih vježbi bio je mjesni biskup Ratko, a tema "Izabrana zvanja" u Bibliji.

Prvo, uvodno, razmatranje, koje smo imali iste večeri, bilo je naslovljeno: "Krist - svjetlo naroda". Krist je, po Promislu Očevu, Smisao našega života i zvanja, pa tako i smisao ovih duhovnih dana. S kim drugim početi nego s Kristom, Izabranikom Božjim, Svjetlom od Svjetla, na čiju smo Sliku svi stvoreni? Krist, koji je nama ravnao do danas,

neka nama upravlja i u ovim duhovnim razmišljanjima i neka nas vodi čitava našega života!

- Kriste, budi nam svjetlo Ti!

Sutradan smo započeli s velikanima Staroga Zavjeta. Razmatrali smo o pozivu i putu *Abrahama*, praoca naše vjere - gledali njegove padove i uspone. Ono što nam srca ne može ostaviti hladnima jest Abrahamova ustrajnost i vjera u Božju Providnost. Gdje se god našao i kamo je god došao, u svome nomadskom životu, podigao bi žrtvenik i zahvalno se Bogu molio. U svim trenucima, zgodnima i nezgodnima, bio je vjeran, pun nade u Božja obećanja potomstva i zemlje, pa i "protiv nade". Bez ovakve ustrajnosti i ovako čvrsta odnosa s Bogom nema ni plodna zvanja.

- Kriste, budi nam nada Ti!

U razmišljanju o *Mojsiju*, izabranu vodi židovskoga naroda, posebno smo nas dvojica kandidata pratila poslanje Mojsijevih suradnika, Jošue i Kaleba. Mojsije šalje dvanaestoricu izviđača u Obećanu zemlju. Desetorica se vraćaju oduševljena zemljom, ali prestrašena gorostasima koji u njoj žive: oni divovi, a mi skakavci! Samo Jošua i Kaleb ostaju čvrsti u vjeri da, uzdajući se u Gospodina Boga, mogu ući u Zemlju obećanja.

- Samo s pouzdanjem u Boga, i njegovom snagom vođeni, možemo ići naprijed u životne izazove koji nas čekaju u budućoj službi. Nekada se poteškoće čine nesavladivima - treba se uzdati u Božju milost, a ne u svoje snage, tj. slabosti.

Prateći poziv *Samuela*, sudca izvan niza onih 13 sudaca, svi smo se mogli prisjetiti iskustva svoga vlastita zvanja. Nekada nam se čini da u svome srcu čujemo Božji glas sasvim jasno, a nekada nam je potreban *Eli*, svećenik u svetišću Šilu, da nam pomogne razlučiti što nam je činiti.

- Hvala Bogu na svim duhovnicima i poglavarima koji su nas do sada usmjeravali da naše

zvanje zrije, a ne gnjije. Molimo Boga i za naše buduće Elije, voditelje i učitelje.

Jedno je razmatranje bilo i o prvom kralju *Ša-ulu*, točnije, o njegovu poigravanju sa zvanjem. Kada je odbio slušati Gospodnji glas u sebi i Božje upute, i to u tri maha, od njega je odstupio dobri Duh, a prišao mu Zli duh pa ga zavodio u stranputice - sve do samoubojstva. Ako ne slušamo Božjega glasa u sebi, doći će neki drugi glasovi koji će nas zavesti u krive strane ovoga svijeta.

- Sv. Misa, ispovijed, časoslov, molitva, razmatranje Svetoga Pisma: evo svakodnevnih orijentira za pomoć da se ne izgubimo.

Razmišljali smo i o *Davidovu* zvanju i poslanju - motrili njegove uspjehe i lomove. Bog ga izabrao između sedmorice njegove braće. On - najslabiji i najneugledniji - postao kraljem, "po srcu" Božjem. Ako te Bog izabrao za kralja, Davide, ne znači da možeš raditi što hoćeš i kako naumiš. Ne zaboravi da sve što jesi - Božjim darom jesi, a ne svojim zaslugama. Ako me Bog pozvao u svećenike, nije to mojom zaslugom. Svatko ima svoj put - samo treba njime hoditi onako kako je volja Božja. Davidov nam primjer puno govori. Znao se David i uzoholiti i počiniti svakakvih zlodjela, ali se znao i iskreno poniziti i pokajati pred Bogom. Ovo nam je posvješćenje bilo dobar uvod u sljedeće:

- Protresli smo svoju savjest prema *Jobovu* ispitu savjesti. Budi iskren prema sebi i prema Bogu, ta znaš da je Njemu sve znano. Nisi gospodar svoga života, ni svoje savjesti. Bog je veći od našega srca! riječ Gospodnja. Ne postižeš svojom snagom ništa dobra, nego milošću Božjom - budi toga svjestan! U dobru se ne ponesi, a u zlu se ne poništi.

Nakon starozavjetnih razmatranja prešli smo na novozavjetna.

Pavlova vjera u Krista hrabri nas i jača. Bog sebi bira svoga najvećeg progonitelja i čini od njega najvećega misionara Crkve. Pavao će nas pratiti i u drugom dijelu duhovnih vježbi, kada budemo razmatrali njegove pastoralne Poslanice Timoteju.

Nakon Pavla gledali smo neke prizore *Ivana Krstitelja*. Zastali na njegovu zatočeništvu u tamnici. U najtamnijem i najtežem dijelu svoga života Ivan upada u krizu. Ako se Isus u Getsemaniju krvavim znojem znojio, kako ne će Ivan u tamnici vikati Gospodinu: Jesi li ti Mesija? Ivan

se izvukao iz krize, jer se Kristu obratio i od njega pomoć zatražio. Ivan je i u tamnici svjetiljka koja svijetli! Dao je Ivan nakon toga i svoj život za Istinu, za Krista. Eto zašto Preteča Mesijin. Preteča i u mučeništvu.

- Bit će kriza i u našem životu. Treba biti strpljiv i čekati Isusov odgovor. Tebe, sv. Ivane, molimo da nas zagovaraš u krizama i kušnjama našim, kako bi i naš život bio svjedočanstvo za Krista.

Četvrtoga dana promatrali smo *Petra* i njegovo apostolsko zvanje. Koliko je teško sjetiti se onoga Velikosvećeničkog dvorišta i Petrove zataje, toliko je poučno razmatrati susret uskrsloga Isusa i raskajana Petra na obali Genezaretskoga jezera. Tri puta Isus pita Petra ljubi li ga više nego drugi. Isus sve oprašta, Petre, samo budi iskren i ponizan. Zna Gospodin da ga Petar ljubi, zato i gradi Crkvu svoju na njegovoj vjeri dajući mu prvenstvo i vlasti i nauka.

- Moli za nas, sv. Petre, da budemo vjerni Kristu i Crkvi Njegovoj i prvenstvu Tvomu!

Prvi dio vježbi završili smo razmatranjem o *Mariji*. Ohrabrio nas je događaj u Kani - Marijin zagovor spasio je mladenca od neviđene sramote. Utječemo se Mariji za njezino posredništvo.

- Marijo, Majko naša, zagovaraj nas!

Mostar. Posljednja dva dana naših duhovnih vježbanja, 7. i 8. rujna, proveli smo pred dvjema Pavlovim Poslanicama njegovu učeniku *Timoteju*.

Dva predivna Pisma - deset poglavlja, deset razmatranja - koja je Pavao uputio svomu prijatelju Timoteju, "sinu u vjeri", prepuna su praktičnih savjeta, koja vrijede jednako i za naše živote i zvanja. Imperativ za imperativom: čuvaj, budi, kloni se, raspiruj! Kada je Krist u središtu, onda su sva prijateljstva i suradnje blagoslovljene. Dao Bog da i mi budemo ovako vrijedni pomoćnici našim župnicima i župljanima kao što je Timotej bio Pavlu.

- Sv. Pavle i sv. Timoteju, molite za sve nas!

Nakon gotovo šest dana duhovnih vježbi, krunice, križnoga puta, razmatranja o biblijskim zvanjima i o Poslanicama Pavlovim, obnovili smo želju za svećeništvom i s pouzdanjem u Boga idemo u službu koju Crkva stavlja pred nas. Svjesni smo da ima još puno toga naučiti i životno iskusiti. Treba se i dalje dati voditi i slušati Božji glas u srcu. Molimo svi Gospodaru žetve za radnike Njegove!

UZ DVADESETU OBLJETNICU BEATIFIKACIJE BL. ALOJZIJA STEPINCA

Mostar, 3. listopada 2018. - U subotu, 3. listopada 1998., u nacionalom marijanskom svetištu Mariji Bistrici sveti Ivan Pavao II., Papa, beatificirao je zagrebačkoga nadbiskupa, časnoga slugu Božjega kardinala Alojzija Stepinca. Ne samo beatificirao, nego proglasio i mučenicom. S radošću se sjećamo toga dana i s pouzdanjem molimo zagovor blaženoga mučenika Alojzija da Bog pomogne svojoj svetoj Crkvi u njezinim suvremenim kušnjama.

Komunistička napast i Stepinčeva savjest. Čitajući Nadbiskupovo montirano javno suđenje¹ - montirano zato što je sud dokazivao lažnu optužbu, a ne istinu - vođeno u Kačićevoj ulici u Zagrebu, od 30. rujna do 11. listopada 1946.,² na 136 stranica teksta preslušanja, gdje je postavljeno oko 666 pitanja - odnekud nam i taj broj poznat! - čitatelju upadaju u oči Stepinčevi odgovori ovoga tipa i tona:

- Ja ne smatram da sam izdao svoju Domovinu (str. 223).

- Moja je savjest mirna u tom pogledu (227).

- Bile su iznimne prilike, ali glavno je da smo očuvali svoju savjest čistom (245).

- Ja sam znao što je moja dužnost, i ja sam je izvršio (258).

- O tome će jedamput donijeti svoj konačni sud povijest (261).

- ... kada jedamput budu objavljeni svi dokumenti, i kada se bude moglo otvoreno, slobodno i ispravno pisati, sve će izaći na vidjelo (262).

- Savjest mi je potpuno mirna (*Buran smijeh u dvorani*), /str. 265/.

- Ja ne strepim pred nikakvom osudom (269).

- Nemam se čega stidjeti (327).

- Na sve ostajem sasvim miran (str. 355).

- Tako jedno 52 puta. Ako se tomu doda i onih 12 sličnih izreka u famoznom njegovu govoru na suđenju, 3. listopada 1946., od prve rečenice: Savjest mi je mirna, "makar se publika tome smijala", do posljednje rečenice: "ja ne trebam milost, savjest mi je mirna",³ onda je slika savjesti zagrebačkoga Nadbiskupa upotpunjena. Oni će svojim notornim lažima i klevetama tužiti Nadbiskupovu savjest koja je izvršila svoju dužnost, koja sebi ništa ne predbacuje, koja se ne boji objektivna povijesnoga suda, koja nema ni od koga srama, zato ni od koga straha! Savjest je Nadbiskupu bila najljepše ogledalo pravde. A Bog je tu Nadbiskupovu savjest nagradio izjavom Kristova Namjesnika na Mariji Bistrici, 3. listopada 1998., na 52. obljetnicu toga njegova Govora i svjedočenja. Bilo mu je, veli Papa, "draže prihvatiti patnju nego li izdati svoju savjest i iznevjeriti obećanje dano Kristu i Crkvi".

Svako doba ima svoje idololatrije, praznoglasje i reklame, svoje "panem et circenses" - žita i užitka! Plješće strastima i akrobacijama, izvikuje u dvoranama i na stadionima. Napast je u tome što nam trenutačna strast nudi kratkoročna i kriva rješenja, a trajna savjest dugoročna, vječna. Jučer senzacija, danas banalizacija. Tražimo li slavu od ljudi ili od Boga? Hoćemo li podilaziti strasti ili poštovati savjesti? - to je pitanje! Hoćemo li slijediti glas vjekovne mudrosti Crkve ili ćemo se boriti za pravo na antirazumne glasove i geste?

¹ M. STANIĆ (ur.), *SUĐENJE Lisaku, Stepincu, Šalicu i družini, Ustaško-Križarskim zločincima i njihovim pomagačima*, Zagreb, 1946., str. 219-355.

² L. ZNIDARČIĆ, *Alojzije Stepinac*, Zagreb, 1998., str. 84.

³ A. BENIGAR, *Alojzije Stepinac - hrvatski kardinal*, Rim, 1974., str. 582-588.

MISA ZAZIVA DUHA SVETOGA

Mostar, 10. listopada 2018. - U srijedu, 10. listopada 2018., studenti Mostarskoga sveučilišta sa svojim profesorima imali su priliku sudjelovati u katedrali u sv. Misi zaziva Duha Svetoga u prvom tjednu nove akademske godine. U početku je Mješoviti zbor Studija glazbene umjetnosti Fakulteta prirodoslovno-matematičkih i odgojnih znanosti pod vodstvom prof. Katje Krolo-Šarac otpjevao himan *Dođi Duše Presvete*, kao i sve druge pjesme za Misnoga slavlja. Euharistijsko je slavlje predvodio i studentima prigodnu riječ uputio biskup Ratko Perić, a s njim su koncelebrirali dr. don Marko Šutalo, predstojnik Teološko-katehetskoga instituta i župnik u Jablanici, i mr. don Mladen Šutalo, župnik Svetoga Ivana u Mostaru, obojica profesori na Institutu. Don Marko je u početku pozdravio sve sudionike, a don Mladen je na svršetku zahvalio svima koji su organizirali i sudjelovali u ovom Zazivu Duha Božjega.

Prenosimo biskupovu propovijed

Cijenjeni profesori i poštovani studenti Sveučilišta u Mostaru!

Pozdrav i želja. Dobrodošli u ovu katedralu Marije - Majke Crkve da vjernički sudjelujete u ovoj sv. Misi, Isusovoj žrtvi i gozbi, koju s vjerom i nadom u ljubavi prikazujemo Ocu nebeskomu i pod kojom zazivamo Duha Svetoga u početku novoga ciklusa vašega studijskog obrazovanja! Neka vas snaga Duha Božjega umno osvježuje i tjelesno okrjepljuje u vašem učenju i odgoju, nek vam sedam svojih dara dâ i nek vam ne da putem zlim! Poseban pozdrav onima koji nakon mature ove godine započinju svoj sveučilišni bolonjski proces na izabranu fakultetu. Zajedno i ponizno molimo svjetlo Duha Svetoga da u Božjoj dobroti i mudrosti pronađete smisao svoga postojanja i studijskog nastojanja u raznolikim osobnim kušnjama i društvenim ograničenjima.

Dar i uzdarje. Pred vama je budućnost kao nepoznata sfiga. A i nije! Treba vam *vjera* u izabrano zvanje, po sebi prati vas *rizik* sutrašnjega rezultata, ali vam je pri ruci nenametljiva a dohvatljiva *milost* Božja koja stupnjevano razotkriva tajne u vašem srcu i umu, i u ovoj prirodi i društvu. Svemogući Bog sve nas, u bilo kojoj dobi, oprema posebnim *talentima*, ne samo za svako-ga osobno nego i za zajednicu u koju nas sa za-

datkom poziva i postavlja. Stoga je nezaobilazna ova razmjena i dopuna dobara, *razuma* i *vjere*, mladosti i iskustva, upravo kao što se to događa u Euharistiji: dok mi Bogu na dar prinosimo plodove zemlje i rada ruku svojih, On te iste darove posvećuje i nama uzvraća kao duhovnu hranu i piće za život vječni.

Djela i riječi. Vi ste mladi prepoznata vrijednost koji s pravom očekujete, i nas starije obvezujete, da vam pristupamo s posebnom pozornošću i poštovanjem; da vam asistiramo u vašem intelektualnom rasvjetljenju i u svemu ljudskom izrastanju. Jer bez sklada duha i tijela, intelekta i srca, tvora i govora nema ni danas, a pogotovo sutra, izgrađena čovjeka, savjesno spremna preuzeti odgovornost za svoj život, za obitelj, društvo i Crkvu.

Znanost i religija. Vi imate prilike i zgode tijekom ove studijske godine, svatko na svome području znanosti za koju se opredijelio, razumski rasti u odgovornosti, tj. u savjesnu praćenju nastave i u polaganju ispita. Ne će biti iznenađujuće ako se u tom produbljenju spoznaja dogodi i poneki raskorak između onoga što učite - znanost tvrdi jedno, i onoga što vam se čini kao da vjera ispovijeda i Crkva naučava drugo. Zašto? - Iz jednostavna razloga što mladi ne pristupaju uvijek osobno, a još manje životno, daru i činu vjere, izvoru i sadržaju čitave stvarnosti. Umjesto osobna pristupa Božjemu djelu, vjera se i nauk Crkve promatraju kao oblik i obred bez sadržaja ili kao odbačena teorija za današnje dosege "ljudske pobjede znanstvene misli nad religioznim uvjerenjem!" A današnji odlomak iz Evanđelja, u kojemu nas Isus poučava kako moliti, jasno se čita potreba osobna pristupa: "Kada molite, govorite: Oče naš!" A otac nije prolazna kategorija. On je sadržaj ljubavi, brige, nepresušno vrelo nadahnuća i siguran oslonac. Pa i kada svojom ljudskom gestom i zapovijedu učini nešto što je u suprotnosti s njegovom temeljnom odrednicom, on uvijek ostaje otac. Ne budi dijete poput onoga petogodišnjaka kojemu je otac iz Njemačke donio rasklapalicu, koju mali treba sklopiti: netko je na velikom kartonu nacrtao ljudski lik, pa karton izrezao u pedeset dijelova. Složio u kutiju. Otac kupio kutiju i donio malomu da se igra i sastavlja. I mali se muči, gleda, veže, razmišlja, krivo stavlja, popravlja, s nekim dijelovima ne zna što bi,

dok konačno nakon nekoliko dana nije sve posložio. I da vidiš uskakivanja i vriske od njega po kući i dvorištu: Ja otkrio! Ja izumio! Ja povezao! Ja znanstveno uspio! Mali, na tom je kartonu neki slikar izradio lik ljudski. - Ali ja sam ga pronašao! Mali, netko je taj karton s likom izrezao na 50 komadića. - Ali ja sam ih složio! Mali, netko je taj karton donio iz Njemačke. - Ali ja sam uspio! Eto to je ta znanost, koja se igra s Božjim kartonima, s Božjim slikama i s Božjim evolucijama!

Ono što se događa s ovozemaljskim tjelesnim očinstvom ne može se u svemu preslikati na nebeskog Oca. Ali ono što jest nebeski Otac u svojoj pravednosti, providnosti i milosrđu, to bi trebao biti svaki ovozemaljski otac u svojoj pravednosti, providnosti i milosrđu. Tako isto ono što je pokatkada u prošlosti ili sadašnjosti, bio i jest neuspjio izričaj pojedinoga člana Crkve, ne umanjuje ono što su vjera i Crkva, kao najizvrsniji Očev dar, u sebi. I upravo zato Crkva je uvijek imala snage poreći neke teorije koje su pojedinci u njezino ime govorili ili odbaciti ono što su nedolično učinili, a što nekima danas služi kao dokaz nedoraslosti Crkve da odgovori na neka suvremena pitanja pa onda i njezina nesposobnost u odgoju i izgradnji suvremene mladeži.

Ako ćemo po istini govoriti, onda je nebrojeno više znanstvenih teorija, hipoteza i "neupitnih dokaza" koje je sama znanost pokopala kao naivne pokušaje i promašaje nego što je Crkva u svom pogledu na svijet i čovjeka na zemlji u nekom povijesnom trenutku izrekla. Pa ni danas ta posvećena teorija evolucije ne može se protumačiti bez sintetičke teorije, bez mutabilnosti, bez selekcije, bez genskoga pomaka, bez mikroevolucije, bez adaptivne radijacije, bez megaevolucije, bez molekularne evolucije. Sve sami oni kartonski dijelovi u rukama petogodišnjaka. Kada bismo i danas pokušali pobrojati sve one odbačene znanstvene teorije koje su punile sate školskoga i fakultetskoga obrazovanja, malo bi nam bio i jedan semestar kamo li kratak nagovor. Ne zaboravi, studente i studentice, Crkva, koja se uvijek oslanjala na dar

vjere, nikada nije prezirala zdrave znanosti koja je u službi duhovnoga i tjelesnoga razvoja čovjeka. Štoviše, ono što je u samoj sebi razvijala, to je uvijek i u društvu podupirala. Jer vjera i znanost imaju jedan te isti izvor, a to je sam Bog Stvoritelj kojega, po učenju i otkupiteljskoj Žrtvi njegova Sina, smijemo zvati Ocem, koji nas ne zaboravlja. "Može li žena zaboraviti svoje dojenče, ne imat sućuti za čedo utrobe svoje? Pa kad bi koja i zaboravila, tebe ja zaboraviti ne ću", čitamo kod Izaije proroka (Iz 49,15).

Mladi, vjera i razlučivanje zvanja. Stoga, dok danas zajedno molimo za Božji blagoslov na početku ove nove akademske godine, istodobno ste, mladi, pozvani da ovo razdoblje učenja i odgoja iskoristite i na osobnu duhovnu izgradnju. Ovo je danas potrebno istaknuti, jer se i u nas, kao uostalom i u drugim krajevima u kojima je vjera duboko ukorijenjena, sve više nastoji oko promjene odnosa mladih prema religiji uopće, a onda i prema pradjedovskoj vjeri. Sve snažniji bezbožni sekularizam iznimno se trudi da vjeru, ako je već u prvoj fazi ne može istisnuti iz mlade duše, onda svakako potisnuti u privatno područje.

Kako odgovoriti na ovu pojavu, obraniti se od ovoga nasrtaja? - Postoji samo jedan put, a to je osoban i dosljedan život po Evanđelju: Dobro čini, zla se kloni! Hodeći tim putom pridonosite i evangelizaciji prostora i vremena u kojem živite. Na potrebu evangeliziranja snažno nas poziva Crkva koja je sazvala XV. Opću redovitu sinodu biskupa, koja se ovih dana održava u Rimu pod naslovom: "Mladi, vjera i razlučivanje zvanja".

Crkva i društvo trebaju mlade snage fizički zdrave, duhovno jake i strukovno osposobljene. Na tom putu odrastanja Crkva po svojim svećenicima želi s vama ići u punoj istini i odgovornoj slobodi, u razlučivanju kukolja od pšenice, pokazujući Krista koji je Put, Istina i Život. Neka nam Duh Sveti podari ljubav prema stjecanju spasenosa znanja i nadasve života u vjeri, a Blažena Djevica Marija, hvaliteljica velikih Božjih djela, u svemu nam bude moćna zagovornica. Bilo tako!

VIJESTI KATOLIČKOGA INFORMATIVNOG UREDA MOSTAR

RUKOPOLOŽEN EPISKOP DIMITRIJE RAĐENović

Trebinje, 23. rujna 2018. - Ovoga ljeta u Eparhiji zahumsko-hercegovačkoj i primorskoj dogodile su se važne promjene na hijerarhijskoj razini. Na proljetnom zasjedanju Arhijerejskoga sabora Srpske pravoslavne Crkve, 9. svibnja 2018., dosadašnji vladika zahumsko-hercegovački dr. Grigorije Durić razriješen je službe u Hercegovini i imenovan episkopom frankfurtskim i sve Njemačke, a za novoga episkopa u Hercegovini izabran je arhimandrit Dimitrije Rađenović, nastojatelj manastira u Dužima kod Trebinja.

Vladika Grigorije ustoličen je 16. rujna ove godine u Düsseldorfu za novoga episkopa frankfurtskoga. Sveta liturgija hirotonije (biskupskoga rukopoloženja ili ređenja) i ustoličenje novoizabranoga arhijereja Dimitrija služena je 23. rujna 2018. u sabornom hramu Preobraženja Gospodnjega u Trebinju, a "narečenje" ili predstavljanje bilo je za vrijeme služenja svečane Večernje na samu uočnicu. Liturgijske obrede hirotonije predvodio je srpski patrijarh Irinej Gavrilović, a s njim su služili arhiepiskop cetinjski i mitropolit crnogorsko-primorski Amfilohije Radović i mitropolit dabrobosanski Hrizostom Jević te više episkopa iz Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Hrvatske i Srbije:

Atanasije Jevtić iz Trebinja, umirovljeni zahumsko-hercegovački;

Atanasije Rakita iz Mileševa - mileševski;

Joanikije Mićović iz Nikšića - budimljansko-nikšićki;

Teodosije Šibalić iz Prizrena - raško-prizrenski i kosovsko-metohijski;

Maksim Vasiljević iz Alhambre - zapadnoamerički;

Jovan Ćulibrk iz Pakraca - pakračko-slavonski;

Sergije Karanović iz Bosanskoga Petrovca - bahačko-petrovački;

Ilarion Golubović iz Zaječara - timočki;

Heruvim Đermanović iz Dalja - osječko-poljski i baranjski;

Metodije Ostojić iz Cetinja - dioklijski, vikarni episkop mitropolita Amfilohija;

kao i brojni arhimandriti, igumani, jeromonaši i mirski svećenici pristigli na ovu svečanost iz Hercegovine i iz susjednih eparhija.

Doznajući za imenovanje novoga episkopa u Hercegovini biskup Ratko Perić uputio je čestitke i vladiki Grigoriju za njegovo promaknuće za arhijereja Srpske pravoslavne Crkve u cijeloj Njemačkoj, sa sjedištem u Düsseldorfu, zahvaljujući mu ujedno na dosadašnjim susretima, suradnji i na svemu što su zajedno nastojali i činili za dobro povjerenih im Crkava, kao i čestitke novomu vladiki Dimitriju. Kao i prije 18 godina, za svečanost hirotonije i intronizacije vladike Grigorija, biskup se Ratko iz Mostara uputio u Trebinje, zajedno s kancelarom don Antom Luburićem, nevesinjskim župnikom, da bi nazočio istoj svečanosti vladike Dimitrija. Trebinjski župnik i biskupski vikar Trebinjsko-mrkanske biskupije don Ivo Šutalo, poslije sv. Mise u 10.00 sati, pridružio se katoličkoj delegaciji. Iz Dubrovnika je pristigao biskup Mate Uzinić u pratnji generalnoga vikara don Hrvoja Katušića.

Svečanost je započela u nedjelju ispoviješću vjere novoizabranoga episkopa nastavljena sv. liturgijom pod kojom je obavljena hirotonija, a nakon sv. Pričesti bilo je i ustoličenje novoga vladike, koji je 72. episkop ove Eparhije i koji je sudionicima slavlja i cijeloj Eparhiji uputio svoju pastirsku poruku, zahvalnicu Bogu, navodeći više puta probrane riječi sv. Pavla apostola.

Izabrani episkop Dimitrije, s krsnim imenom Savo, rođen je 12. studenoga 1976. u Cetinju. Djetinjstvo je proveo na Svetom Stefanu kod Budve, gdje mu žive roditelji s obitelji. Osnovnu je i srednju školu završio u Budvi, vojni je rok služio 1995./96. u Somboru i Užicu. U manastir Tvrdoš ušao je 2002., a već sljedeće godine zamonašen je uzevši ime Dimitrije. Za jeromonaha zaređen je 2005. u Trebinju. Diplomirao je na Bogoslovnom fakultetu "Sv. Vasilija Ostroškog i Tvrdoškog" u Foči 2012.

Kao tvrdoški jeromonah imenovan je 2015. nastojateljem (upraviteljem) manastira Duži. Na toj ga je službi zateklo izabranje za episkopa Eparhije zahumsko-hercegovačke i primorske.

Za svečanim ručkom u "Leotaru" u gradu održano je više zdravica i čestitki, u ime klera otac Radivoje Krulj iz Mostara, u ime Islamske zajednice u Hercegovini muftija Salem Dedović iz Mostara i više gradonačelnika, među kojima i Ljubo Bešlić iz Mostara. Biskup je Perić čestitao patrijarhu Irineju na kvalitetnoj prinovi u hijerarhijskom i pastirskom pogledu SPC-a, episkopu Grigoriju na njegovoj novoj službi u Njemačkoj i novozaređenom vladiki Dimitriju na promaknuću u Episkopa zahumsko-hercegovačkoga poželjevši mu da Duh Sveti, kojega je primio po rukama patrijarha i ostalih pravoslavnih hijerarha, ostane stalno djelatan u njegovu radu i životu.

SVETKOVINA SV. FRANJE

Čapljina, 4. listopada 2018. - Na svetkovinu sv. Franje Asižanina, zaštitnika župe Čapljina, 4. listopada 2018., slavljen je sv. Misa u Pastoralnom centru, koji su vjernici ispunili svojom molitvom i pobožnošću. Župnik i dekan čapljinski don Ivan Kordić pozvao je biskupa Ratka da predvodi slavlje na kojem se našlo još 15 svećenika. Don Dragan Filipović uvježbavao je župni zbor u pjesmi i glazbi. Ministranti su se uredno obukli i zauzeli svoja mjesta. A osobito je bilo ugodno vidjeti natrpane u prvim trima klupama s jedne i s druge strane tolike ovogodišnje prvopričesnike i krizmanike. Biskup je nakon čitanja sv. Evanđelja izgovorio propovijed o sv. Franji, njegovim Spisima i o njegovu Hvalospjevu stvorenja svemogućemu Gospodinu ili Pjesmi brata Sunca.

O Franji Asižkomu (1181.-1226.), velikomu Svetcu Katoličke Crkve, kojemu danas slavimo svetkovinu u čapljinskoj župi, usporedo s njegovim izvornim duhovnim bilješkama, išle su i maštovite legende, spisi koji su njemu pripisivani, a nisu njegovi bili niti ih je on potpisivao niti odobravao. Nije on ostavio pisanih velikih i učenih djela. Nije on ubrojen među naučitelje Crkve. Nije on čak isticao da njegovi sljedbenici i sljedbenice trebaju pohađati neke visoke škole i posvećivati se velikim studijskim istraživanjima, jer se bojao da to ne bi naškodilo poniznosti koja

mu je bila na srcu više nego svi akademski stupnjevi. Držao se one Pavlove: *Znanje napuhuje, a ljubav izgrađuje* (1 Kor 8,1).

To ne znači da on nije njegovao i studij, osobito prouku Svetoga Pisma, i to svesrdno preporučivao drugima. To da. I radovao se svomu suvremeniku i subratu Anti Padovanskomu (1195.-1231.) koji je bio profesor teologije u Bolonji i postao je naučitelj Crkve, 1946. Pa ipak, iako nije imao nekih visokih škola, Franjo je napisao nekoliko visoko-duhovnih knjižica, uradaka. A ta se njegova djela mogu razvrstati u četiri skupine, kako ih već Biblioteka Svetaca raspoređuje.¹ Mi ćemo ih nabrojiti i ukratko izložiti:

1 - Zakonodavni tekstovi ili *Pravilo Manje Braće*. Napisao je *Pravilo* koje je odobrio papa Honorije III., 1223. godine. Taj je Papa odobrio i Dominikanski red, 1216., i Karmelićanski red, 1226. godine. U spomenutom Franjinu *Pravilu* redovničkoga života nalazi se 12 članaka, koji se odnose na kandidate i članove Reda, od njihova ulaska u Red do misijskoga apostolata "među Saracenima i drugim nevjernicima". Napisao je također *Pravilo* za klarise, 1225. godine. Franjevačko je *Pravilo* uvelike izvorno, i s pravom se stavlja uz bok ostalih triju takvih *Pravila*: sv. Bazilija Velikoga, sv. Augustina Hiponskoga i sv. Benedikta opata. Što je Franjo pisao i drugima

¹ Bibliotheca Sanctorum, Rim, 1991., str. 1068-1072.

propisivao, toga se i on u životu držao. Ne može se živjeti bez pravila i bez reda. Pogotovo mi u Crkvi ne možemo živjeti ni bez zakona ni bez sustava. Tko živi tako nezakonski i nezakonito i druge zove da tako žive, taj nije samo neuredan, nego je pravi bezakonik. A tko se drži duhom i slovom pravila i reda, to je pravi redovnik i prava redovnica.

2 - Opomene i norme za redovnički život, ili *Oporuka sv. Franje* iz 1226. godine sa svim popratnim spisima koji odražavaju Svečev duh, nose značajne misli i dopuna su njegovim *Pravilima*.

3 - Pisma sv. Franje. Strogi i kritički proučavatelji pripisuju mu samo 5 takvih pisama, od mnoštva nesigurnih, sumnjivih, neautentičnih, lažnih, koja su mu se pripisivala tijekom vremena.

Prvo i drugo *Pismo* svim vjernicima 1215. godine,

treće svim klericima, naslovljeno *O poštovanju Tijela Gospodnjega*, 1222. godine.

četvrto upućeno generalnom vikaru (1221.-1227.) i poslije ministru Reda (1232.-1239.), fra Iliji, svomu nasljedniku, kako se treba ponašati prema franjevcima koji su nešto skrivili, 1223. godine, i

peto "fra Leonu" i "fra Antunu Padovanskomu", gdje između ostaloga piše: "Mojem predragom bratu Antunu, brat Franjo. Odobravam da predaješ teologiju braći, samo da, zbog toga studija, ne gasiš duha svete molitve i pobožnosti, kako je određeno u Pravilu".² Ovo čini, a ono ne propusti, pa će Bog blagosloviti. A ako si doktor iz Biblije ili teologije, a pokvarenjak iz kršćanskoga morala, nisi nikamo prispio, odnosno prispio si gdje je plač i škrgut zuba.

4 - Mistična djela molitava, hvalospjeva i slavopoja kao što su *Pohvale Bogu*, *Služba Muke Gospodnje*, 1224. godine, *Pozdrav krjepostima* koje on pozdravlja i promiče u svome Redu, *Pozdrav Blaženoj Djevici Mariji*, i *Pjesma brata Sunca i stvorenja*, jedini spis koji je očuvan na popularnom talijanskom jeziku umbrijskoga narječja. Ovdje se slažu i oni najstroži kritički duhovi koji se drže najozbiljnijih kriterija u odabiru autentičnih Franjinih spisa. Ima, razumije se, mnoštvo izreka, rečenica, slogana, pripisanih sv. Franju u raznim njegovim biografijama.

Mi se ovdje osvrćemo na *Pjesmu brata Sunca*. Najprije ćemo je pročitati, a potom kratko komentirati:

*Uzvišeni, svemogući, dobri Bože,
Tebi, pripada hvala i slava, čast i svaki blagoslov.*

*Samo tebi, Svevišnji, pripadaju,
a nijedan čovjek nije dostojan da to spomene.*

*Neka te, Bože moj, hvala svi stvorovi,
napose gospodin brat sunce,
jer sunce je dan i ono nam daje svjetlo.*

Ono je lijepo i bljeska velikim sjajem.

Ono, Svevišnji, nosi tvoju sliku.

*Neka te hvala, Bože moj,
brat mjesec i sestre zvijezde,
kojima podari sjaj, ljepotu, i mjesto na nebu.*

*Neka te, Bože moj, hvali brat vjetar,
i zrak za vedra i oblačna i svakog vremena,
kojim izdržavaš svoja stvorenja.*

*Neka te hvali, Bože moj, sestra voda,
koja je tako potrebna i ponizna, dragocjena i
čista.*

*Neka te, Bože moj, hvali sestra vatra,
kojom rasvjetljuješ noć,
koja je tako lijepa i vesela, čila i jaka.*

*Neka te, Bože moj, hvali naša majka zemlja,
koja nas hrani i izdržava,
koja proizvodi mnogovrsne plodove,
šareno cvijeće i trave.*

*Neka te hvala, Bože moj,
oni što praštaju iz ljubavi prema tebi,
što trpe slabosti i patnje.*

*Blago svima što ustraju u miru,
jer ti ćeš ih, Svevišnji, okruniti.*

*Neka te hvali, Bože moj, naša sestra tjelesna smrt,
kojoj nitko ne može izmaći.*

*Jao onima što umiru u teškim grijesima!
Blago onima što se nađu u tvojoj svetoj volji,
jer im druga smrt neće nauditi.*

*Hvalite Boga mojega i uzvisujte ga
i zahvaljujte i služite mu u svoj poniznosti!*

Rijetko je kada netko ovako jednostavno a zanosno pjevao. Dobro - *Evangelje* - to je posebna, božanska pjesma! *Psalmi* - to je božanski nadahnuti pjesma. Ponizni Franjo Asižanin kaže da je Bog uzvišen, svemoguć, ali on je ujedno dobar, dobrotiv prema svima. Znamo to upravo po sestri kiši i po bratu suncu. Stoga Svetac najprije poziva svakoga čovjeka da blagoslivlje Boga, da mu zahvaljuje i služi na zemlji, a na kraju *Pohvala* potiče sve ljude da to čine u "svoj poniznosti" svojoj. Ako nema toga predznaka poniznosti, skromnosti, sve će ispasti praporac što ječi i cimbal što zveči (1 Kor 13,1).

² Cvjetići sv. Antuna, Zagreb, 1995., str. 30.

Brat sunce, brat mjesec, sestre zvijezde, i sve četiri kozmičke sastavnice: brat zrak, sestre voda i vatra, i majka zemlja koja nas hrani, imaju svoju ljepotu, svoj sjaj i korist. Trebaju zahvaljivati Stvoritelju za dobročinstvo stvaranja u korist čovjeka, a na slavu Božju. Franjo ističe samo onaj divni vid tih stvorenja, dok su "dobre sluge", a ne govori o njima kada postanu "loši gospodari" i kada izmaknu čovjeku ispod nadzora i prometnu se u njegovu katastrofu kao što su: oluje, poplave, požari i potresi.

Tu se ljudi, pozvani na hvalu Boga, promatraju u sebi samima, kao spomen Božjega blagoslova za one koji čine dobro: u prvom redu oprostite-lje uvrjeda i nepravda, zatim patnike, koji u miru podnose fizičke bolove i moralne žalosti iz ljubavi prema Bogu, konačno mirotvorce, koji će se sinovima Božjim zvati. Sve to, ako ljudi poštuju Božje zakone i stupaju stopama Krista patnika i proslavljenika.

I na kraju pohvala Bogu zbog posljednje i sveopće ljudske sestrice, tjelesne smrti, koja je zlo-kobna samo za grješnike, a posve blažena za pravednike u Gospodinu.

Kritičari će bez sustezanja reći da je u svim ovim pohvalama izostao jedan bitan vid, a to je čovjekov rad u ovom Božjem djelu, i plodovi rada ruku ljudskih. Bog je dao čovjeku pamet i slobodnu volju da obrađuje zemlju, da iskorištava sunčevu

energiju, da uređuje hidrocentrale na rijekama, da buši tunele kroz brda, da suši močvare, a najviše da obrađuje svoju dušu po Božjem projektu. A Božji je projekt, Božja volja - naše posvećenje po obdržavanju Deset Božjih zapovijedi (kao 10 prstiju, pa ako nemaš palca, kao da nemaš ruke), po primanju Božjih sakramenata, po slušanju Božje riječi.

I mi zahvaljujemo Bogu za ovo veliko svetačko stvorenje koje se zove sv. Franjo, kojega je Bog svojom milošću i svetošću oblikovao, a on se dao obrađivati, i od njega učinio silna svetca po poniznosti, poučljivosti, po služenju, po hvali i slavi koju je Franjo iskazivao Jedinomu dostojnomu.

A sve završava ne na ovome nego na drugome svijetu. "Velike smo stvari obećali Bogu, još su veće obećane nama", veli veliki Asižanin. Ne boj se da će ti Bog ostati dužan i na ovom svijetu. Uzvratit će ti stotruko, i to s ovim progonstvima.

Ti se drži Franjinih uputa, opomena i pravila, kako se on držao Božjih zakona, zapovijedi i savjeta!

Ti budi na Božjoj strani, makar ti se činilo da davao trenutačno pobjeđuje svojim neposluhom, svojom mržnjom, svojom ohološću.

Ti živi u strpljivosti i vidjet ćeš kako Bog vodi narod svoj preko Crvenoga mora, preko Sinajske pustinje, između velikih neprijatelja.

Ti se drži Božjega zakona u ostvarenju Kraljevstva Božjega na zemlji, a Bog će tebi dodati sve ostalo. Božja je posljednja i pobjedonosna.

SV. KRIZMA U "ZNAKU NADE"

Tomislavgrad, 13. listopada 2018. - Na prijedlog i poziv duvanjskoga župnika fra Slavena Brekala biskup je Ratko za vrijeme "pučke" sv. Mise podijelio sakrament sv. krizme u Specijalnoj školi nazvanoj "Znak nade" u Kovačima, duvanjska župa, u subotu, 13. listopada 2018. u 11.00 sati. Bilo je petero kandidata za sv. potvrdu. Veliku dvoranu u Centru nade ispunili su roditelji, kumovi i rodbina krizmanika. S biskupom je koncelebrirao fra Slaven i o. Jozo Čirko, dominikanac, rodom iz Rašeljaka, župnik u Splitu.

Biskup je u propovijedi najprije spomenuo da se djeca krštavaju voljom i vjerom svojih roditelja koji preuzimaju svu odgovornost za njihov tjelesni odgoj i rast u vjeri. Crkva je imala najrazličitije prakse s obzirom na dijeljenje i primanje sv. potvrde. Pravoslavna Crkva i danas daje sv. krizmu/

miropomazanje zajedno s krštenjem maloj djeci. I to Katolička Crkva priznaje. Biskup je podsjetio i na svoju krizmu koju je primio u drugom razredu osnovne škole 1953. A Katoličkoj je Crkvi stalo da se sv. krizma dijeli u odraslijoj i svjesnijoj dobi koliko je to moguće. U nas je u Hercegovini danas pastoralno pravilo da se sakrament krizme ne dijeli školarcima ispod osmoga razreda osmogodišnje. Zatim je govorio o starogrčkoj praksi da se djecu, spriječenu u fizičko-psihičkom razvoju, izlagalo orlovima i drugim divljim životinjama na brdu Tajgetu. Tu bezbožnu i nemilosrdnu praksu preuzimaju i neke moderne države koje u parlamentima izglasavaju zakon da se eutanazijom ubija takvu djecu do 12. godine života. Naveo je primjer Isusa Krista koji je pokazivao najveće milosrđe prema djeci, i zdravoj i ranjenoj, jer su ona

potpuno ovisna o svojim roditeljima ili o srcima onih koja ih hoće prihvatiti. I sam se Isus poistovjetio s takvom djecom: "I tko primi jedno ovakvo dijete u moje ime, mene prima" (Mt 18,5). Spomenuo je i poučan primjer dvojice male braće koja su svaki dan izlazila u igru. Ali mlađi je brat bio paraliziranih nogu. Pa bi ga stariji brat, pučkoškolac, stavio na ramena i donio na igralište i tako svaki put vraćao kući, na ramenima. Jedan putnik upita starijega brata: "Mali, je li ti teško to breme?" Mali

mu smjesta odgovori: "Nije ovo breme, ovo je moj braco!" Ako prihvatimo svoga brata kao brata, onda nam on nikada ne će biti - breme!

Biskup je zaželio roditeljima i kumovima osobitu snagu Duha Svetoga u pomoći ovim mladim osobama u njihovu životu. Nema nikakve sumnje da će se i naše spasenje odlučivati na prihvaćanju ili neprihvaćanju ovakve naše braće i sestara.

Nakon sv. Mise priređen je domjenak u susjednoj dvorani.

DRUGI SPROVOD JELE KRIVODOLKE

Kruševo - Krivodol, 14. listopada 2018. - Već su prošle tri godine kako je kruševski župnik don Ljubo Planinić poduzeo ozbiljno istraživanje širih razmjera da dođe do stvarnih povijesnih podataka o Jeli iz Krivodola, filijali župe Kruševo kod Mostara, koja je u seoskoj tradiciji doprla do suvremenih dana kao "mučenica čistoće", najvjerojatnije iz razdoblja između 1695. i 1725. godine. Župnik je, obavijestivši Ordinarijat u Mostaru i poštujući civilne zakone i strukovne postupke u takvu slučaju, sretno došao do otkrića jedincata groba u Gabrušinoj ogradi na Krivodolu, gdje je 31. ožujka 2018. nađen kostur mlađe ženske osobe visine 163 cm prema omjeru nadkoljeničnih kostiju, a kojoj se na prednjoj strani moglo nabrojati 26 metalnih kopčica od prsluka. Budući da je tu od pamtivijeka bilo neko polutajno, više po noći nego po danu, hodočašće na "Jelin grob", zaključilo se da bi upravo to moglo biti njezino počivalište i njezini posmrtni ostatci. Župnik je zamolio stručnjake iz Mostara, Splita i Zagreba da reknu svoju na temelju kostiju, osobito zdravih zuba prema forenzičnim pravilima i rezultatima DNK-a. Pretražio je i broćanske crkvene matice rođenih, umrlih.

Srž povijesne priče: Jela je katolička djevojka koja je čuvala ovce u ogradi Gabruši. Osmanlija prolaznik ili namjernik pokušao je djevojku silovati. Ona se nasilniku oduprla, a on je djevojku na mjestu ubio. O svemu tomu župnik je izdao i knjižicu pod naslovom *Jelin grob*, koja je objavljena na dan njezina drugoga sprovoda u nedjelju, 14. listopada 2018. Ne znamo kakav je bio onaj prvi Jelin sprovod prije toliko vremena - možda je istinita predaja da su šestorica muškaraca pokopala Jelu nekoliko metara od njezine pogibije - ali ovaj nedjeljni sprovod bio je doista blagdanski

svečan i vremenski sunčan s dvjesta puta više i muškaraca i žena.

Župnik je zakazao sv. Misu na Krivodolu, na groblju koje je reljefno slično dolini Ezekielova viđenja suhih kostiju. Misu je predvodio biskup Ratko Perić, a s njim je koncelebriralo još pet svećenika, među njima i don Davor iz katedrale kojemu je majka od Marijanovića upravo iz toga Krivodola. Okupilo se mnoštvo puka Božjega, osobito mladih i djece, a došlo je i više skupina u narodnoj nošnji iz kruševske i iz susjednih župa i mjesta. Bilo je oku ugodno pogledati cijele redove djevojaka koje podsjećaju na Jelu Krivodolku s 26 kopčica na izvezenu narodnom prsluku.

U početku je župnik pozdravio kršćanski skup i istaknuo misao: *Jela nije zaboravljena, nije ostavljena!* A Jela u svom naravnom kosturu tu u sanduku, pred oltarom! A duša joj u vječnosti.

Biskup je **u propovijedi** govorio o kršćanskoj svetosti, osobito onoj koju Crkva priznaje i časti na oltaru, držeći se pri tome višestoljetnih pravila i kriterija.

Prvo je pravilo da se radi o spontanu i raširenu glasu svetosti ili glasu mučeništva dotične osobe u puku. Ako taj svetački ili mučenički glas u narodu nije spontan, nego spretno izazvan; ako nije raširen, nego je polumrtav ili ga uopće nema, Kongregacija za proglašenje svetih ne će ni glave okrenuti na takve slučajeve. Postoji spontan glas naroda da je neka osoba živjela svetačkim životom ili umrla mučeničkim izdisajem. Narod se privatno vere oko grobova takvih osoba s "mirisom svetosti", izražava svoje životne potrebe, preporučuje se dotičnim kandidatima beatifikacije, koji su bliže Bogu nego mi grješnici na zemlji. I tolike osobe doživljavaju da su u svojim "zavjetima" uslišane. Taj "vox populi - glas naroda", spontan osjećaj

vjernika, jest obično i "vox Dei - Božji glas", koji će onda Crkva znati mudro prepoznati, razborito pratiti, strogo po istini ispitivati i vrjednovati.

Drugo je pravilo, ako se radi o mučeništvu, da mučitelj ubija dotičnu žrtvu iz mržnje prema njezinoj vjeri u Boga, u Isusa Krista, zbog njezine pripadnosti Crkvi. Ako se to ne dokaže, sve je drugo uzalud. A sve je više takvih nasilničkih mučitelja - od vazda do sada - koji na razne načine zameću tragove svojoj mržnji na vjeru, a opravdavaju se da te zatvore i sudove poduzimaju zbog političkih motiva i gledišta svojih žrtava. Ma hajte, molim vas! Kao da smo djeca pa ne razlučujemo pobožne Mučenike i bezbožne mučitelje!

Treće je pravilo da se mučenik ili mučenica svjesno opredjeljuje za mučeništvo iz ljubavi prema Kristu, da gine za Božju zapovijed: Prvu, Treću ili Šestu, svejedno.

Dobro je da se preispituje prošlost takvih kandidata, da se svi legendarni sastojci ispuste, a pro-

nađe i prouči ono što se stvarno dogodilo i što i danas vjernicima može poslužiti kao kršćanski primjer u kušnjama života. Imamo u svojoj povijesti doista dosta istinskih svjedoka vjere i mučenica kršćanske čistoće da nam ne treba izmišljati mitove i legende!

Poslije misnoga blagoslova župnik je izmolio sprovedne molitve te se narod s biskupom i svećenicima uputio po nasutu putu prema Jelinu uređenu grobu u razmaku od oko 800 metara od krivodolskoga groblja. Mladi su nosili Jelin sanduk. Kod groba se završilo s molitvom i s blagoslovom Jelina groba. Svi su sudionici mogli proći pokraj otvorena Jelina groba s položenim lijesom, pozdraviti je stručkom cvijeća i zaželjeti joj blaženu vječnost u Bogu. Tu je i kućica za svijeće koje ne će vjetar raznositi nego će plamići i dalje biti znak vjere u Jelino i naše uskrsnuće.

JELE, NISI ZABORAVLJENA! NE ZABORAVI NI TI NAS PRED BOGOM!

PROSLAVA SV. MITRA NA OBLATU

Ravno, 26. listopada 2018. - Ravanjski župnik don Bernard Marijanović u petak, 26. listopada 2018., priredio je liturgijsko slavlje u čast sv. Mitru, kršćanskom mučeniku s početka IV. stoljeća, na brežuljku Oblatu pred Svečevom srednjovjekovnom kamenom crkvicom. Svetoga Mitra ili Demetrija jednako štuje i Katolička Crkva i Pravoslavne Crkve. Na balkanskim prostorima nekada je bilo do 200 crkava posvećenih ovom Mučeniku. Samo u Carigradu - devet!

Župnik je najprije u 16.00 sati pozvao narod na pobožnost Križnoga puta, kojemu se priključio i biskup Ratko s tajnikom don Perom iz Mostara. Bilo je oko stotinu sudionika. Prva postaja, s rimskom oznakom, počinje s glavne ceste s procesijom uz brežuljak. Dvije vjernice kod svake postaje čitaju sadržaj stajališta prerečen u pjesnički oblik, a župnik završava s Pomolimo se. Pjeva se, moli i živo sudjeluje. Jedan ministrant nosi križ, drugi svijeće, treći pojačalo. Dan sunčan s blagim lahorom. Završna molitva na Oblatu pred jubilarim križem iz 2001. godine. U 17.00 sati oblačenje u crkvi građenoj s početka XIV. stoljeća, 150 godina prije dolaska Osmanlija; a sv. Misa u dvorištu. Uz biskupa je župnik, a tajnik na raspolaganju za ispovijedanje vjernika.

Biskup u propovijedi podsjeća da je sv. Mitar došao do nas više u legendama nego u provjerenim životopisima. Ono što držimo pouzdanima: rođen je u uglednoj obitelji oko 270. godine u Solunu, mučen kao vojni službenik u Sirmiju, današnjoj Srijemskoj Mitrovici, 304. godine; a kosti mu prenesene u rodni Solun gdje se kao mučenik štuje od pamti vijeka. Crkva prepoznaje mučenika po tome što mu najprije narod spontano i privatno počinje iskazivati čašćenje; zatim ispituje i uvjerava se u mržnju neprijatelja prema vjeri mučenika i prema njegovoj vjernosti Kristu, i konačno ustanovljuje da je mučenik svjesno i svojevrijedno prihvatio mučeništvo, kao što je svoj križ prihvatio Gospodin Isus, najveći Mučenik na svijetu. Biskup je spomenuo don Mitra Papca, župnika u Gradcu, koji je kao zenički zatvorenik od 1946. godine poginuo u namještenoj željezničkoj nesreći 27. travnja 1951. u Slakovcima kod Vinkovaca. I tu ima elemenata mučeništva.

Poslije sv. Mise župnik je sve vjernike pozvao u drugi "Oblat", restoran uz cestu, kamo su ravanjske domaćice svojim darovima u čast sv. Mitra velikodušno počastile sve sudionike slavlja s načelnikom ravanjske općine Andrijom Šimunovićem na čelu. Ugodan razgovor i pjesma.

Sveti Mitre, sa svoga Oblata zagovaraj kod Boga ravanjsku župu!

SVETKOVINA SVIH SVETIH

Mostar, 1. studenoga 2018. - Na poziv katedralnoga župnika msgr. Luke Pavlovića mjesni je biskup Ratko Perić na svetkovinu Svih Svetih, 1. studenoga 2018. u 11.00 sati, zajedno s istim župnikom, te župnikom Sv. Petra i Pavla fra Božom Milićem i katedralnim župnim vikarom don Davorom Berezovskim, slavio sv. Misu pred novom kapelicom na groblju "Masline" u Mostaru.

Okupio se silan svijet na groblju, uglavnom kod okićenih grobova svojih najbližih. Nakon župnikova pozdrava svima sabranima na maslinском groblju i zahvale onima koji su pomogli sagraditi novu kapelicu kao i onima koji su uredili širi pristup kapelici s glavne ceste, biskup je izmolio blagoslovnu molitvu i poškropio stakla kapelice. A prije Prikazanja blagoslovio je i novi drveni pomični oltar. Kapelica je ograđena staklom da ima svjetla sa svake strane tako da se može lako pratiti sve što se u njoj odvija. Ipak za ovu zgodu oltar je iznesen pred vrata kapelice. Gotovo stalno rominjanje kiše kao da je naznačivalo obilan Božji blagoslov s nebesa.

Biskup je u propovijedi, podsjetivši na prvi članak Vjerovanja: da je Bog stvoritelj vidljivoga i nevidljivoga svijeta, spomenuo da svako svjesno i slobodno stvorenje mora proći Božju provjeru na kojoj će ponizno priznati svoju ovisnost o Bogu ili će se oholo od Stvoritelja udaljiti i tako za svu vječnost unesrećiti. Ljude čeka trostruko stanje

nakon smrti. Jedni, koji su na ovome svijetu svjesno i namjerno Bogu okrenuli leđa, izabrali su put koji vodi onamo gdje je "plač i škrgut zuba"; druge, koji su se na zemlji savjesno držali Božjih zapovijedi, čeka ulazak u "radost Gospodara" svoga; a treći, koji nisu tako grijeshili da zaslužuju paklene muke, ali ni tako dobro djelovali da odmah zaslužuju rajsko blaženstvo, prolaze kroz vatrenu patnju u kojoj se pročišćuju njihove duše. Živi mogu pomoći pokojnima u fazi njihova pročišćenja. Najviše molitvom, osobito prikazivanjem sv. Mise. Vjernici napose mole sve Svete, proglašene i neproglašene, da pomognu iz svoje "slavne Crkve" onima koji su u "trpećoj Crkvi" u čistilištu i u "vojujućoj Crkvi" na zemlji. Ljudi ne mogu nikako shvatiti da jednaka sudbina može čekati onoga koji je svega svoga života sijao smrt oko sebe, i onoga koji je svega svoga života sijao dobro oko sebe. Božji je sud spontan cilj i zahtjev ljudskoga razmišljanja i djelovanja.

Biskup je u pismu župniku odredio da nova kapelica bude namijenjena u čast Svih Svetih. Neka svi Blaženi i Sveti zagovaraju sve vjerne mrtve da svi ugledaju lice Božje, i neka pomognu i svima vjernima živima da svojim vjerovanjem i djelovanjem na ovome svijetu duše njihove postignu život vječni u nebu, kojima će se o Sudnjem danu pridružiti i uskrsla tijela, kako nas poučava posljednji članak Vjerovanja.

SV. MISA ZA POKOJNE SESTRE

Bijelo Polje, 3. studenoga 2018. - U dogovoru s provincijalkom s. Zdenkom biskup je Ratko 3. studenoga 2018. s početkom u 15.00 sati slavio sv. Misu u samostanskoj kapelici Školskih sestara franjevaka u Bijelom Polju kod Mostara. Sveta Misa za sve pokojne sestre, njihove pokojne roditelje i rodbinu i za sve preminule dobročinitelje Provincije. Okupio se velik broj sestara iz svih kuća i filijala, došli i brojni ukućani da se pomole za preminule sestre, članice ove zajednice od davne 1899. godine.

Biskup je u početku rekao da sa zahvalnošću slavi ovu sv. Misu preporučujući duše svih sestara, kojih tjelesa počivaju na Grubanu u Bijelom

Polju ili bilo gdje pokopana širom Hercegovine i svijeta.

Na svršetku je s. Provincijalka izrazila zahvalnost Bogu na njegovu daru i ovoga zemaljskoga i vječnoga života kao i sabranim sestrama i predvoditelju Euharistijskoga slavlja.

Prenosimo glavne misli iz biskupove homilije: Braćo i sestre!

U Starome Zavjetu izraelski izabrani narod vodio je više krvavih ratova, a jedan od najznačajnijih bijaše onaj domovinski ili oslobodilački, od 168. do 165. godine prije Krista, poznat po imenu braće Makabejaca, hrabrih boraca. I cijela je knjiga o tome napisana, štoviše, dvije. Mi smo

malo prije pročitati odlomak odnosno 3 retka iz 2. Makabejaca 12, 43-45. Pa ćemo o tome.

Juda, knez izraelski, sabra oko dvije tisuće srebrnih drahmi i poslao u Jeruzalem da se prinese žrtva okajnica za grijeh.

- Jedan od sedam braće Makabejaca, po imenu Juda, knez izraelski, sa svojom braćom, nikada nije zaboravio dvije stvari: - prvo, da je Bog onaj koji je izvojevao i darovao tolike pobjede onima koji s njime surađuju, i - drugo, čovjek je i u suradnji s Bogom ipak slab, grješan, nekorektan, malodušan, ponekad i bezdušan, i zato je dužan tražiti oprostjenje i od Boga i od bližnjega svoga. Iako i za rat postoje neka pravila i konvencije kojih se treba držati, ipak se počine svakakvi zločini, i s jedne i s druge strane. Knez je Juda ovdje poduzeo veliku akciju. Skupio je čak 2000 srebrnih drahmi i poslao ih u Jeruzalem da se pribave žrtve/janji i prikažu kao okajnicu za počinje grijehe njegove i njegovih vojnika. Duboka vjera na djelu da Bog oprašta grijehe na onome svijetu s pomoću žrtava prikazanih na ovome svijetu.

Učinio je to vrlo lijepo i plemenito djelo, jer je mislio na uskrsnuće.

- Sve što vojskovođa čini, ne radi samo na uspomenu na prošlost, nego to poduzima radi budućnosti i vječnoga života na koji će svi ljudi svojim tijelima uskrsnuti: dobri na vječnu nagradu, a zločesti na trajnu propast, na dramatičnu opstojnost bez sadržaja. U tadašnjim vjernicima jasna je misao i vjera u uskrsnuće tijela o Sudnjemu danu.

Jer da nije vjerovao da će pali vojnici uskrsnuti, bilo bi suvišno i ludo moliti za mrtve.

- Ovdje se izričito spominje ne samo žrtva nego i molitva za pokojne. Molitva može proisteci samo iz vjere. A vjera je usmjerena na uskrsnuće tijela. "Vjeruješ li ovo?", pita Isus Martu i Mariju s obzirom na ponovno buđenje njihova brata Laza-

ra. Ako nema vjere u uskrsnuće, veli Sveto Pismo, onda je suvišno i ludo moliti za mrtve. Ako nema vječnoga života, onda ništa ne vrijedi ni ovaj zemaljski život koji u toliko ljudi tragično završi. Mi u kanonu svete Mise točno označujemo za koje mrtve molimo: "za vjerne mrtve", za one "koji su preminuli u Božjem milosrđu", za one "koji preminuše u miru Krista tvoga", za one "kojih je vjera, Bože, samo Tebi znana...". Ne molimo za one koji su u paklu.

K tome imao je pred očima najljepšu nagradu koja čeka one koji usnuše pobožno. Svakako, sveta i pobožna misao.

- Najljepša nagrada koju čovjek uopće može primiti jest ona koju podjeljuje milosrdni Bog: uskrsnuće na život vječni, i to nakon svih muka podnesenih strpljivo i pobožno na ovome svijetu. Pa mi pravo i znamo što je zemaljska nagrada tek nakon dobra truda i znojna rada. Znamo što bi moglo biti uskrsnuće tek nakon svoga zemaljskoga nestanka i smrti.

Zato je za pokojne prinio žrtvu naknadnicu, da im se oprostite grijesi.

- Da se dođe u stanje uskrsnuća, treba ući na vrata oprosta, što ga uvrijeđeni čovjek podjeljuje svomu uvrjeditelju, neprijatelju. Bog je ostavio još jedna pokrajnja vrata, tj. da i drugi mogu prikazivati žrtve i moliti Boga da se dotičnomu pokojniku mogu oprostiti grijesi.

Mi danas prikazujemo sv. Misu za sve sestre ove Provincije. Zahvaljujemo svim sestrama za sve dobro koje su učinile na ovoj zemlji. Zahvaljujemo i svima onima koji su njima i u čemu pomogli. Mi za njihove sestrarske duše prikazujemo ovu Kristovu sv. Misu u kojoj su one sudjelovale za svoga života. Neka im ona bude zalag buduće slave. I pomogne za uskrsnuće od mrtvih i za život vječni.

8 DIPLOMIRANIH I 8 PRVOSTUPNIKA

Mostar, 15. studenoga 2018. - Teološko-katehetski institut u Mostaru, visokoškolska ustanova priznata od Svete Stolice i priključena Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Sarajevu, u svojoj 31. godini djelovanja, svečanom je akademijom proslavio svoga zaštitnika sv. Alberta Velikoga, 15. studenoga 2018., podjelom diploma *prvostupnicima* religijske pedagogije i katehetike: Franciski Alerić, Maji Babić, Marijani Bebek, Matei Čavar,

Josipi Gašpar, Dini Kljenaku, Dragani Pehar i Danijeli Vukoji, te *magistrima* religijske pedagogije i katehetike: Ivani Bebek, Kristini Biokšić, Suzani Buntić Pejak, Maji Crnjac, Katarini Lauc, Ivani Matić, Aniti Puljić i Gabrijeli Sušac. U odsutnosti dekana Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Sarajevu, dr. Darka Tomaševića, diplome je studentima uručio, uz njihovu prethodnu prisegu, dr. Marko Šutalo, predstojnik Instituta, a dekana je

predstavljala s. Bernarda dr. Horvat, profesorica kanonskoga prava na KBF-u. Dvije su studentice posebno pohvaljene zbog izvrsnih studijskih rezultata: Josipa Gašpar i Katarina Lauc, kojima je podijeljena Spomenica biskupa Žanića *In memoriam* u povodu njegove Stolitnice rođenja (1918.-2018.), a koji je prije 30 godina kao dijecezanski ordinarij utemeljio današnji Teološki institut.

Svečanosti su nazočile akademske vlasti s dr. Zoranom Tomićem, rektorom Sveučilišta u Mostaru, i političke vlasti s dr. Nevenom Hercegom, predsjednikom Vlade HNŽ-e. Oba su predstavnika u početku pozdravila sudionike akademskoga skupa.

Pjevao je Mješoviti zbor Teološkoga instituta uz pratnju Katedralnoga orkestra pod vodstvom don Nike Luburića. Solo je pjevao *Ave Maria* i *Gospodin je Pastir moj* Karlo Miličević uz klavirsku pratnju prof. Marijane Pavlović.

Glavno predavanje održao je dr. Dubravko Turalija, profesor Staroga Zavjeta na KBF-u u Sarajevu, pod naslovom: *Stari i novi prijevodi Biblije*, u povodu 50. obljetnice hrvatskoga prijevoda Svetoga Pisma u Zagrebu, 1968. godine.

Biskup je Ratko u svome pozdravu govorio o Šesnaestero veličanstvenih Blaženika i Svetaca, koji su u vrhunskom stupnju proveli Božju riječ u svome životu.

U **Vatikanu** se od 5. do 28. listopada 2008. održala Biskupska sinoda pod predsjedanjem pape Benedikta XVI. Naslov teme: *Riječ Božja u životu i poslanju Božjega naroda*. Papa je izdao posinodsku pobudnicu "Verbum Domini" [Riječ Gospodnja] koja obuhvaća 124 broja i 382 bilješke.¹ Papa je u 48. broju te pobudnice među 16 izričito spomenutih imena Blaženih i Svetih, koji su se u dvotisućljetnoj povijesti Crkve istaknuli kao iznimni i uzorni ne samo slušatelji nego i izvršitelji Riječi Božje u svome životu i poslanju, nalazi i blaženi Alojzije Stepinac, zagrebački nadbiskup i kardinal, kao Kristov svjedok i mučenik pred bezbožnim komunizmom. Tu su i sve četiri glasovite svete Terezije: Španjolka, Francuskinja, Njemica i Albanka. Evo tih 16 veličanstvenih:

1. - Sv. Antun (251.-357.), opat, koji je pošao u egipatsku pustinju kada je čuo Isusove riječi: "Hoćeš li biti savršen, idi prodaj što imaš i podaj siromasima pa ćeš imati blago na nebu! A onda dođi i idi za mnom!" (Mt 19,22). Mladić od 18 godina sve je prodao - a imao je veliko imanje - sve dao siromasima i za Isusom pošao. Preminuo je u 106. godini. U pustinji je s Biblijom proživio 88 godina!

2. - Sv. Bazilije Veliki (329.-379.), Kapadočanin, utemeljitelj monaštva na Istoku - po njemu prozvani bazilijanci i bazilijanke - tumači da je pravi vjernik onaj koji se usklađuje s Božjom riječju ne dodajući ni jotu u Zakon i ne izbacujući ni jotu iz Zakona!

3. - Sv. Benedikt iz Nursije (480.-547.), u Italiji, utemeljitelj monaštva na Zapadu - benediktinaca i benediktinki - u Svetom Pismu vidi *normam rectissimam* - najispravniju odredbu života i djelovanja. Njegovo je glasovito pravilo *ora et labora* - moli i radi - dva krila našega moralnog djelovanja.

4. - Sv. Dominik (1170.-1221.), Španjolac, utemeljitelj i prvi general Dominikanskoga reda, svugdje je nastupao kao "evanđeoski čovjek", i riječima i djelima.

5. - Sv. Franjo Asiški (1181.-1226.), utemeljitelj i prvi general Franjevačkoga reda, kada je kao mladić čuo da Krist traži svoje sljedbenike koji trebaju ostaviti zlato i srebro, torbu i štap (Mt 10,9-10), rekao je da želi biti upravo takav Isusov učenik: slijediti Isusa u stopu. Izvan Isusove stope ne stupa.

6. - Sv. Klara Asiška (1193.-1253.), utemeljiteljica ženskoga reda po pravilima sv. Franje - general-ka klarisa. Bilo joj pravilo i ideal: opsluživati sveto Evanđelje doslovno i bez dodatna komentara.

7. - Sv. Ignacije Lojolski (1491.-1556.), utemeljitelj i prvi general Družbe Isusove, poput zrake svjetla koje izvire iz Riječi Božje nastupa "u svom traženju istine i u duhovnom rasuđivanju". On je protumačio pravilo sv. Benedikta: Tako **moli** kao da sve ovisi samo o Bogu, a tako **radi** kao da sve ovisi samo o tebi!

8. - Sv. Terezija Velika (1515.-1582.), Španjolka, Židovka, obnoviteljica Karmela, u svojim mističnim doživljajima čuje Isusovu riječ da "sve zlo svijeta dolazi zato što se istine Svetoga

¹ *Verbum Domini* [Riječ Gospodnja], posinodalna pobudnica, hrv. prijevod, KS, dok. br. 159, Zagreb, 2011.

Pisma ne poznaju jasno". Sve je u Svetom Pismu rečeno što nam je u životu potrebno da postignemo život vječni.

9. - Sv. Ivan Marija Vianney (1786.-1859.), župnik arški u Francuskoj, znao je u ispovjedaonici ostajati po 17 sati. A u ispovjedaonici vjernici su više plakali nego se ispovijedali.

10. - Sv. Ivan don Bosco (1815.-1888.), Talijan, utemeljitelj salezijanaca, u svojim spisima ima oko 6.000 biblijskih navoda. Taj je ne samo pisao nego i disao snagom Biblije.

11. - Sv. Terezija Mala (1873.-1897.), Francuskinja, karmelićanka, svoje zvanje otkriva u 12. i 13. glavi Prve Poslanice Korinćanima: ona želi biti kapljica ljubavi u srcu Crkve.

12. - Sv. Pio iz Pietrelcine (1887.-1968.), kapucin; nosio je stigme 50 godina, od 1918. koje su mirisale - "odor sanctitatis"; beatificiran 1999., kanoniziran 2002.

13. - Sv. Josemaria Escrivà (1902.-1975.), utemeljitelj Opus Dei - Božjega Djela. Blaženik od 1992., svetac od 2002.

14. - Sveta Terezija iz Kalkute (1910.-1997.), podrijetlom Albanka iz Skoplja, blaženica od 2003., svetica od 2016.

Na dva posljednja mjesta nalaze se moderni svjedoci: "i mučenici nacizma i komunizma, koje, s jedne strane, predstavlja sveta Terezija Benedikta od Križa (Edith Stein), redovnica karmelićan-

ka, a, s druge strane, blaženi Alojzije Stepinac, kardinal i zagrebački nadbiskup", veli papa Benedikt XVI. u spomenutoj pobudnici.

15. - Sv. Terezija Benedikta od Križa (1891.-1942.), Njemica, Židovka, svjedokinja suprot totalitarističkom nacizmu. Godine 1933. stupila u Karmelski red. Prebjegla u Nizozemsku, odatle 1942. dovedena u Auschwitz, gdje je ubijena u plinskoj komori između 8. i 11. kolovoza 1942. Beatificirana 1987., kanonizirana 1998.

16 - Blaženi Alojzije Stepinac (1898.-1960.), mučenik, bedem protiv bezbožna komunizma. On je objedinio dvije biblijske rečenice u životu i crkvenoj službi, onu iz Očenaša: Budi volja tvoja (Mt 6,10), i iz Psalma (25,2): U Tebe se, Gospodine, uzdam, ne daj da se postidim ikada (25,2).

Zaključak. Zahvalni smo papi Benediktu XVI. koji je uvrstio blaženoga Alojzija među ove velikane koji su riječju i životom odjelotvorili božansko biblijsko pravilo o ljubavi i križu u svome životnom pozivu. Veliku je čast iskazao i hrvatskomu narodu. Nije blaženik samo svjedok pred komunističkim bezbožnim terorom nego svjedok Božje Riječi, Evanđelja.

I vi, poštovani Prvostupnici i Magistri Teološkoga instituta - i vas je šesnaestero - budite poput ovih Veličanstvenih koji su ostvarili Isusovo Evanđelje u stopu i u jotu!

ZAVRŠILI STUDIJE

MAGISTRIRAO DON JOSIP ČULE

U lipnju ove godine svećenik Mostarsko-duvanjske biskupije, don Josip Čule, postdiplomski student na Teološkom fakultetu Papinskoga Gregorijanskoga sveučilišta, položivši uspješno propisane ispite, postigao je stupanj magisterija iz dogmatske teologije. Voditelj mu je bio prof. don Nunzio Capizzi. Naslov magistarskoga rada:

Spomenčin na Isusa između sjećanja i svjedočenja

(*Memoria Jesu tra ricordo e testimonianza*)

"Spominji se Isusa Krista, uskrsla od mrtvih, od potomstva Davidova - po mojem Evanđelju" (2 Tim 2,8).

Uz *Uvod* (str. 5-7), *Zaključak* (str. 85-87) i *Bibliografiju* (str. 91-96) nalazi se *corpus* istraživalačke radnje koja je raščlanjena u tri poglavlja: objekt memorije ili spomenčina, subjekt spomenčina i primatelj spomenčina. Veza između poglavlja jesu tri ključne riječi: identitet Isusa Krista, spomenčin Crkve i svjedočenje Crkve pred svijetom.

Prvo poglavlje (str. 9-32), pod naslovom *objekt spomenčina* (Isus Krist uskrsl od mrtvih, potomak Davidov) polazi od kristologije odozdol i želi predstaviti povijesni identitet naše vjere putem načela: *et-et* (i-i). Istinsko poznavanje Isusa Krista uključuje povijest i vjeru. Nakon kristologije odozdol, od utjelovljenja, ide se prema uskrsnuću, prelazi se na kristologiju odozgor koja osvjetljava zemaljski život Isusa Krista i svu povijest. Zapravo, samo nakon uskrsnuća učenici su shvatili što je Isus činio i govorio tijekom svoga ovozemnoga života. U tom trenutku njihovo se iskustvo Isusa Krista očituje u njihovu svjedočenju. Prvo poglavlje, stoga, želi odgovoriti na pitanje tko je *taj* Isus (Djela 2,32).

U **drugom poglavlju** (str. 33-64), pod naslovom *subjekt spomenčina* jest Crkva i njezino svjedočenje za *toga* Isusa. Subjekt je spomenčina Crkva odnosno zajednica onih koji su pozvani u bilo kojoj egzistencijalnoj situaciji slijediti, s povjerenjem i poslušnošću, Isusa Krista, vjernoga svjedoka Boga Oca. Želi se pokazati kako Crkva svjedoči za *toga* Isusa i kako *taj* Isus stavlja Crkvu u položaj da se treba uvijek obnavljati - "semper reformanda". Primatelj svjedočke djelatnosti Crkve jest svaki čovjek koji je u potrazi za Bogom i svojim konačnim ispunjenjem: vječnim životom u zajedništvu s Bogom.

U **trećem poglavlju** (str. 65-84), odredišni primatelj spomenčina jest odnos između Crkve i svijeta i novosti koju Crkva donosi ovomu svijetu. Crkva, svjedokinja, jest ona koja stoji kao treća realnost između dva subjekta, stavljajući ih u odnos, tj. nalazi se kao treća između objekta svjedočenja i njegova primatelja. Ovaj svjedočki odnos bitno se temelji na slobodi triju subjekata koji su u životnoj igri.

Crvena nit koja ujedinjuje ova tri poglavlja jest **spomenčin na Isusa**. Živo sjećanje na Isusa Krista, utjelovljena, raspeta, umrla i uskrsla, mijenja svjedoka a preko njega i primatelje. To je sjećanje koje od našega života čini svijetlu prozirnost Isusa Krista. To je sjećanje Crkve preko kojega Kraljevstvo Božje postaje već nazočno u povijesti.

Svoju radnju novi magister - *licentiatus in sacra theologia* - temelji na Svetom Pismu, na Crkvenom učiteljstvu do suvremenih Vrhovnih svećenika, na priznatim tumačima Svetoga Pisma.

DIPLOMIRAO BOGOSLOV DOMAGOJ MARKIĆ

Bogoslov Mostarsko-duvanjske biskupije, student Teološkoga fakulteta Papinskoga Gregorijanskoga sveučilišta u Rimu, Domagoj Markić, na svršetku pete godine filozofsko-teološkoga studija uspješno je položio sve ispite, napisao uradak (*elaborato*) od 45 stranica i tako postigao diplomu iz teologije, 20. lipnja 2018. Mentor mu je diplomatske radnje bio francuski svećenik iz Tuluza, voditelj ureda na Kongregaciji za katolički odgoj, msgr. Philippe Curbelié. Donosimo kratko predstavljanje toga rada koji je imao specifičnu metodologiju.

Sažetak diplomskoga rada

Završna godina teološkoga studija na sveučilištu *Gregorijani* karakteristična je po tome što se u prvom semestru prati tzv. *sustavni seminar*, kojemu je svrha pregledati šire područje teologije tražeći sintezu (za razliku od ostalih tematskih seminara koji su koncentrirani na užu temu), a u drugom semestru *konzultantski seminar* u svrhu pisanja diplomskoga rada. Kako će ovi seminari izgledati, više ovisi o samom profesoru negoli o studentu.

Prof. Philippe Curbelié odlučio je spojiti ova dva seminara u jedan, tako da studenti kroz cijelu godinu imaju susrete s raspravama te ujedno kroz akademsku godinu pišu završni rad. Tema seminara jest: *Teološka istraživanja i Učiteljski nadzor nakon Drugoga vatikanskoga koncila (Ricerche teologiche e vigilanza magisteriale dopo il Concilio Vaticano II)*. Zadatak je pozornim čitanjem tekstova *Kongregacije za nauk vjere i Međunarodne teološke komisije* dati odgovore na prije određena pitanja koja profesor stavlja pred studenta. Svrha je diplomskoga seminara dvojaka. S jedne strane, želi pomoći studentu, na kraju teološkoga studija, utvrditi poznavanje jasnih granica u okviru kojih može temeljiti svoju osobnu teološku sintezu, a, s

druge strane, želi mu pomoći prepoznati pitanja koja su i dalje otvorena.

Tako se Domagojeva diplomatska radnja sastoji od sljedećih poglavlja, koja su obrađivana na razrednim sastancima gdje su pojedini studenti, uz pomoć mentora, tražili crkvene tekstove i o njima raspravljali i davali odgovore na ova pitanja.

FUNDAMENTALNA TEOLOGIJA:

- Postoje li kriteriji koji su uvijek valjani za katoličku teologiju?
- Kako raspoznati istinitost očitovanja *osjećaja vjere* (sensus fidei)?
- Kako tumačiti dogme?
- Što je to nauk koji Crkveno učiteljstvo naučava da ga valja smatrati definitivnim?

Kako vrjednovati privatnu objavu?

TRINITARNA TEOLOGIJA I KRISTOLOGIJA

- Može li se govoriti o ljudskoj osobi Isusa Krista?
- Što se može reći o sadržaju znanjâ i spoznajâ Krista, Boga i Čovjeka?

Kako Bog izvodi spasenje?

EKLEZIOLOGIJA

- Može li se doista Crkva pozivati na Isusovu volju kao na svoje utemeljenje?
- Može li se apostolsko nasljedstvo poistovjetiti s apostolstvom koje je zajedničko cijeloj Crkvi?
- Može li se govoriti o sveopćoj Crkvi kao o zbroju partikularnih Crkava?
- Može li Crkva moliti za oprostjenje prošlih grijeha svojih članova?

TEOLOŠKA ANTROPOLOGIJA

- Koji je temelj ljudskoga dostojanstva?
- Koje je dostojanstvo žene?
- Koje je dostojanstvo ljudskoga tijela?
- Kako artikulirati evangelizaciju i ljudsko promaknuće?

Na svih ovih 16 pitanja Domagoj je, kao i ostali studenti, odgovarao s pomoću dokumenata koje je izdala Sveta Stolica, ponajviše Kongregacija za nauk vjere i Međunarodna teološka komisija.

DIPLOMIRAO BOGOSLOV PETAR FILIPOVIĆ

Bogoslov Mostarsko-duvanjske biskupije, student Filozofsko-teološkoga instituta Družbe Isusove u Zagrebu, koji je afiliran Papinskom sveučilištu Gregorijani u Rimu, Petar Filipović, na svršetku pete godine studija uspješno je položio sve ispite, napisao diplomsku radnju od 47 stranica i tako postigao diplomu iz teologije, 20. rujna 2018. Mentor mu je diplomske radnje bio o. Antun Volenik DI, profesor pastoralne teologije na spomenutom Institutu. Donosimo kratko predstavljanje toga elaborata.

Sažetak diplomskoga rada

Diplomska radnja nosi naslov *Lewisove Kronike iz Narnije kao pomagalo biblijskom pastoralu*. Rad je podijeljen, uz Uvod, Zaključak i Literaturu, u 5 dijelova:

1. Životni put Clivea Staplesa Lewisa, 1898.-1963. (str. 3-8);
2. O samim *Kronikama* (str. 9-14);
3. Prvi dio *Kronika* (str. 14-25);
4. Procjena druge knjige iz Lewisova niza (str. 26-35);
5. Primjena knjiga u biblijskom pastoralu mladih (str. 36-42);

Zaključak i Literatura.

Clive Staples Lewis rodio se 1898. u Belfastu, u Sjevernoj Irskoj, kao drugo dijete u obitelji. U desetoj godini života umire mu majka Florence i time se njegov život počinje upućivati u drugom smjeru. Već tada "postaje" ateist i kao takav živi sljedećih 20 godina. Tek 1931. vraća se vjeri u Krista (postaje i ostaje anglikanac do smrti) i počinje aktivno djelovati kao kršćanski apologet, branitelj vjere. Izdaje brojna djela, popularna među kršćanima diljem svijeta, i tako ulazi među najznačajnije kršćanske autore 20. stoljeća. Neka su mu djela prevedena i na hrvatski u splitskom Verbumu: *Velika Rastava* (2011.), *Četiri ljubavi* (2012.), *Problem boli* (2015.), *Pisma starijeg đavla mlađem* (2015.), *Kršćanstvo nije iluzija* (2016.). Uz to su značajni i njegovi govori na radio postaji BBC upućenoj Kraljevskom ratnom zrako-

plovstvu u Drugom svjetskom ratu. K tomu, on je bio aktivan i u dijalogu s ateistima i agnosticima, pogotovo u okviru *Sokratskoga kluba*, tj. društva gdje se argumentirano raspravljalo o Bogu.

Nakon dugogodišnjega rada na području apologetike vjere, 1950-tih godina počeo je pisati sedmodijelni fantastični niz dječjih izdanja. Upravo taj niz knjiga i njihova svrha jest predmet ovoga diplomskoga rada. Vodile su se, naime, brojne rasprave oko motiva nastanka samih knjiga, jer su nastale nedugo nakon povijesno zabilježene rasprave Lewisa i 20 godina mlađe Elizabeth Anscombe. Iako ugledan profesor i utjecajan apologet, te je raspravne večeri doživio neuspjeh koji je godinama poslije doživljavao kao razlog preusmjerenja "dječjoj literaturi". Spomenuti događaj doista je teško pao Lewisu, ali ne može se reći da je to razlog nastanka dječjih knjiga jer ih je već prije toga spremio i planirao napisati i objaviti.

Ono što je značajno za spomenute knjige jest velika količina biblijskih sličnosti, tj. autor je u svoje priče uključio nemalen broj događaja koji se podudaraju sa svetopisamskim tekstovima. Priče u kojima središnje mjesto zauzima lik lava Aslana simbolizira lik Isusa Krista, a najznačajniji događaji, analogni Svetom Pismu (prisutni u prve dvije knjige koje su predmet rada) jesu: Postanak, istočni grijeh; Judina izdaja Gospodina, muka, smrt i uskrsnuće te se uz to obrađuje i pitanje Objave i navješćaja Evanđelja.

Na kraju se donosi zaključak da su *Kronike* plod dugogodišnjega vjerskog zalaganja autora te da su one same prožete njegovim prijašnjim znanjem i proučavanjem teologije. Stoga su plastični prikazi svetopisamskih događaja, zaogrnuti u "mitski" plašt, ali i pojednostavljena tumačenja teoloških pitanja, poželjni u biblijskom pastoralu nižih uzrasta uza stalan nadzor vjeroučitelja.

Magistru don Josipu i diplomantima Petru i Domagoju molimo od Boga obilje pastoralna rada, duhovne radosti i višnje milosti u životu, daljnjem studiju i izabranu svećeničkom zvanju!

PREDSTAVLJANJE KNJIGA

ŽANIĆEV ZBORNIK

Studenci, 5. listopada 2018. - Župnik i ravnatelj Biskupijskoga svetišta Presvetoga Srca Isusova u Studencima don Ivan Štironja poduzima Veliku devetnicu Srcu Isusovu: za svaki prvi petak u mjesecu poziva misnika koji predvodi Euharistijsko slavlje i održi kratku propovijed. Pozove i sve vjernike iz župe, osobito mlade, školarce, ovogodišnje pripravnike za prvu ispovijed, sv. Pričest i krizmu. Prigoda za sv. ispovijed. Za prvi od devet prvih petaka, 5. listopada 2018., pozvao je biskupa Ratka i tom zgodom upriličio predstavljanje Zbornika biskupa Žanića kojemu je ove godine u svibnju svečano obilježena Stoljetnica rođenja. Župnik je na početku protumačio da želi za ovu Veliku devetnicu imati tri velike nakane: naknadu za uvrjede Božjemu veličanstvu, skrb za bolesne i brigu za mlade da se po naravnu zovu odazivaju u obiteljski život, a po posebno milosnu zovu u duhovni svećenički ili redovnički život. Za vrijeme sv. Mise pjevao je župni zbor Vrelo života.

Biskup je za vrijeme sv. Mise govorio o evanđeoskom odlomku (Lk 10,13-16) u kojem je prikazano kako je Isus prokleo tri galilejska grada: Korozain, Betsaidu i Kafarnaum. Zašto? Zato što su ostali gluhi, ravnodušni, nezainteresirani, bašmebrigaški za sva čudesa koja je Isus učinio u tim gradovima. Da su se u poganskim mjestima Tiru i Sidonu dogodila takva veličanstvena znamenja kao u Korozainu i Betsaidi, ti bi gradovi sjedjeli u kostrijeti i pepelu, i činili pokoru. A oni su prezreli milost Božju, odbacili Riječ Gospodnju, **uvrijedili** osobu Isusa Krista Sina Božjega. Eto zašto im je Isus doviknuo: "Jao tebi, Kotorozaine! Jao tebi, Betsaido!" A ne zaboravimo: iz te su Betsaide bila rodnom barem petorica apostola: Petar i brat mu Andrija, Jakov i brat mu Ivan, i Filip.

Isus je činio čudesa nad **bolesnicima**. I ako je išta tako očito Božje, to je zdravlje koje Bog daje

bolesnicima. Bolesnici su se dizali zdravi na Isusu riječ, na znak ruke, na mig oka. To građanima Korozaina i Betsaide nije bio uvjerljiv razlog. Samo su odmahnuli rukom i otišli za svojim poslom. Nisu upoznali trenutka Božjega pohoda.

Isus je prokleo i Kafarnaum koji se uzoholio do neba. "Do u podzemlje ćeš se strovali", reče mu Gospodin. Eto kakva sudbina čeka one koji se ne obraćaju, koji ne čine pokore i ne prihvaćaju Božje riječi i milosti. Možda su se **mladi** u Kafarnaumu najviše uzdigli zbog svoje mladosti, zdravlja, kose i odijela, vanjskoga znakovlja. A duša? A srce? A životna razboritost i mudrost?

Nakon sv. Mise bilo je predstavljanje Žanićeva Zbornika. Najprije je govorio biskup osvrćući se s jednom ili više rečenica na svaki članak, a onda je uzeo riječ don Željko Majić, generalni vikar i glavni urednik Zbornika. Donosimo don Željkov prikaz:

U VJERI, NADI I LJUBAVI

Ove godine, točnije, 20. svibnja, navršilo se 100 godina od rođenja blagopokojnoga msgr. Pavla Žanića, mostarsko-duvanjskoga koadjutora (1970.-1980.) , rezidencijalnoga biskupa i apostolskoga upravitelja Trebinjsko-mrkanske biskupije (1980.-1993.). U ovoj sretnoj prigodi, naš mjesni biskup msgr. Ratko Perić, u dogovoru sa suradnicima, odlučio je da cijela godina, od 20. svibnja 2017. do 20. svibnja 2018., bude posvećena proučavanju života i djela ovoga hrabroga Pastira naše mjesne Crkve. Godina biskupa Pavla Žanića, pod njegovim prezbiterskim i biskupskim geslom "U vjeri, nadi i ljubavi" svečano je, u ime Božje, sv. Misom za pokoj njegove duše, otvorena u petak, 19. svibnja 2017. u 18.00 sati, u župnoj crkvi sv. Petra apostola u Kaštel Novom, njegovoj župi rođenja i sprovoda. Sv. Misu predvodio

je msgr. Marin Barišić, nadbiskup splitsko-makarski, a prigodnu riječ uputio msgr. Ratko Perić. Prije sv. Mise, u 17.00 sati, biskupi i pristigli svećenici, zajedno s rodbinom, prijateljima i poštovateljima biskupa Pavla, pohodili su Pokojnikov spomen-grob na mjesnom groblju sv. Stjepana i molili za sve vjerne mrtve.

U Okružnici, kojom je najavio "Godinu biskupa Žanića", biskup je Ratko izrazio nakanu i ciljeve: "da se ova godina posveti prouci života i djela ovoga vrijednog pastira naše Crkve i odana sina Apostolske Stolice. Biskup se Žanić pokazao kao neumoran širitelj Kraljevstva Božjega, propovjednik Istine i promicatelj kršćanske obitelji. Želimo vrjednovati teološko-crkvene i pastoralno-karitativne pothvate koje je on poduzimao i rješavao, a koji su i danas aktivni i plodove daju:

- Izgradnja i dovršenje katedrale Marije Majke Crkve u Mostaru;

- Crkva na kamenu - tada, u vrijeme pisanja Okružnice: 438, a danas već 454 broja;

- Istoimena izdavačka kuća - u vrijeme pisanja Okružnice 144 naslova, a danas 152;

- Teološki institut - do sada oko 250 diplomiranih vjeroučitelja;

- Biskupijski caritas: s ustanovama i projektima Dječji vrtić, Centar za mlade, Rehabilitacijski centar, Obiteljsko savjetovište, Mirjam, Nazaret, Emanuel, Betlehem, Betanija. Itd.

- Katehetski ured. Kler: od brige za svećeničke kandidate do Svećeničkoga doma. Itd."

Kao jedan od najizvršnijih načina da se odgovori na postavljene ciljeve, odlučeno je da se sustavno obrade "pothvati i djela biskupa Pavla koja su i danas aktivna i plodove daju" te rezultati prouke i istraživanja najprije objave u posebnom dodatku našega mjesečnika Crkva na kamenu, nakon čega je priređen i ovaj Zbornik koji večeras predstavljamo. Cilj nam je bio i ostao: da se ovoga velikana naše mjesne Crkve i vremena ne samo otrgne zaboravu nego još više zahvali dobromu Bogu što se svijeca njegova života koju je sam Bog upalio na dan njegove biskupske posvete u Mostaru, 2. svibnja 1971. godine, nije ugasila, nego u njegovim djelima i danas svijetli na slavu Božju i na korist Božjega puka naše mjesne i partikularne Crkve, ili, kako je to na dan primopredaje upravom biskupijama, 1. kolovoza 1993., zahvalio naš biskup Ratko:

- što je u posluhu Svetom Ocu iz svoga Splita, u kojemu je uživao osobit svećenički i propovjednički ugled, došao u ovu našu hercegovačku osebnju sredinu;

- što je pokazao svoju djelatnu ljubav prema ovoj mjesnoj Crkvi, prema biskupu Petru Čuli, prema kleru i dijecezanskom i redovničkom, prema svim vjernicima i ljudima;

- što se u rješavanju problema, inače podobro nagomilanih u ovoj hercegovačkoj Crkvi, držao zakona Božje pravde i ljubavi, uputa Svete Stolice i nadljudske strpljivosti;

- što je herojski branio čast Bogorodice Marije zauzimajući se i šireći njezino pravo štovanje i pobožnost;

- što je junački stajao ispred katedrale posvećene Majci Crkve, čvrst u vjeri u Božju providnost, gledajući kako mu u ognju apokaliptičkih razarača gori i biskupska plaća, i sav biskupski inventar, i ruši se katedrala, taj velik plod i spomenik i njegova nesebična zalaganja;

- što je u vrijeme svoje uprave hercegovačkim biskupijama zaredio trideset svećenika koji su inkardinirani u ove naše dijeceze, dvanaesticu poslao na daljnje teološke studije.

Ovomu još dodajemo te jednakom snagom vjere i ljubavi Bogu zavalimo na onomu što je biskup Ratko rekao u Okružnici, spominjući vidljiva zamašna i povijesna i providonosna djela koja i danas plodove donose: za Biskupijski caritas, za Teološki institut, za Katehetski ured, za Pastoral obitelji, za Crkvu na kamenu, za neumorno obilaženje biskupija u svjedočkom učiteljstvu i podjeli posvetne-sakramentalne milosti.

Kratak pregled Zbornika

Budući da se biskup Ratko u svom osvrtu kratko zadržao na svakom članku, ovdje predstavljamo samo kratku strukturu Zbornika.

Knjiga - Zbornik radova o biskupu Pavlu Žaniću, naslovljen: *U vjeri, nadi i ljubavi - Stoljetnica rođenja biskupa Pavla Žanića (1918.-2018.)*, ukupno broji 400 stranica i podijeljen je na 4 dijela. Za tisak ga je priredila naša izdavačka kuća Crkva na kamenu. Naslovnu je stranicu osmislio grafički dizajner ing. Miro Raguž, a u nakladi od 1000 primjeraka otisnuo širokobriješki Suton. Koristimo i ovu prigodu da iskreno zahvalimo svima koji su se utkali - bilo spisateljski, urednički ili tehnički - u ovaj hvalevrijedan rad o našem blagopokojnom biskupu i njegovu djelu.

Nakon *Predgovora* koji je napisao vrhbosanski nadbiskup i metropolita, kard. Vinko Puljić i uvodnih riječi priređivača, na slijedećih 250 stranica (1. dio: Radovi o inicijativama i pothvatima

biskupa Pavla Žanića) ispisani su tekstovi trinaestorice autora s istim brojem naslova. U ovom dijelu nastojali smo zahvatiti i obraditi važnije teme koje su obilježile biskupsku službu ovoga vrijednoga i uzornoga predstojnika katoličke i apostolske vjere u Hercegovini.

U drugom dijelu nalaze se misli - propovijedi biskupa Ratka Perića koje je izgovorio tijekom proteklih 18 godina prigodom smrtovdana blagopokojnoga biskupa Pavla (11. siječnja). U tim propovijedima biskup Ratko posebno ističe kršćanske krijeposti biskupa Žanića, i one bogoblične (vjeru, ufanje i ljubav) kao i one stožerne (razboritost, pravednost, jakost i strpljivost).

U trećem dijelu Zbornika prenesena su dva intervjua koja je biskup Pavao, umirovljenik, dao *Crkvi na kamenu*, kao i razni prigodni govori koji osvjetljaju život biskupa Žanića te posebno istaknuta Žanićeva proslava 25. obljetnice biskupstva, 1996. godine.

U četvrtom dijelu, svojevrsnom *Dodatku*, svjesni da pokatkada slika govori više od riječi, donijeli smo i fotodokumentaciju kojom smo ukratko prikazali njegov životni put i djelo.

Ovdje valja reći kako ovo nije prvi Zbornik o biskupu Pavlu. Naime, 1992. izišao je zbornik naslovljen: *Istina oslobađa - Zbornik biskupa Pavla Žanića*, koji je priredio msgr. Tomo Vukšić, osobni tajnik biskupa i tajnik Biskupije (1986.-1988.), a danas biskup i vojni ordinarij u BiH, a riječ je o člancima biskupa Žanića. Stoga ovaj je Zbornik svojevrsan nastavak, ali i produbljenje prouke i pouke biskupa Pavla. Nastavak, jer, kako već rekosmo, u trećem dijelu donosi ono što smo smatrali potrebnim zabilježiti nakon njegova umirovljenja 1993. godine do smrti 2000. godine;

produbljenje, jer se po prvi put - nadamo se ne i posljednji - sustavno i studiozno zahvatilo u njegov lik i djelo.

Ako Bog da, za koji dan izići će još jedna knjiga posvećena njemu u čast: memento - sjećanje - spomenica, *In memoriam - 100. obljetnica rođenja msgr. Pavla Žanića*, u kojoj donosimo izvješća, u riječi i slici, sa zahvalnoga Misnoga slavlja i Akademije u prigodi 100. obljetnice biskupa Pavla i zaključenja njegove Godine.

Predajući upravu Biskupija svomu nasljedniku msgr. Periću, u prigodnom intervjuu Crkvi na kamenu, biskup je Žanić rekao: "Predajem upravu biskupije svom nasljedniku. Samo službeno napuštam biskupiju. Napuštam upravu, ali ne prestajem moliti za biskupiju. Molim i molit ću svaki dan kronicu Srca Isusova za svoga nasljednika, za sve svećenike, redovnike, redovnice, njihov pomladak, za puk kršćanski. Znam da novi biskup stavlja 'ruke na muke', kako se ono kaže, ali od srca ga preporučujem milosti Božjoj. Podjeljujem svima svoj apostolski blagoslov".

Vjerujemo da nas i danas, kada stoji pred Licem Svevišnjega na nebesima, biskup Pavao zagovara i za nas neprestance moli. A mi na sav njegov predani rad i molitve uzvratimo proukom djela i nadasve molitvom za njegovu plemenitu dušu i da, konačno, dignemo ruke s nepotrebne muke i cijelo svoje biće poklonimo Gospodinu. Da i nas, poput njega, učini neumornim širiteljima Kraljevstva Božjega, propovjednicima Istine, promicateljima kršćanske obitelji, graditeljima crkvenoga mira i jedinstva i istinskim štovateljima naše nebeske Majke, koju je on na poseban način častio i slavu joj širio.

MEĐUGORSKI FENOMEN RAZLIKOVATI PŠENICU OD KUKOLJA¹

Razlikovanje vijesti. Zadarski nadbiskup i predsjednik Hrvatske biskupske konferencije msgr. Želimir Puljić, komentirajući neke suvremene medijske napise, nedavno je podsjetio na riječi pape Franje koji je u ovogodišnjoj poruci za Svjetski dan sredstava društvenoga priopćavanja upozorio na *fake news*² - lažne vijesti, kojima se očito služi ne samo "žuti tisak", najčešće s ciljem da čitatelje zbuni i obmani, a nerijetko i obeshrabri ili jednostavno na sebe privuče pozornost.

Zadaća crkvenih medija. Kada se radi o Crkvi i crkvenim medijima, usudimo se reći i o onim katolicima koji su se profesionalno opredijelili da prate život i rad Crkve i o tomu izvješćuju javnost, ova vrsta novinarstva trebala bi im biti potpuno strana. Naprotiv, jedan od njihovih razloga postojanja trebao bi biti pobijanje neistina, laži, podmetanja i klevetanja. Čime? Istinom i samo istinom. Jer, govori Gospodin: "ako ostanete u mojoj riječi, uistinu, moji ste učenici, upoznat ćete istinu i istina će vas osloboditi" (Iv 8,31-32). A Crkva je "stup i uporište Istine" (1 Tim 3,15). Ako to nije, onda je i nema.

Nedvosmisleno stajalište Biskupskog ordinarijata u Mostaru. Mostarsko-duvanjski biskup, msgr. Ratko Perić, primivši msgr. Henryka Hose-
ra, Apostolskoga vizitatora za župu Međugorje, i Apostolskoga nuncija u BiH, msgr. Luigija Pezzuta, još je jednom, u svojoj biskupskoj savjesti, "nedvosmisleno ponovio trajno stajalište Biskupskog

ordinarijata u Mostaru, tj. prethodnoga biskupa ordinarija Pavla Žanića (1980.-1993.), i sadašnjega, da na temelju brojnih ispitivanja ne drži vjerodostojnim nijedno 'ukazanje', nijednu 'poruku', nijednu 'tajnu', nijednu 'pergamenu', o čemu su mjesni Biskupi redovito izvješćivali Svetu Stolicu i katoličku javnost",³ te jasno dodao da u "ta nevjerodostojna ukazanja 'međugorskoga fenomena' uključena su i ona navodna u prvih sedam ili deset dana 1981. godine, o čemu je dijecezanski Biskup dao obrazložen prilog, već objavljen na hrvatskom,⁴ engleskom i na talijanskom jeziku." Uostalom i sam Sveti Otac u više se navrata izrazio da mu se "međugorska ukazanja" ne čine vjerodostojnima: "Gospa je majka, nije ravnateljica poštanskoga ureda, da šalje poruke svakoga dana" (14. XI. 2013.).⁵ "Ova moda: Gospa kao super-zvijezda, kao protagonistica koja sebe stavlja u središte, nije katolička", razlučuje Papa Gospu istinsku od neistinske (25. XI. 2016.).⁶ "Ja preferiram našu Gospu kao majku, našu majku, a ne Gospu kao voditeljicu telegrafskog ureda koja šalje poruke u određeno vrijeme" (13. V. 2017.).⁷

Istinsko poštovanje prema odluci Svetoga Oca. A prije nego što je iznio nedvosmisleno stajalište, i pred Vizitatorom i pred Nuncijem, Biskup je isto tako nedvosmisleno izrazio "poštovanje prema odluci Svetoga Oca Pape Franje o imenovanju msgr. Hose-
ra Apostolskim pohoditeljem u župi Međugorje, očitovao mu spremnost

¹ Osvrt objavljen na internetskoj stranici Crkve na kamenu, 28. srpnja 2018. Budući da članak prenosi trajno i nedvosmisleno stajalište Biskupskog ordinarijata u Mostaru o "međugorskom fenomenu", objavljujemo ga i u Službenom vjesniku.

² *Službeni vjesnik*, Mostar, 1/2018., str. 11-13

³ "Susret Apostolskoga vizitatora i Apostolskoga nuncija s mostarskim dijecezanskim biskupom", u: *Službeni vjesnik*, 2/2018., str. 261.

⁴ "Međugorska 'ukazanja' u prvih sedam dana", u: *Službeni vjesnik*, 1/2017., str. 115-118.

⁵ *Službeni vjesnik*, 3/2013., str. 309.

⁶ *Službeni vjesnik*, 1/2017., str. 313-314.

⁷ <https://narod.hr/kultura/sto-je-papa-franjo-doista-rekao-o-medugorju-izvorni-tekst>

u potrebnoj suradnji i zaželio mu obilnu Božju pomoć u apostolskoj vizitaciji".⁸ O sadržaju razgovora izvijestio je u prvom redu katoličku javnost, ali i sve zainteresirane, putem biskupijske mrežne stranice. Ovu vijest velika većina portala prenijela je bez komentara.

Medijske reakcije. Bilo je, međutim, i medijske reakcije, što je bilo i očekivati. Ovdje se zadržavamo na reakciji novinara D. Pavičića, koji je u Večernjem listu, 25. srpnja 2018., objavio članak naslovljen: *Vatikan u Međugorju ispravlja propuste mjesne Crkve*. Činimo to i iz razloga što se sam *Večernjak* hvali kako su njegove vijesti brze, točne i kvalitetne, a sam kolumnist sebe predstavlja kao vjernika pa prema tomu, kako sami sebe predstavljaju, ne bi se trebali ubrajati među *fakeovce*. Je li tomu tako, neka prosude čitatelji.

Uvažavajući literarnu slobodu, ne možemo se oteti dojmu kako kolumnist svomu čitateljstvu sugerira da na katedri mostarskih biskupa sjedi čudan čovjek: "Moraš biti ludo hrabar ili hrabro lud da bi papinom upravitelju, na posljednjoj postaji njegova puta za Međugorje, u Mostaru, sasuo u lice kako ondje nema ničega, da je sve izmišljeno, da je međugorski fenomen laž, čak i da je nevjerodostojno i onih prvih sedam dana, za koje se pročulo kako ih je posebna komisija za Međugorje kardinala Camilla Ruinija proglasila autentičnim. Papa, dakle, šalje poljskog nadbiskupa mons. Henryka Hosera u Međugorje, jer ondje nema ničega, ništa se ne događa i nikome nije potrebna pomoć Vatikana, ajme!" Ostavimo po strani, i njemu na dušu, novinarovo etiketiranje mostarskog biskupa i zadržimo se na sadržaju.

On svjesno izostavlja - pred sobom je imao cjelovitu izjavu Ordinarijata u Mostaru - nije li to *fake*? - izraženo poštovanje prema odluci Svetoga Oca Pape Franje o imenovanju msgr. Hosera Apostolskim pohoditeljem. Isto tako on prešućuje - drugi *fake*! - da je Biskup nedvosmisleno **ponovio** trajno stajalište Biskupskog ordinarijata u Mostaru, da se na temelju brojnih ispitivanja u Međugorju ne radi o nadnaravnim ukazanjima, a što je do sada jedino službeno crkveno stajalište⁹ i o čemu su, jednako on kao i njegov predšasnik, "redovito izvješćivali Svetu Stolicu i katoličku javnost." Što su to trebali crkveno odgovorni ljudi: protokolarno ispiti kavu, ili ući u bit "međugorskoga fenomena"? Novinar Apostolskog vizita-

tora proglašava "papinim upraviteljem", što je treći *fake*! Naime, crkveni zakon jasno određuje i razlikuje službe u Crkvi. Kada se ukaže potreba, Vrhovni svećenik i Sveta Stolica slobodni su, i bez konzultiranja s mjesnim ordinarijem ili u pojedinim institucijama s odgovornom osobom, poslati posebna izaslanika ili vizitatora. Svi oni koji su imali priliku pročitati ili čuti Autograf pape Franje - Dekret kojim msgr. Hosera šalje u župu Međugorje jasno je da ga Papa imenuje vizitatorom - pohoditeljem, a ne administratorom - upraviteljem. Jednako Apostolski nuncij u BiH i Apostolski vizitator za župu Međugorje nisu smatrali potrebnim na sv. Misi nazočne vjernike, ali ni širu crkvenu javnost, upoznati sa sadržajem *Dokumenta u prilogu* u kojemu su sadržane ovlasti, obveze i način obavljanja povjerene mu zadaće *ad nutum Sanctae Sedis* - to jest dok ga Sveta Stolica ne opozove. Biskup je uvjeren da je prvotna zadaća, uz pastoralnu skrb vjernika, **utvrđivanje istine o Međugorju**, a ne kao što je isti kolumnist odmah po imenovanju pisao kako će se msgr. Hoser zdušno posvetiti gradnji i infrastrukturi, ne samo u crkvenom prostoru nego i u samom mjestu uključujući uređenje cesta, vodovoda, električne mreže i povećanje smještajnih kapaciteta. I upravo stoga što mostarski Biskup ulogu i poslanje Vizitatora smatra crkveno-pastoralnom, kojoj je temelj i ishodište Istina i doktrinarna jasnoća, Vizitatora nije upozorio na komunalne probleme, nego na ono što je crkveni problem već 37 godina i kojim su se sustavno sve ove godine bavili ne samo mostarski Biskupi nego i razne komisije od Crkve osnovane i kojih je zaključke službena Crkva sve ovo vrijeme poštovala.

Dopisnik *Večernjega* izražava nemalo čuđenje - "ajme!" - što mostarski Biskup ne poštuje zaključke posebne vatikanske Komisije za Međugorje. Upotrebom glagola "pročuti" - "za koje se pročulo" - kolumnist i sam potvrđuje da to nije službeno i nigdje službeno i javno objavljeno stajalište Crkve. Nije li i u moru glasina - kako drugačije prevesti glagol pročuti? - još potrebnije da se s potpisom čuje glas onoga koji je prvi pozvan bdjeti nad čistoćom vjere, a onda i istine o Blaženoj Djevici Mariji, u povjerenoj mu Biskupiji? Kolumnist je dugogodišnji pratitelj crkvene zbilje. U svojim kolumnama redovito izbjegava otkriti izvor: tko je to izjavio i gdje je službeno

⁸ *Službeni vjesnik*, 2/2018., str. 261.

⁹ "Izjava Biskupske konferencije Jugoslavije o Međugorju", u: *Glas Koncila*, 5. svibnja 1991., str. 1.

objavljeno. Umjesto toga prevladava: kako se doznaje, kako se čuje, kako se na Kaptolu, kaptolima i crkvenim kuloarima priča. Tako je prošle godine "načuo" da su naručitelji filma "Od Fatime do Međugorja", u kojemu su mostarski biskupi pok. Pavao Žanić i Ratko Perić klevetnički proglašeni suradnicima Udbe odnosno KGB-a, neki tamo "u samom Vatikanu, čiji su pipci pronašli podatna redatelja, koji je snimio tobože afirmativan film o međugorskom fenomenu, a zapravo jeftinu podvalu".¹⁰ No kada smo već kod "načuti" i "pročuti", nemalo nas čudi kako kolumnist nije načuo, jer se dobro pročulo, da je Kongregacija za nauk vjere, nakon što je primila zaključke "Ruinijeve komisije", pune dvije godine (2014.-2016.) proučavala fenomen i rezultate početkom 2016. godine, predala Svetom Ocu na konačan pravorijek.

Pastoral u Međugorju. Kolumnist nakon što je ustvrdio da "mjesna Crkva punih 37 godina opstruira i podmeće nogu međugorskom fenomenu" sugerira da je imenovanje msgr. Hosera svojevrsna "pljuska mjesnim crkvenim vlastima zbog njihova propusta tijekom više od tri desetljeća i to baš na području pastoralne, gdje bi Crkva trebala biti najsnažnija." Njemu, a još više čitateljima: u svim ovim godinama u arhivu Biskupskog ordinarijata u Mostaru pohranjeno je više od 1000 dokumenata koji tretiraju pastoralnu stvarnost u Međugorju. I ne odnose se na zabrane i kazne, kako bi to netko u ovakvoj percepciji uloge mjesnoga Ordinarijata mogao pomisliti, nego na uređenje pastoralne i bogostovlja, na disciplinu sakramenata, na ispravno čašćenje Presvete Bogorodice, na pastoralnu i duhovnu skrb kako za župljane župe Međugorje tako i za sve one koji duhovnu okrijepu u ovom mjestu traže. Da je u Međugorju taj broj uvećan u odnosu na broj župljana, nitko razuman ne nijeće. Pa zato je i mostarsko-duvanjski biskup Ratko Perić podijelio pastoralne dekrete i ispovjedne ovlasti svim svećenicima franjevcima koje je Provincijalna uprava predložila za župu Međugorje, za kojima tolik njihov broj, da je župna situacija redovita, ne bi bilo potrebe. Iz istih razloga dao je i dopuštenje da se u Međugorju izgrade vanjske ispovjedaonice. Nije se glasilo da je i jednom valjanom svećeniku uskraćeno pravo ispovijedanja vjernika u Međugorju ili da su zbog toga bili izloženi crkvenoj kazni ili nekim pritiscima. Biskup svake godine barem jednom pastoralno pohodi župu Međugorje.

Stoga, za koji bi to čin propusta ili opstrukcije mjesnoj Crkvi u Hercegovini, jednako Hercegovačkoj franjevačkoj provinciji koja pastoralno od samoga osnutka skrbi za župu Međugorje ili Ordinarijatu u Mostaru trebalo dati "pljusku"?! Nije rijetkost čuti od otaca franjevaca, posebno onih koji su djelovali i djeluju u Međugorju - a kojima je dobro poznato Biskupovo stajalište kada se radi o istinitosti međugorskoga fenomena - da je Biskup svojim jasnim držanjem, uputama i dekretima, ne samo indirektno nego direktno zaštitio Međugorje od raznih interesnih skupina i lobija koji u Međugorju vide zadovoljenje svojih materijalnih ili, nerijetko karizmatско-karitativnim celofanom, prekrivenih istih materijalnih težnji. Isto tako nije izostala ni Biskupova zahvala i pohvala ocima franjevcima za njihov predani rad u dušobrižništvu. To što mostarski biskupi ne dolaze u Međugorje na razna okupljanja i crkveno nepriznate godišnjice, što su velik dio svoga života i rada posvetili prouci sama fenomena s ciljem ispravna čašćenja Blažene Djevice Marije i što rezultate prouke odgovorno i crkveno priopćuju Svetoj Stolici i katoličkoj javnosti, nije "sasipanje u lice", što bi samo po sebi izazvalo opravdanu "pljusku", nego crkveno odgovorno ponašanje u traženju istine koje se očekuje od svakoga biskupa. Jer Istina nije lijep ukras nego temelj, kako se 11. travnja 2017. izrazio tadašnji pročelnik Kongregacije za nauk vjere kard. Gerhard Ludwig Müller Katoličkoj informativnoj agenciji [KIA]: "Ono što se događa u Međugorju tolike godine i što je stvorilo pastoralni fenomen, ne smije počivati na lažnim temeljima: Mi ne možemo odvojiti pastoralno pitanje od pitanja o istinitosti ukazanja. Istina nije lijep ukras, nego temelj". Mostarski biskupi, jednako pokojni Žanić i aktualni Perić, cijelo su vrijeme nastojali da se u Međugorju odvoji pšenica od kukolja (usp. Mt 13), da pomognu Vrhovnoj vlasti Crkve da donese pravorijek utemeljen na Istini, a ne na vremenitim interesima, osjećajima i fantazijama. I tako to treba biti i danas kada je u Međugorju nadbiskup Hoser i u Mostaru biskup Perić, kao što bi trebalo biti i sutra kada eventualno na današnjim službama ne bude ni jedan od njih, sve do vrhovne presude u Crkvi. Tko ovo pravo, štoviše dužnost, mjesnomu biskupu nijeće treba se upitati kojoj to on interesnoj skupini pripada i čije to interese zastupa.

Don Željko Majić, generalni vikar

¹⁰ <https://www.vecernji.hr/premium/tko-je-me-ugorju-bas-sada-umijesio-obavjestajnu-pitu-1173258>.

USNUŠE U NADI USKRSNUĆA

DON DAMJAN RAGUŽ

Mostar, 11. listopada 2018. - Svidjelo se Bogu, 11. listopada 2018., 15 minuta poslije ponoći, pozvati u svoj Dom slugu svoga prezbitera Trebinjsko-mrkanske biskupije, umirovljenika u Svećeničkom domu u Mostaru, don Damjana Raguža.

Damjan je rođen u Prenju u Trebinjskoj biskupiji, 12. srpnja 1943., od oca Vidoja i majke Ljubice rođ. Krmek. Kršten 19. srpnja 1943. Kada mu je bilo sedam mjeseci, otac mu je 1944. nestao i nije se kući vratio. Jedan od tisuća na Bleiburškom križnom putu. Damjan je krizman u Prenju 12. srpnja 1953. Osnovnu školu pohađa u Prenju: 1950.-54. i dva razreda osmogodišnje na Aladinicima: 1955.-57. Prekida školovanje. Zapošljava se u "Hepoku" i "Hutovu Blatu". Prije vojske završava 7. i 8. razred osmogodišnje, a vojnu obvezu služi u Splitu i Trebinju: 1963.-65.

Javlja se u sjemenište u Dubrovnik, gdje prvi i drugi razred izvanredno polaže u jednoj godini: 1965.-66., a treći i četvrti gimnazije završava redovito: 1966.-68. Maturira 18. lipnja 1968. Filozofsko-teološki studij pohađa u Splitu: 1968.-74.

Zaređuje ga za svećenika biskup Petar Čule u Prenju, 1. srpnja 1973., zajedno s ostalih sedam hercegovačkih novoređenika. Mladu Misu slavi na Veliku Gospu, propovijeda p. Roko Prkačin, isusovac, iz dubravskih Crnića. Mladomisnik don Damjan dovršava pastoralnu godinu: 1973.-74. i imenovan je prefektom u Splitskom sjemeništu.

Biskup ga vraća u Hercegovinu: kapelan u Gabeli: 1975.-77., župnik novoosnovane župe Gabela Polje: 1977.-1993., gdje podiže župnu crkvu Presvetoga Trojstva 1980., župnu kuću 1979.-81. i filijalnu crkvu sv. Ane i Joakima u gabeoskim Crnićima.

Premješten u Studence 1993. gdje uređuje i izdaje župni list *Povezanost*. Podiže Svećeničku grobnicu, 1997. Godine 1998. u povodu 90. obljetnice župe, na molbu župnika i župljana, bi-

skup proglašava Studence biskupijskim svetištem Presvetoga Srca Isusova. U Zvirovićima don Damjan gradi filijalnu crkvu Gospinih roditelja sv. Joakima i Ane, 2006.

Od 2009. župnikuje u Rotimlji do 2018., a od 2012. također je župni upravitelj Stjepan Krsta. Izdaje župni list *Bios*, a 2017. objavljuje poseban i svečan broj *Biosa* u povodu Stoljetnice rotimske župe: 1917.-2017.

Javlja se vijestima i člancima u *Veritasu*, *Glasi Koncila*, *Dumi i njegovu narodu*, *Narodu*, *Crkvi na kamenu*, *Našim ognjištima*. Crkva na kamenu u Mostaru, 2018. objavila mu je knjigu *Rastimo u Duhu*.

Posljednjih godina češće je pobolijevao i išao na liječničke preglede.

Najavljuje biskupu u lipnju 2018. da 12. srpnja navršava 75 godina i moli umirovljenje u Svećeničkom domu u Mostaru. Biskup mu uvažava molbu i oko Male Gospe, nakon primopredaje župe, prelazi u Mostar.

Nakon prometne nezgode na cesti između Biskupskog ordinarijata i katedrale u Mostaru, u večernjim satima 9. listopada, operiran je dva puta na Bijelom Brijegu. Preminuo 11. listopada 2018.

PROPOVIJED BISKUPA RATKA NA SPROVODNOJ SV. MISI

Koralna Misa za pokojnika

Prije 45 godina don Damjan je na svoju mladomisničku sličicu stavio misao koju je preuzeo od sv. Ivana Marije Vianneya, arškoga župnika, zaštitnika svih dušobrižnika:

*Bog mi je svjedok. Krist mi je uzor, Marija pomoć.
I više: ništa... ništa osim Ljubav i Žrtva! (Sv. Iv. Vianney)*

Da se malo zaustavimo na prvom pojmu: "Bog mi je svjedok".

Svjedok je u našem ljudskom govoru ona osoba koja je izravno svojim očima vidjela što se dogodilo, ili izravno svojim ušima čula ono o čemu se govorilo. Pravi je svjedok ne samo onaj koji je očevdac ili uhoslušac, nego onaj koji to zna razumljivo i razgovijetno prikazati. I ne samo zorno pred drugima izložiti, nego da za ono što svjedoči može i hoće trpjeti, pa čak i glavu položiti: Evo moje glave da je istina! - kažemo li tako? Svaki sud ima svjedoke, koji često odrede i samu presudu. Ne ulazimo u pojmove: lažnih, zaštićenih, prisiljenih, podmićenih, anonimnih svjedoka na ljudskim nesavršenim sudovima.

1 - Bog mi je svjedok. U biblijskom pogledu, Pavao se apostol u svojim Poslasticama barem pet puta poziva na Boga kao svjedoka. Ali Bog nije svjedok kao što je čovjek svjedok. Čovjek može samo očima vidjeti vanjske boje, ušima čuti vanjske zvuke, ali ne može on znati što je u dnu duše čovjekove. A Bog savršeno vidi, čuje i zna što je u dubinama ljudskoga duha. On ispituje srca i pročišćava bubrege naše. Njemu nije skrivena nijedna tajna, nijedna želja ni nakana ljudskoga bića. On savršeno prati hod i unutrašnjih želja i vanjskih djela, i unutrašnjih misli i vanjskih riječi. Ne zaboravimo: On je ne samo savršen Svjedok, nego istodobno i savršen Sudac!

- *Bog je svjedok Pavlove molitve i vjere.* "Doista, svjedok mi je Bog - komu duhom svojim služim u evanđelju Sina njegova - da vas se u svojim molitvama neprekidno spominjem i uvijek molim ne bi li mi se već jednom s voljom Božjom nekako posrećilo doći k vama. Jer čeznem vidjeti vas da vam predam nešto dara duhovnoga te se ojačate, zapravo - da se zajedno s vama ohrabrim zajedničkom vjerom, vašom i mojom". Tako piše Rimljanima (1,9-12) godine 58. iz Korinta.

Apostol se poziva na Boga kao savršena Svjedoka da se u svojim molitvama neprekidno spominje, čezne i moli ne bi li mu - po Božjoj volji - pošlo za rukom doći u Rim. Zašto će u Rimu? - Da kršćanima u Vječnome gradu donese i preda nešto svoga "dara duhovnoga", odnosno da se zajedno s rimskim vjernicima i svećenicima ohrabri "zajedničkom vjerom", njihovom i svojom.

I uspjelo mu je, i to nakon pet godina, i to tako da se Pavao prizvao na cara kada su ga Židovi lažno optužili. Pošao je kao rimski građanin na račun carske blagajne da se opravda pred carem. On je Rim vidio, u Rimu više godina proveo, s

brojnim se Rimljanima susreo i duhovne darove razmijenio, i tako su se zajedničkom vjerom uzajamno okrijepili i ohrabрили. I na kraju upravo onaj car na kojega se pozvao, Neron, on mu je, ni krivu ni dužnu, glavu odrubio. Velik svjedok - Pavao, do kraja svjedok s obzirom na služenje "u Evanđelju Sina Božjega"!

- *Bog je svjedok Pavlova obećanja Korinćanima:* "Bog je svjedok: naša riječ vama nije 'Da!' i 'Ne!'" (2 Kor 1,18). Naš je Da doista Da, a naše je Ne doista Ne! A Isus je Da na sva Božja obećanja. Mi kršćani na kraju svake molitve kažemo: Pro Kristu Gospodinu našem - Amen. Da. Tako je. Bilo tako.

- *Bog je svjedok Pavlove suradnje u radosti Korinćana.* "A ja prizivljam Boga za svjedoka: duše mi, da vas poštedit, nisam više dolazio u Korint. Ta mi nismo gospodari vaše vjere, nego suradnici vaše radosti. Ta u vjeri ste postojani" (2 Kor 1,23-34). Nešto se teško dogodilo u Korintu. Nastao je velik lom i rascjep: jedni su vikali da su petrovci, drugi da su pavlovci, treći apolonovci, a četvrti da su kristovci. Je li Pavao sam odlučio ili ga je netko isto tako razborit nagovorio da ne ide, da će biti još vatrenije ode li. Smirit će situaciju ako ne ode. I nije išao. Otišao je njegov učenik Timotej koji je nastupio kao ulje Božje. Situacija je smirena. Pavao kaže: Bog zna sve naše nakane i namisli i zna da pošteno radimo i da smo pošteno postupili i kada smo promijenili namjeru da ne dođemo u Korint u takvu rasplamsalu vatru. Jer nisu on i njegovi sudrugovi gospodari vjere, nego suradnici radosti u vjeri!

- *Bog je svjedok Pavlove istine u odnosu na Galaćane.* "Što vam pišem, Bog mi je svjedok, ne lažem" (Gal 1,20), piše Pavao Crkvama u Galaciji, Maloj Aziji. Očito se našao u velikim mukama dok uzima najveće zazive i zakletve da se obrani. On se priziva na Boga koji je sama istina, koji zna misli ljudske, koji zna laži ljudske, da on, Pavao, ne laže to što Galaćanima piše i što im je već usmeno govorio.

- *Bog je svjedok Pavlove ljubavi prema Filipljanima:* "Bog mi je doista svjedok koliko žudim za svima vama srcem Isusa Krista!" (Fil 1,8). Pavao ni od jedne Crkve nije primao darova doli od Filipljana. I to tri puta na svojim apostolskim putovanjima. I zahvalan im bio, jer su time više pokazali svoju plemenitost i darežljivost, nego što bi to bilo od osobite koristi samomu Pavlu, koji je naučio i obilovati i oskudijevati. I stoga on kaže da bi ih želio običi sve, ali doslovno sve. A da mu

netko ne bi prigovorio da dolazi iz nekakve zemaljske simpatije prema nekima, on kaže da ih sve voli "srcem Isusa Krista". I za to priziva Boga za svjedoka. Kako mu možeš ne vjerovati?!

Evo, apostol je smatrao da se mora ovim novoobraćenicima, koji su bili puni sumnjičavosti prema Pavlu, prizvati na najveće Svetinje nebeske da bi potvrdio istinu s obzirom na Evanđelje, na vjeru, na molitvu, na ljubav, na pravu radost, na obećanja.

- Mi ovom sv. Misom molimo Oca nebeskoga, savršena Svjedoka našega bića, za dušu našega subrata don Damjana da mu Gospodin bude pravedan Otac i milosrdan Sudac, koji je sam i savršen Svjedok i savršen Sudac, koji navodi svakoga od nas da i mi, promotrivši svoja djela, budemo sami sebi sudci. Pred njim se ne možemo sakrivati - on će sve razotkriti; ne možemo se ispričavati da smo zaboravili - on će nas na sve podsjetiti; ne možemo se izmicati trikovima i floskulama - on će nas uozbiljiti. Na njegovu Sudu istina se naziva Istinom, a ne laži; dobrotu se naziva Dobrotom, a ne zlobom, ljepota se naziva Ljepotom, a ne rugobom.

2 - Krist mi je uzor, govoraše sv. Ivan Vianney, a ponavljao don Damjan kao moto svoga svećeništva. To jest istina da je Isus uzor. Ali on je kudikamo više od uzora. On je naš Otkupitelj i Spasitelj. On nam je jedini Posrednik i savršen Zagovornik pred Ocem nebeskim. On je naš Put, naša Istina i naš Život. Njemu je Bog Otac predao vlast da sudi žive i mrtve. On je ovlašten razlučivati pravedne za život vječni od nepravедnih za osudu vječnu.

- Don Damjan je bio svjestan svoje ljudske slabosti i grješnosti. I Boga molio za oprostjenje. U duhovnoj oporuci 1. veljače 2016. piše: "Molio bih da se na sprovodnoj Misi pjeva koralna Misa za mrtve koju sam uvijek volio pjevati na sprovodu".

Evo je pjevamo! "Molim sve one koje sam nekada u životu razočarao, ražalostio ili svojim nedostojnim životom sablaznio, da to barem sada oproste, a ja opraštam svima sve. (Molio bih da se ova rečenica citira na sprovodu)". Evo je citiramo! U utorak navečer bilo je za njega najdramatičnije kada je ležao na cesti, a motorist, koji ga je zahvatio, nad njim plačući molio: Velečasni, ja sam onaj koji Vas je, nenamjerno, udario. Ja Vas molim za oprostjenje! Evo prilike da se ponovi Isusova s križa: Oče, oprosti im... Prekjučer kao da je don Damjanu mozak stao u odnosu na ovaj svijet, ali srce je jednako kucalo. Kada je čovjek u komi, ne može s ovim svijetom razgovarati. Ali kako je u odnosu na Boga, to mi ne znamo. Možda su mu vrata otvorena da se u posljednji dan i sat porazgovori s Bogom, da sve posloži na svoje mjesto, da se pokaje i pokaže svoju vjeru, nadu i ljubav; svoju čežnju za milosrđem Božjim.

3 - Marija pomoć. Tako reče sv. župnik arški. Tako ponovi mladomisnik don Damjan i tako je ponavljao svih 45 godina svećeništva. Imao je sinovsko povjerenje u Gospine roditelje, sv. Anu i sv. Joakima, kojima je podigao kapelice u Gabela Polju, u Studencima i u Rotimlju. Neka mu budu pomoć na Sudu Božjemu.

On završava svoju Oporuku.

"Presveto Srce Isusovo, žrtvo za grijehе, smiluj mi se!"

"Majko Crkve, Majko svećenika, zauzmi se za me kod svoga Sina,

budi uz mene na smrtnom času!"

"Sv. Josipe, izmoli mi kod Nebeskoga Oca sretnu i blaženu smrt."

- *Sretna je i blažena smrt kada se u tim trenucima možemo*

iskreno i skrušeno pokajati zbog svojih nereda i grijehа!

Pokoj vječni podaj mu, Gospodine!

OBAVILI SU DUHOVNE VJEŽBE

EMAUS - PRVI TURNUS

1.-4. srpnja 2018.

Voditelj preč. Pavo Jurišić

1. Don Božo Goluža
2. Don Ilija Drmić
3. Don Bernard Marijanović
4. Don Pero Marić
5. Don Ivan Kordić
6. Don Antun Pavlović
7. Don Đuro Bender
8. Don Marin Krešić
9. Don Mile Vidić
10. Don Luka Pavlović

11. Don Pero Pavlović
12. Don Anđelko Planinić
13. Don Luka Mamić
14. Don Krešo Pandžić
15. Don Tomislav Majić
16. Don Ivan Perić
17. Don Ivan Vukšić
18. Don Ivo Šutalo
19. Don Vinko Raguž
20. Don Stjepan Ravlić

EMAUS - DRUGI TURNUS,

3.-6. rujna 2018.

Voditelj: msgr. Ratko Perić, biskup

1. Don Ivica Puljić
2. Don Jozo Ančić
3. Don Stipe Gale
4. Don Rade Zovko
5. Don Ante Tončo Komadina
6. Don Jozo Blažević
7. Don Mladen Šutalo
8. Don Milenko Krešić

9. Don Dragan Filipović
10. Don Marko Kutleša
11. Don Drago Bevanda
12. Don Ante Ivančić

Domagoj Markić
Petar Filipović

U DRUGIM DUHOVNIM CENTRIMA

U samostanu sv. Ilije na Buškom jezeru:

1. Don Ivan Bebek
2. Don Mijo Klarić

U Sarajevu:

1. Don Niko Luburić

Na Risovcu:

1. Don Davor Berezovski
2. Don Pero Miličević
3. Don Ilija Petković
4. Don Ivan Zovko

U Vepricu:

1. Don Ante Čarapina
2. Don Tomislav Ljuban
3. Don Rajko Marković
4. Don Nikola Menalo

U Mostaru:

1. Don Josip Radoš

U Lici:

Don Ivan Bijakšić

HODOČASTILI U SVETIŠTA:

1. Don Ivan Marčić (Lurd)
2. Don Damir Pažin (Lurd)
3. Don Ivica Boras (Fatima)
4. Don Marko Šutalo (Fatima)

5. Don Gordan Božić (Fatima)
6. Don Slaven Ćorić (Fatima)
7. Don Ivan Turudić (Guadalupe)
8. Don Ljubo Planinić (Guadalupe)

BISKUPOVA KRATKA KRONIKA

DIJECEZANSKI JE BISKUP RATKO PERIĆ:

RUJAN 2018.

2. rujna, nedjelja, slavio sv. Misu u Caritasovu Rehabilitacijskom centru "Sveta Obitelj" u Mostaru. Otišla je dosadašnja ravnateljica Centra s. Krunoslava Adžamić u Sarajevo, a došla nova, s. Rudolfa Paradžik, iz Viteza.

3. rujna uvečer počele duhovne vježbe u Emausu pod naslovom: *Izabrana zvanja, starozavjetna i novozavjetna*.

4.-6. rujna u Emausu na trodnevnim duhovnim vježbama sudjelovalo 12 dijecezanskih svećenika i 2 bogoslova, kandidata za đakonat.

6.-8. rujna 2 kandidata za đakonat prešla na Ordinarijat nastavljajući duhovna razmatranja o Poslanicama sv. Pavla Timoteju.

7. rujna biskupa i članove Ordinarijata posjetio nadbiskup msgr. Petar Rajič, apostolski nuncij u Angoli. Biskup primio nove bogoslove Antonija i Luku radi dogovora o studiju i boravku u Zagrebu.

8. rujna, subota, Mala Gospa, na poziv otaca franjevaca slavio koncelebriranu sv. Misu u Gopinu Polju u Dubrovniku. Susreo se s mjesnim biskupom Matom Uzinićem.

9. rujna, nedjelja, na poziv župnika don Marka Šutala, predvodio Misno slavlje u Grabovici, župa Drežnica, na obljetnicu pogibije trideset i troje katoličkih vjernika 1993. Izgovorio propovijed s naglaskom na spoznaji istine i kršćanskoga praštanja.

10. rujna slavio sv. Misu za sjemeništare i bogoslove.

11. rujna slavio sv. Misu za pok. Andriju Lukićevića, kolegu, i ostale preminule školske kolege.

14. rujna, petak, 38. obljetnica posvete katedrale na blagdan Križeva i 26. obljetnica biskupskoga ređenja u Neumu. Misni obrazac obljetnice posvete crkve. U koncelebraciji sudjelovao biskup Tomo Vukšić i 25 svećenika. Večera u rezidenciji.

15. rujna na poziv don Ive Šutala, biskupskoga vikara Trebinjske biskupije, u Pastoralnom centru Sarsenterumu u Stocu održao večernje predavanje zaručnicima.

16.-22. rujna, zahvaljujući don Boži Radošu, rektoru Zavoda sv. Jeronima, radio, s arhivarom Ivanom Baltom, u Arhivu sv. Jeronima u Rimu.

- Posjetio rektora Lateranske bogoslovije oca Gabriela Faraghinija i dvojicu hercegovačkih bogoslova, Marka i Zvonimira.

23. rujna sudjelovao s don Antom Luburićem na svečanosti episkopskoga rukopoloženja vladike Dimitrija Rađenovića u Trebinju. Za vrijeme ručka pozdravio srpskoga patrijarha Irineja i druge ugledne sustolnike i zaželio Božji blagoslov novomu Vladiki.

26. rujna koncelebrirao u sv. Misi zadušnici koju je predvodio dubrovački biskup Mate Uzinić za pokojnoga don Martina Sentića u Gradcu i održao prigodnu propovijed zahvaljujući don Martinu na pomaganju hercegovačkih sjemeništara.

29. rujna, Miholjdan, na poziv župnika don Mile Vidića predvodio Misno slavlje u Prenju u povodu 160. obljetnice početka gradnje župne crkve.

30. rujna predvodio koncelebriranu sv. Misu prigodom Dana Trebinjske biskupije, Miholjdana. Sudjelovalo oko 15 svećenika. Na Misi bila nazočna delegacija Zahumsko-hercegovačke eparhije s novozaređenim vladikom Dimitrijem.

LISTOPAD 2018.

4. listopada na poziv župnika don Ivana Korđića slavio sv. Misu u Čapljini na svetkovinu sv. Franje, zaštitnika župe.

- Čestitao provincijalu fra Miljenku Šteki blagdan utemeljitelja Franjevačkoga reda sv. Franje Asiškoga.

5. listopada, uvečer, na poziv župnika don Ivana Štironje, prikazao sv. Misu u Studencima i po-

tom, zajedno s don Željkom Majićem, generalnim vikarom, predstavio Zbornik biskupa Žanića U vjeri, nadi i ljubavi.

6. listopada na poziv Organizacijskog odbora i župnika don Marka Šutala, slavio komemorativnu sv. Misu u Vrdima, župa Drežnica, u povodu 25. obljetnice pogibije 21 katolika, 4. i 5. listopada 1993.

8. listopada susreo se u Zagrebu s nadbiskupom kardinalom Josipom Bozanićem i postulatom Stepinčeve kauze msgr. Jurom Bateljom.

11. listopada, nakon prometnoga incidenta na cesti između mostarske katedrale i Biskupskoga ordinarijata na pješačkom prijelazu, 9. listopada uvečer teško ranjen, preminuo u bolnici na Bijelom Brijegu don Damjan Raguž, tek umirovljeni svećenik.

12. listopada predvodio koncelebriranu sprovodnu Misu u groblju Trgovište u Prenju za don Damjana Raguža.

13. listopada, na poziv župnika fra Slavena Brekala, u Kovačima u duvanjskoj župi, za vrijeme sv. Mise podijelio sakrament sv. potvrde peteroma krizmanika s posebnim potrebama.

14. listopada, nedjelja, na poziv župnika don Ljube Planinića predvodio koncelebriranu sv. Misu na groblju u Krivodolu, filijali župe Kruševo, u povodu pronalaska posmrtnih ostataka djevojke Jele koja je poginula braneći svoju duhovnu i tjelesnu čistoću.

21. listopada, misijska nedjelja, slavio sv. Misu u Rehabilitacijskom centru u Mostaru.

23. listopada sudjelovao na simpoziju u Sarajevu o Slugi Božjemu Josipu Stadleru s predavanjem o *Stadlerovim stožernim krjepostima*.

24. listopada na poziv sestara Služavki Maloga Isusa slavio sv. Misu u Domu za stare i nemoćne u Vitezu.

- Pohodio sjemenište u Travniku. Susreo se s prefektom vlč. Đurom Arlovićem i trojicom hercegovačkih sjemeništara: Matom, Tomislavom i Stjepanom.

- Poslije podne, na poziv župnika Marka Majstorovića, predvodio koncelebraciju u crkvi Gospodinova Uzašašća u Novom Travniku za duhovna zvanja.

25. listopada sudjelovao u svečanosti predstavljanja zbornika splitskoga nadbiskupa Marina Barišića *Oče naš. Jedan je Otac vaš*, u Splitu, u povodu 25. obljetnice njegove biskupske službe.

26. listopada, na poziv župnika don Bernarda Marijanovića, prikazao sv. Misu na brežuljku

Oblatu u župi Ravno o svetkovini sv. Mitra, kojomu je posvećena stara crkva iz Srednjega vijeka.

27. listopada, subota, u dogovoru s pološkim župnikom don Perom Marićem, za vrijeme sv. Mise u župnoj crkvi podijelio sakrament sv. Reda đakonata bogoslovima Domagoju Markiću iz Pologa i Petru Filipoviću iz Mostara. U koncelebraciji sudjelovalo više od 30 svećenika.

28. listopada, nedjelja, prikazao sv. Misu u Rehabilitacijskom centru u Mostaru.

STUDENI 2018.

1. studenoga, na poziv župnika don Luke Pavlovića na mostarskom groblju na Maslinama, katedralna župa, slavio sv. Misu pred kapelicom koja je tom prigodom blagoslovljena u čast Svih Svetih.

2. studenoga, u dogovoru sa župnikom don Tomislavom Ljubanom na groblju u Čeljevu prikazao sv. Misu za pokojne roditelje Grgu i Anicu i za sve vjerne mrtve.

3. studenoga, na poziv provincijalke s. Zdenke Kozine u samostanskoj kapelici u Bijelom Polju prikazao sv. Misu za sve pokojne sestre franjevske Mostarske provincije Svete Obitelji.

4. studenoga, nedjelja, koncelebrirao s drugim biskupima i svećenicima u sv. Misi koju je u sarajevskoj katedrali predvodio nadbiskup kard. Vinko Puljić a propovijedao apostolski nuncij nadbiskup Luigi Pezzuto.

5. studenoga s ostalim članovima Biskupske konferencije BIH sudjelovao u sv. Misi koju je predvodio kardinal Puljić u sjemenišnoj kapelici vrhbosanske bogoslovije, gdje studiraju četvorica hercegovačkih bogoslova: Branimir, Tomislav, Andrej i Gabrijel.

9. studenoga, nakon sv. Mise u Mostaru s don Tomislavom Ljubanom pošao preko Crne Gore, Albanije i Kosova u Makedoniju.

10. studenoga u biskupskoj kapelici u Skoplju, zajedno s vladikom Kirom Stojanovim, skopskim biskupom, i ostalim biskupima i svećenicima sudjelovao u sv. Misi koju je predvodio kardinal Vinko Puljić. U 9.00 sati počeo simpozij *O Skopskoj nad/biskupiji*. U 14.30 održao polsatno predavanje o *Skopskim nadbiskupima 1656.-1921*.

11. studenoga, nedjelja, u skopskoj katedrali Presvetoga Srca Isusova sudjelovao u sv. Misi koju je predslavio kardinal Vinko Puljić. Iz Makedonije pošao oko 12.00 sati.

14. studenoga predvodio sv. Misu u mostarskoj katedrali, gdje su sudjelovali predavači i slu-

šatelji sa simpozija koji je održan u Bijelom Polju, a uzvanici su bili iz biskupijskih caritasa BiH i susjednih zemalja.

15. studenoga, na poziv don Marka Šutala, predstojnika Instituta, u katedralnoj dvorani u Mostaru sudjelovao na svečanoj akademiji Dana Teološko-katehetskog instituta na blagdan sv. Alberta Velikoga, zaštitnika iste sveučilišne ustanove. Tom su prigodom podijeljene diplome prvostupnicima (8) i magistrima (8) religijske pedagogije i katehetike. Govorio o Šesnaestero Svetih i Blaženih koji su vrhunski ostvarili evanđeoske zasade u svome životu, prema apostolskoj pobudnici pape Benedikta XVI. *Verbum Domini*, 2010. godine, br. 48. Među njima i blaženi Alojzije Stepinac.

18. studenoga, nedjelja, sestrama juniorkama Služavki Maloga Isusa u Rehabilitacijskom cen-

tru u Mostaru govorio o proroku Joni i slavio sv. Misu, zajedno s don Slavkom Maslačem, korisnicima Centra.

20. studenoga primio na razgovor s. Julijanu Djaković, provincijalku, i s. Koronu Cigić, milosrdnice iz Sarajeva.

21. studenoga prije podne predsjedao sastanku Konzultorskoga zbora, a poslije podne sjednici Prezbiterskoga vijeća u Mostaru.

25. studenoga, nedjelja - Krist Kralj, na poziv župnika fra Mire Šege, za vrijeme sv. Mise u župnoj crkvi Krista Kralja blagoslovio kamen temeljac nove župne crkve u Čitluku, a poslije sv. Mise blagoslovio i njezino gradilište.

29. studenoga vodio sjednicu Vijeća za kler pri Biskupskoj konferenciji BiH u Sarajevu.

